

VÝROČNÍ
ZPRÁVA
2001

ČNB ČESKÁ
NÁRODNÍ
BANKA

OBSAH

Směna v prvotních obchodních stycích byla prováděna formou zboží za zboží, později za některé obecně uznávané komodity – např. mušle, pazourek, tabák. Později byly ke směně užívány speciální výrobky, zejména z kovů (měděné či bronzové hřívny, svítky zlatých drátů). První mince na našem území používali Keltové ve 2. století př. n. l.; byly raženy ze zlata nebo stříbra.

ÚVODNÍ SLOVO GUVERNÉRA	1
I. ŘÍZENÍ A ORGANIZACE	5
I.1 BANKOVNÍ RADA	7
I.2 ORGANIZACE	10
PŘÍLOHA: ORGANIZAČNÍ SCHÉMA	11
II. ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ	15
PŘÍLOHA: BILANCE ČNB, ÚČETNÍ ZÁVĚRKA A ZPRÁVA AUDITORA	23
III. ČNB V PROCESU PŘÍPRAVY ČR NA ZAČLENĚNÍ DO EU A JEJÍ VZTAHY K MEZINÁRODNÍM FINANČNÍM INSTITUCÍM	27
III.1 INTEGRACE DO EU	29
III.2 VZTAHY K MEZINÁRODNÍM FINANČNÍM INSTITUCÍM	32
IV. MĚNOVÁ POLITIKA A MĚNOVÝ VÝVOJ	35
IV.1 MAKROEKONOMICKÝ A MĚNOVÝ VÝVOJ	38
IV.2 VÝVOJ MĚNOVÉ POLITIKY	39
IV.3 SPLNĚNÍ INFLAČNÍHO CÍLE NA KONCI ROKU 2001	45
IV.4 PŘECHOD K CÍLOVÁNÍ CELKOVÉ INFLACE A VYHLÁŠENÍ CÍLOVÉHO PÁSMU PRO OBDOBÍ 2002-2005	46
V. OPERACE ČNB NA VOLNÉM TRHU A SPRÁVA DEVIZOVÝCH REZERV	49
VI. BANKOVNÍ SEKTOR A BANKOVNÍ DOHLED	59
VI.1 BANKOVNÍ SEKTOR	61
VI.2 ČINNOST BANKOVNÍHO DOHLEDU	64
PŘÍLOHA: TABULKY	68
VII. PENĚŽNÍ OBĚH, BANKOVKY A MINCE, SPRÁVA ZÁSOB ZLATA	71
VIII. PLATEBNÍ STYK	77
IX. DEVIZOVĚ LICENČNÍ ČINNOST	85
X. POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ PODLE ZÁKONA Č.106/1999 SB., O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM	89
KALENDÁRIUM	92

ÚVODNÍ SLOVO GUVERNÉRA

ÚVODNÍ SLOVO GUVERNÉRA

doc. Ing. ZDENĚK TŮMA, CSc.
guvernér

Rok 2001 nebyl pro světovou ekonomiku dobrým rokem. Skončilo bezprecedentně dlouhé období hospodářského rozkvětu USA, Japonsko se nevymanilo ze stagnace a následky obtíží těchto dvou největších světových ekonomik se projevily také ve vyspělých státech Evropské unie. Téměř celosvětovou recesi prohloubil zářijový teroristický útok na USA.

Za těchto okolností lze považovat dosažený hospodářský růst v České republice - v zemi s vysoce otevřenou a liberalizovanou ekonomikou - za úspěch. K jistému nevyhnutelnému zhoršení na běžném účtu sice došlo, ale schodek byl bohatě kompenzován pokračujícím přílivem dlouhodobého kapitálu. Přízeň zahraničních investorů se projevila jak při dokončení některých velkých privatizačních akcí, tak ve stále rozsáhlejší budování nových kapacit, které posilují důvěru v další poměrně příznivý vývoj české ekonomiky.

Zpomalení hospodářského růstu ve světě přineslo stagnaci až pokles světových cen, což příznivě ovlivnilo také inflaci v České republice. Uměřený vývoj domácích poptávky i vnitřních nákladových faktorů přispěl k tomu, že hodnoty čisté inflace se po většinu roku pohybovaly ve spodní části cíleného intervalu. Příznivá inflační očekávání a prognózy stabilního cenového vývoje umožnily České národní bance, aby přistoupila ke snižování úrokových sazeb. Na počátku roku 2002 tyto sazby dosáhly svého historického minima.

Za vážný problém roku lze považovat nadměrné posílení kurzu koruny, ke kterému nárazově došlo zejména koncem roku. Příčinou byla především poptávka po české měně spojená s privatizací. Obavy ze ztráty konkurenceschopnosti české produkce a citelného zhoršení situace zdejších vývozců vedly k uzavření dohody s vládou o strategii řešení těchto nepříznivých kurzových dopadů. Lze důvodně předpokládat, že existence této dohody ovlivní nakonec vývoj na devizových trzích účinněji, než to mohly učinit intervence centrální banky nebo snížení úrokových sazeb.

Posílení koruny se negativně promítlo do hospodářských výsledků centrální banky. Koruna posílila nominálně proti euru za rok o téměř deset procent a ve stejném rozsahu se proto snížila korunová hodnota devizových rezerv. To byla hlavní příčina vykázané ztráty ve výši 29 mld. Kč za rok 2001. Při pohledu na kumulovanou ztrátu (45 mld. Kč) je ovšem nutné ještě připomenout, že ji částkou cca 16 mld. Kč v předcházejícím roce ovlivnilo rozhodnutí o likvidaci pohledávky za Národní bankou Slovenska, která vznikla při dělení federálního státu.

Rok 2001 přinesl změny v organizaci ČNB s cílem lépe definovat rozhodovací pravomoci mezi bankovní radou a ostatními články řízení. Snížil se počet organizačních útvarů, byla posílena výzkumná oblast a na základě výběrových řízení byly obsazeny funkce ředitelů sekcí. Za důležitou součást změn, ke kterým došlo v loňském roce, považují také prohloubení transparentnosti práce ČNB jak vůči široké, tak odborné veřejnosti. Sem lze zařadit i nové, srozumitelnější formulování inflačních cílů centrální banky v podobě indexů spotřebitelských cen a upřesnění strategie měnové politiky do roku 2005.

Pro práci ČNB v r. 2001 bylo nesmírně důležité, že se uklidnila atmosféra, vzbouřená v předchozím období spory v oblasti bankovní legislativy a změn ve složení bankovní rady. Věřím, že ani nadcházející předvolební situace a povolební změny nepovedou ke zhoršení současného příznivého trendu posilování vzájemné důvěry a korektní spolupráce se všemi našimi partnery.

doc. Ing. ZDENĚK TŮMA, CSc.
g u v e r n ě r

I. ŘÍZENÍ A ORGANIZACE

I. ŘÍZENÍ A ORGANIZACE

doc. Dr. Ing. JAN FRAIT
vrchní ředitel ČNB

RNDr. LUDÉK NIEDERMAYER
víceguvernér ČNB

Ing. PAVEL ŠTĚPÁNEK, CSc.
vrchní ředitel ČNB

Ing. PAVEL RACOCHA, MIA
vrchní ředitel ČNB

Ing. MICHAELA ERBENOVÁ, Ph.D.
vrchní ředitelka ČNB

doc. Ing. ZDENĚK TŮMA, CSc.
guvernér ČNB

doc. Ing. OLDŘICH DĚDEK, CSc.
víceguvernér ČNB

I.1 BANKOVNÍ RADA

V roce 2001 nedošlo v bankovní radě k žádným změnám a její složení je následující:

GUVERNÉR: *doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc.*
VICEGUVERNÉR: *doc. Ing. Oldřich Dědek, CSc.*
VICEGUVERNÉR: *RNDr. Luděk Niedermayer*
VRCHNÍ ŘEDITELKA: *Ing. Michaela Erbenová, Ph.D.*
VRCHNÍ ŘEDITEL: *doc. Dr. Ing. Jan Frait*
VRCHNÍ ŘEDITEL: *Ing. Pavel Racoča, MIA*
VRCHNÍ ŘEDITEL: *Ing. Pavel Štěpánek, CSc.*

GUVERNÉR ČNB DOC. ING. ZDENĚK TŮMA, CSC.

Narozen 19. října 1960 v Českých Budějovicích. Vystudoval fakultu obchodní na Vysoké škole ekonomické v Praze. Po ukončení studia pracoval na VŠE a v roce 1986 nastoupil do Prognostického ústavu ČSAV jako vědecký aspirant. V letech 1993 – 95 byl poradcem ministra průmyslu a obchodu a od r. 1995 byl hlavním ekonomem Patria Finance, a.s. Od 1. června 1998 do svého nástupu do ČNB počátkem roku 1999 byl výkonným ředitelem Evropské banky pro obnovu a rozvoj, v jejímž představenstvu zastupoval Českou republiku, Slovensko, Maďarsko a Chorvatsko. Současně v letech 1990 – 1998 přednášel makroekonomii na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. V období 1999 – 2001 byl prezidentem České společnosti ekonomické.

Je členem správní rady VŠE v Praze, Oborové rady CERGE Univerzity Karlovy v Praze, správní rady English College in Prague, čestným členem správní rady U.S. Business School Praha a členem redakční rady časopisu Finance a úvěr. Absolvoval zahraniční studijní pobyty ve Velké Británii (London School of Economics, University of Cambridge), Nizozemí (Tinbergen Institute) a USA (George Mason University). K problematice měnové politiky a makroekonomie publikuje v denním a odborném tisku. Od 13. února 1999 byl jmenován viceguvernérem České národní banky, od 1. prosince 2000 je guvernérem České národní banky.

VICEGUVERNÉR ČNB DOC. ING. OLDŘICH DĚDEK, CSC.

Narozen 26. listopadu 1953 v Chlumci nad Cidlinou. Vystudoval obor ekonomika zemědělství na Vysoké škole ekonomické v Praze. Po ukončení studia v roce 1978 nastoupil do Ekonomického ústavu ČSAV, kde působil jako vědecký pracovník se zaměřením na hospodářskou politiku. V roce 1992 nastoupil do SBČS jako náměstek ředitele Institutu ekonomie, od dubna 1996 zastával funkci poradce guvernéra ČNB. Působil jako člen vědecké rady Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, kde přednáší problematiku finančních trhů.

V současné době je členem Správní rady Univerzity Karlovy v Praze. Je členem představenstva České společnosti ekonomické a Ediční rady časopisu Politická ekonomie. Absolvoval zahraniční stáže a studijní pobyty ve Velké Británii (London School of Economics, University of Warwick) a USA (Mezinárodní měnový fond, Federal Reserve Bank of Kansas City).

Přeložil MacMillanův slovník moderní ekonomie a je autorem Stručného anglicko-českého slovníku ekonomických termínů a zkratk. K problematice měnové a hospodářské politiky publikuje v denním a odborném tisku. Jako poradce předsedy vlády v první polovině roku 1998 stál v čele autorského týmu, který připravil dokument Hospodářská strategie vstupu do Evropské unie: východiska a směry řešení. Od 13. února 1999 je viceguvernérem České národní banky.

VICEGUVERNÉR ČNB RNDR. LUDĚK NIEDERMAYER

Narozen 13. března 1966 v Brně. V roce 1989 ukončil studium na UJEP Brno, obor Operační výzkum a teorie systémů, a působil zde krátce v oblasti výzkumu teorie struktur. V roce 1991 nastoupil do SBČS. Po působení ve funkci ředitele odboru řízení rizik ČNB byl jmenován v roce 1996 ředitelem odboru ČNB, do jehož kompetence patřila správa devizových rezerv a provádění operací na peněžním trhu.

Zúčastnil se řady studijních pobytů a stáží, věnovaných zvláště problematice kapitálového trhu, obchodování derivativů a řízení rizik. Na tyto otázky se zaměřoval i jako účastník odborných konferencí, v přednáškách na odborných kurzech a ve své publikační činnosti.

Podílel se na analýzách měnověpolitického schématu ČNB a na změně způsobu provádění měnové politiky (zejména při přechodu na inflační cílení). Otázkám spojeným s realizací měnové politiky se věnuje na svých přednáškách a konzultacích pro zahraniční centrální banky. V souvislosti s krizí rozvíjejících se trhů v roce 1997 spolupracoval s pracovními skupinami v rámci Banky pro mezinárodní platby, zabývajícími se analýzami možných změn architektury finančního systému. Podílí se na činnosti pracovních skupin MMF a IBRD pro otázky správy devizových rezerv a jejich makroekonomického významu. Od 27. února 1996 je členem bankovní rady České národní banky, od 1. prosince 2000 viceguvernérem České národní banky a s účinností od 27. února 2002 byl jmenován viceguvernérem České národní banky na další funkční období.

VRCHNÍ ŘEDITELKA ČNB ING. MICHAELA ERBENOVÁ, PH.D.

Narozena 24. srpna 1968 v Praze. Vystudovala obor Matematické metody v ekonomii na Moskevské státní universitě (1990) a postgraduální program (Ph.D.) v oboru ekonomie na CERGE (Center for Economic Research and Graduate Education) Univerzity Karlovy v Praze (1997).

Během postgraduálních studií absolvovala studijní stáže na Tinbergen Institute, University of Amsterdam, Nizozemí (1992) a na Princeton University, USA (1993) a výzkumnou stáž na Harvard Institute for International Development, Harvard University, USA (1995), kde pracovala jako výzkumná asistentka prof. Jeffrey Sachse. V letech 1994 – 1995 pracovala v Paříži jako konzultantka OECD v Direktorátu pro vzdělání, zaměstnanost, práci a sociální vztahy. Po krátké pedagogické praxi na CERGE UK pracovala jako poradkyně předsedy vlády ČR V. Klause (1996 – 1997) a vedoucí skupiny poradců ministra financí ČR I. Pilipa (1997 – 1998). Od listopadu 1998 zastávala různé manažerské funkce v Komerční bance, naposledy jako ředitelka divize Vztahy s investory. Od roku 1997 přednáší na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Od 1. prosince 2000 je členkou bankovní rady České národní banky.

VRCHNÍ ŘEDITEL ČNB DOC. DR. ING. JAN FRAIT

Narozen 28. listopadu 1965 ve Slavičíně. V roce 1988 absolvoval Ekonomickou fakultu VŠB-TU Ostrava, na které v roce 1995 ukončil doktorské studium v oboru Ekonomické teorie a dějiny ekonomických učení. V roce 1995 také získal ocenění Mladý ekonom roku udělované Českou společností ekonomickou. Od roku 1990 do roku 1998 působil jako odborný asistent na katedře ekonomie Ekonomické fakulty VŠB-TU, následně pak jako docent, proděkan pro vědu a výzkum a člen vědecké rady

této fakulty i vědecké rady univerzity. Absolvoval studijní pobyty a stáže na Keele University, University of Reading a J. M. Liverpool University ve Velké Británii a stáž u GOTA Bank ve Švédsku.

Je editorem časopisu Finance a úvěr a členem redakční rady časopisu Ekonomická revue. Od prosince 2001 zastává funkci prezidenta České společnosti ekonomické. Dále je členem Centre for Euro-Asian Studies při University of Reading ve Velké Británii a jejím zástupcem pro Českou republiku. Od 1. prosince 2000 je členem bankovní rady České národní banky.

VRCHNÍ ŘEDITEL ČNB ING. PAVEL RACOCHA, MIA

Narozen 23. března 1962 v Plzni. Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze, fakultu řízení, a absolvoval osmnáctiměsíční studijní pobyt na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. V roce 1991 nastoupil do SBČS do nově vznikajícího útvaru bankovního dohledu. V letech 1996 – 97 pracoval jako konzultant ve Světové bance ve Washingtonu v oblasti rozvoje finančního sektoru v rozvíjejících se ekonomikách. Od roku 1998 do roku 1999 zastával funkci ředitele sekce bankovního dohledu ČNB.

Absolvoval řadu stáží v USA, Německu, Francii, Japonsku a dalších zemích zaměřených na problematiku bankovního řízení, řízení rizik a bankovní regulace a dohledu. Je členem pracovní skupiny „Core Principles Liaison Group“ Basilejského výboru pro bankovní dohled při Bance pro mezinárodní platby v Basileji, která se zabývá rozvojem základních principů pro efektivní bankovní dohled a podílí se na přípravě nového konceptu kapitálové přiměřenosti bank. V letech 1999 – 2001 se jako člen řídicího výboru pro privatizaci bank podílel na úspěšné privatizaci Československé obchodní banky, České spořitelny a Komerční banky. V letech 1999 – 2001 byl vedoucím projektu technické pomoci Evropské komise (tzv. twinning) České národní bance v oblasti komunitárního práva pro bankovní regulaci a dohled. Je členem poradního sboru Prezidia Komise pro cenné papíry. Přednáší na odborných seminářích a konferencích o bankovním tuzemsku i v zahraničí. Od 13. února 1999 je členem bankovní rady ČNB.

VRCHNÍ ŘEDITEL ČNB ING. PAVEL ŠTĚPÁNEK, CSC.

Narozen 5. září 1956 v Praze. Vystudoval obor finance na Vysoké škole ekonomické v Praze. Po ukončení studia v roce 1979 působil nejprve jako asistent na VŠE, v roce 1981 nastoupil na ministerstvo financí jako odborný referent. Působil zde postupně v různých funkcích ve Studijně-výzkumném centru, v oddělení veřejných financí, v odboru finanční politiky. V roce 1998 byl jmenován náměstkem ministra financí pro problematiku finanční politiky, mezinárodních vztahů, kapitálového trhu a privatizaci bank, ve druhé polovině roku pak přešel do funkce poradce generálního ředitele České spořitelny, a.s. V letech 1993 – 1998 byl členem prezidia Fondu národního majetku a krátce působil též v dozorčí radě Poštovní banky.

Absolvoval zahraniční studijní pobyty při Mezinárodním měnovém fondu, zaměřené na problematiku daní a veřejných financí. Na téma finanční politiky přednáší na VŠE v Praze a rovněž publikuje v denním a odborném tisku. Od 13. února 1999 je členem bankovní rady České národní banky.

I.2 ORGANIZACE

Bankovní rada schválila dne 12. prosince 2001 Organizační řád ČNB, který vstoupil v účinnost od 1. ledna 2002. Tímto rozhodnutím završila proces přípravy nového systému vnitřního řízení a organizačního uspořádání ČNB, který vychází z rozhodnutí bankovní rady o směřování základních činností ČNB zejména v kontextu budoucího vývoje spojeného se vstupem do Evropské unie a Evropského systému centrálních bank.

Hlavní principy a důvody změn ve vnitřním organizačním uspořádání a v systému vnitřního řízení ČNB v příštím období bankovní rada formulovala již v polovině minulého roku. Jejich stěžejními atributy je profesionalita, transparence a efektivnost. Současně jde o rozhodující kritéria při formulování odpovědí na otázky, s jakou centrální bankou chceme do Evropského systému centrálních bank vstoupit, jakou má mít strukturu, jak má být řízena, jaké činnosti má v následujícím období vykonávat a jak má být co nejefektivnější.

K těmto tématům proběhly v rámci procesu přípravy uvažovaných změn diskuse na úrovni bankovní rady a také řada setkání členů bankovní rady s řediteli sekcí v několika pracovních skupinách. Jejich závěry zapracovala bankovní rada do svého rozhodnutí připravit zásadní organizační změny ČNB do konce roku 2001. Příprava návrhu Organizačního řádu ČNB 2002 proběhla ve dvou etapách. V první etapě byla zpracována a schválena jeho základní část. Pro realizaci druhé etapy bylo rozhodující definování základních směrů činnosti organizačních útvarů řediteli sekcí a samostatných odborů. Prezentace jejich manažerských představ v bankovní radě probíhala od poloviny října do začátku listopadu 2001. Poté byly těmito vedoucími zaměstnanci stanoveny konkrétní náplně činnosti organizačních útvarů ústředí a poboček ČNB a následně zapracovány do Organizačního řádu ČNB.

Významnou změnou ve vnitřní organizaci ČNB je zrušení úseku v čele s členem bankovní rady jako stupně přímého řízení, který je nahrazen institutem dohlížení člena bankovní rady nad základními činnostmi jemu svěřených sekcí, samostatných odborů a poboček ČNB. Ředitelům sekcí, samostatných odborů a ředitelům poboček tak přímo ukládá úkoly bankovní rada. Základním článkem řízení jsou sekce (jejich počet se snížil ze 16 na 11) a nově zřízené samostatné odbory, které se dále nečlení na organizační útvary a zajišťují specifické činnosti. Některé organizační útvary ČNB zůstávají ve stejné podobě, některé byly sloučeny do kompaktnějších celků na základě blízkosti svých činností. Nově je vymezena úloha poradních a koordinačních orgánů a při řešení problematik průřezového charakteru je kladen důraz na efektivní využívání projekčních týmů.

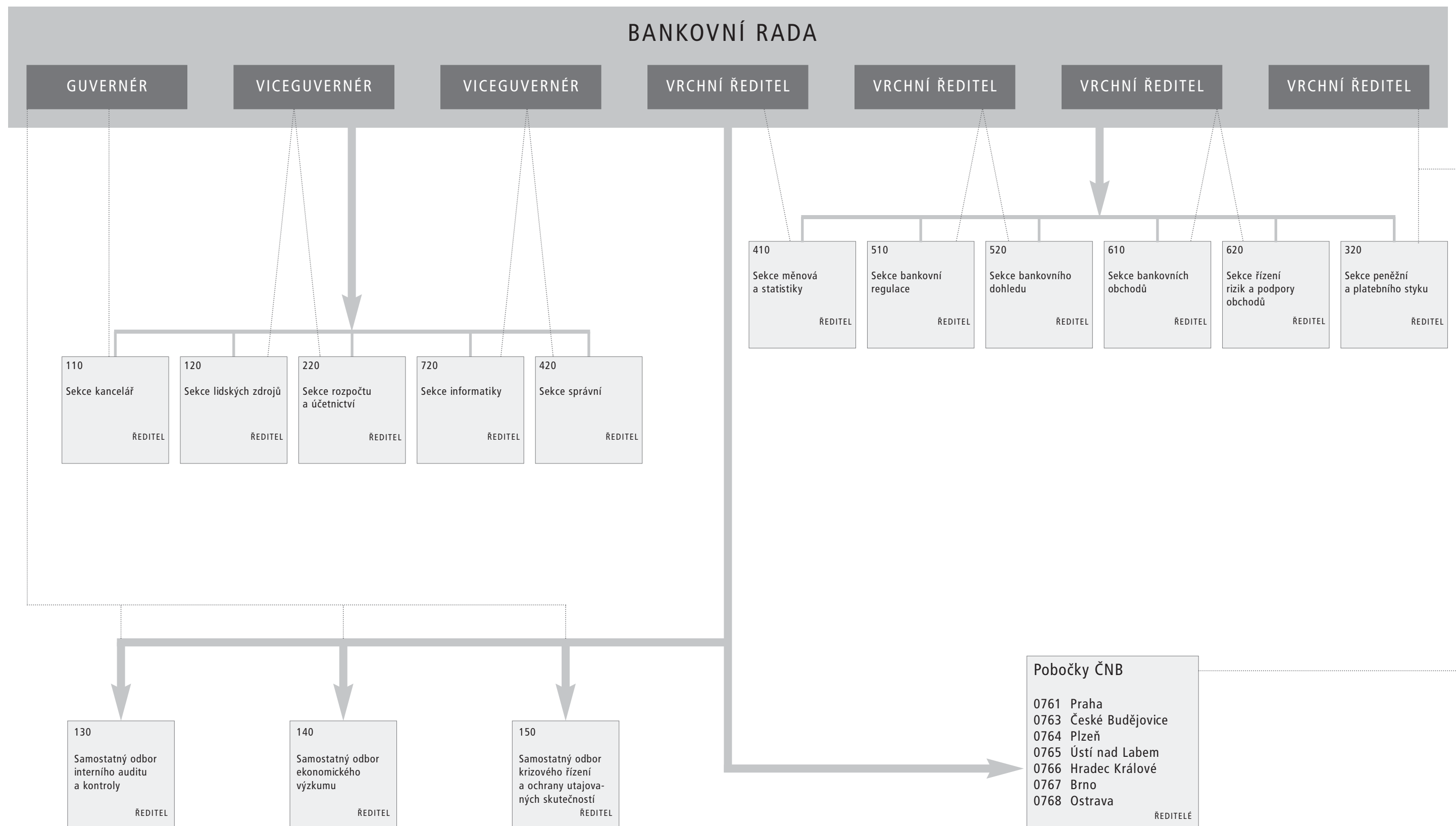
Změnou v systému vnitřního řízení ČNB je jiné postavení bankovní rady, která nyní řídí organizační útvary ústředí a pobočky ČNB jako kolektivní orgán a zastřešuje řídicí strukturu ve věcech koncepčního a strategického charakteru. Nově jsou definovány kompetence mezi bankovní radou a řediteli sekcí a samostatných odborů, které jsou postaveny na profesionalitě organizačních útvarů ústředí a poboček ČNB a na posílení pravomocí jejich vedoucích zaměstnanců v metodickém a přímém líniovém řízení.

Uvedené změny v systému vnitřního řízení a vnitřní organizace ČNB se odrazí i ve změnách vnitřní předpisové základny ČNB, k nimž dojde do konce roku 2002, a v novém vymezení odpovědnosti jednotlivých organizačních útvarů ČNB za metodické řízení příslušné oblasti činnosti. Cílem těchto organizačních změn je především zpružnění procesu vnitřního řízení a zkvalitnění komunikačních vazeb mezi organizačními útvary v ČNB.

Příložené organizační schéma ČNB je platné od 1. ledna 2002 a zahrnuje aktuální uspořádání České národní banky.

ORGANIZAČNÍ SCHÉMA ČNB

ORGANIZAČNÍ SCHÉMA ČNB

→ přímá osa řízení bankovní radou

..... pověření člena bankovní rady dohlížením nad základními činnostmi ČNB

PŮSOBNOST ORGANIZAČNÍCH ÚTVARŮ ÚSTŘEDÍ A POBOČEK ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY VYPLÝVAJÍCÍ Z ORGANIZAČNÍHO ŘÁDU ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY PODLE ÚČINNOSTI OD 1. 1. 2002

110 SEKCE KANCELÁŘ

Koordinuje vztahy ČNB k EU a jejím orgánům a institucím, ECB a k mezinárodním ekonomickým a finančním organizacím, zabezpečuje mezinárodní závazky ČR v působnosti ČNB a zahraniční technickou pomoc poskytovanou a přijímanou ČNB. Je v ČNB legislativní autoritou k zajištění souladu právních předpisů v působnosti ČNB s ostatními právními předpisy ČR a jejich slučitelností s legislativou EU. Zajišťuje vnitřní organizaci ČNB a zpracování návrhu organizační struktury a organizačního řádu, vnější a vnitřní komunikaci ČNB a zveřejňování informací o činnosti ČNB, zabezpečuje organizačně a administrativně jednání bankovní rady ČNB a zahraniční a vnitřní protokol pro guvernéra a ostatní členy bankovní rady.

120 – SEKCE LIDSKÝCH ZDROJŮ

Zajišťuje řízení lidských zdrojů a zaměstnancké politiky v ČNB, pracovní právní a mzdovou agendu včetně daně z příjmů ze závislé činnosti, zpracování mezd a vedení stanovených evidencí ve mzdové oblasti, profesionální rozvoj, formy, programy a organizaci vzdělávání zaměstnanců ČNB a zpracovává metodiku poskytování zaměstnanckých úvěrů.

130 – SAMOSTATNÝ ODBOR INTERNÍHO AUDITU A KONTROLY

Zajišťuje interní auditní činnosti, stanovuje zásady kontrolní činnosti v ČNB a zajišťuje nezávislé a objektivní provádění interního auditu a kontroly v ČNB.

140 – SAMOSTATNÝ ODBOR EKONOMICKÉHO VÝZKUMU

Koordinuje a provádí ekonomický výzkum v ČNB, zajišťuje oponování výzkumných projektů a zprostředkování výsledků ekonomického výzkumu veřejnosti a přípravu expertních stanovisek k situacím zprávám a strategickým dokumentům měnové politiky.

150 – SAMOSTATNÝ ODBOR KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ A OCHRANY UTAJOVANÝCH SKUTEČNOSTÍ

Zpracovává metodiku a zabezpečuje řízení a koordinaci úkolů v oblasti krizového řízení, hospodářské mobilizace a civilní ochrany, zpracovává metodiku ochrany utajovaných skutečností a informací chráněných v ČNB a koordinuje výkon činnosti v oblasti krizového řízení, ochrany utajovaných skutečností a informací chráněných v ČNB.

220 – SEKCE ROZPOČTU A ÚČETNICTVÍ

Zpracovává metodiku a zajišťuje vedení účetnictví v ČNB, zpracovává metodiku a zajišťuje sestavování rozpočtu ČNB, zajišťuje vedení vybraných clientských účtů a koordinuje výkon vedení účtů a navazujících činností pro stát.

320 – SEKCE PENĚŽNÍ A PLATEBNÍHO STYKU

Zajišťuje zpracování návrhů prováděcích právních předpisů v oblasti peněžního oběhu a platebního styku, zpracovává metodiku řízení platebního styku a oběhu peněz v bezhotovostní a hotovostní formě, zajišťuje správu zásob českých peněz, zlata a dalších drahých kovů

a ochranu české měny před paděláním. Stanovuje zásady rozvoje systémů podporujících platební styk (systému účetnictví a platebního styku, systému mezibankovního zúčtování a systému krátkodobých dluhopisů) a zásady rozvoje systémů podporujících emisní operace a správu zásob peněz.

410 – SEKCE MĚNOVÁ A STATISTIKY

Zajišťuje zpracování komplexních analýz a predikcí měnového a ekonomického vývoje, včetně vnějšího prostředí a jeho vlivu na domácí ekonomiku, zpracovávání koncepčních materiálů a návrhů v oblasti měnové politiky, měnověpolitických materiálů zaměřených na členství ČR v EU a EMU a návrhů na koordinaci měnové politiky s hospodářskou politikou vlády. Zpracovává metodiku a zajišťuje sběr a zpracování statistických dat, zajišťuje sestavování a vyhodnocování platební bilance, věcnou správu a věcný rozvoj statistického informačního systému ČNB a statistické zpravodajství ČNB vůči ECB a mezinárodním organizacím.

420 – SEKCE SPRÁVNÍ

Zpracovává metodiku všech hospodářsko-správních činností ČNB včetně bezpečnosti v ČNB, zajišťuje hospodaření s hmotným majetkem, provozování nebankovních zařízení, stravovacích zařízení, Kongresového centra ČNB a Expozice ČNB a skladového hospodářství, pojižování a prodej služeb, materiálu a majetku provozního charakteru, zajišťuje přepravní, spojové, spisové, archivní a knihovnické služby a ostrahu objektů, ochranu osob a majetku a ochranu transportů peněz.

510 – SEKCE BANKOVNÍ REGULACE

Zpracovává pravidla obezřetného podnikání pro banky a konsolidační celky, postupů pro výkon bankovního dohledu, zajišťuje informační a logistickou podporu výkonu bankovního dohledu, analytickou činnost komplexního charakteru a výzkumné aktivity v oblasti bankovní regulace a rozvoj systému vnitřní kontroly efektivnosti výkonu bankovního dohledu, spolupracuje s tuzemskými a zahraničními regulátory a zpracovává metodiku a zabezpečuje věcnou správu centrálního registru úvěrů v ČR.

520 – SEKCE BANKOVNÍHO DOHLEDU

Zajišťuje výkon bankovního dohledu na dálku a na místě nad bankami, konsolidačními celky a pobočkami zahraničních bank a vedení správních řízení podle zákona o bankách, ukládá nápravná opatření k odstranění nedostatků u bank, konsolidačních celků a poboček zahraničních bank a spolupracuje s tuzemskými a zahraničními institucemi provádějícími dohled nad subjekty finančních trhů.

610 – SEKCE BANKOVNÍCH OBCHODŮ

Zajišťuje implementaci měnové politiky a cíl měnové politiky ČNB, správu devizových rezerv ČNB, provádí intervenční operace ČNB na peněžním a devizovém trhu, zajišťuje poskytování a správu úvěrů bankám a nestandardním klientům ČNB a plní funkci agenta vlády ČR při správě státního dluhu.

620 – SEKCE ŘÍZENÍ RIZIK A PODPORY OBCHODŮ

Stanovuje zásady správy devizových aktiv a pasív, zpracovává metodiku devizové kontroly a zajišťuje devizovou

kontrolu a správní řízení ve vymezené oblasti, zpracovává metodiku řízení operačního rizika, stanovuje výši úrokových sazeb na účtech nebankovních klientů ČNB a na účtech zaměstnanců ČNB, zajišťuje věcnou správu, podporu a rozvoj obchodních systémů, vypořádání obchodů, provádění zahraničního platebního styku a provoz systému SWIFT.

720 – SEKCE INFORMATIKY

Zajišťuje metodické řízení rozvoje informačních systémů (dále jen „IS“) a informačních technologií (dále jen „IT“) v ČNB, bezpečnost a ochranu IS a IT, realizaci rozvoje a provoz IT, komunikačních systémů, zařízení a služeb IT, zajišťuje realizaci rozvoje IS a provozování IS s výjimkou provozu IS bankovních obchodů a sběru a zpracování statistických dat a zabezpečuje řízení projektů rozvoje IS a IT

a technologickou přípravu na vstup do EU a ESCB z hlediska kompatibility.

POBOČKY

Zajišťují správu zásob peněz, vedení účtů státního rozpočtu a ostatních klientů v působnosti pobočky, zajišťují provádění platebního styku, provozování instalovaných bezpečnostních schránek, účetnictví pobočky, správní řízení v rozsahu vymezeném zvláštním vnitřním předpisem ČNB, výkon devizové kontroly a zpracování devizové statistiky v regionu a sběr regionálních dat pro konjunkturální šetření, zajišťují výkon pracovněprávní a sociální agendy a realizaci hospodářsko-správních činností, bezpečnost a ostrahu pobočky.

II. ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ

První české peníze se jako výraz suverénní vládní moci začaly razit v 10. století za vlády Boleslava II.

Byly to stříbrné denáry, nazvané podle latinského označení běžných stříbrných mincí v Evropě (denarius). Nahradily oběh cizích mincí na našem území.

Hospodářský výsledek ČNB za rok 2001 skončil se ztrátou ve výši 28 628 mil. Kč, přičemž výnosy dosáhly úrovně 37 202 mil. Kč a náklady 65 830 mil. Kč.

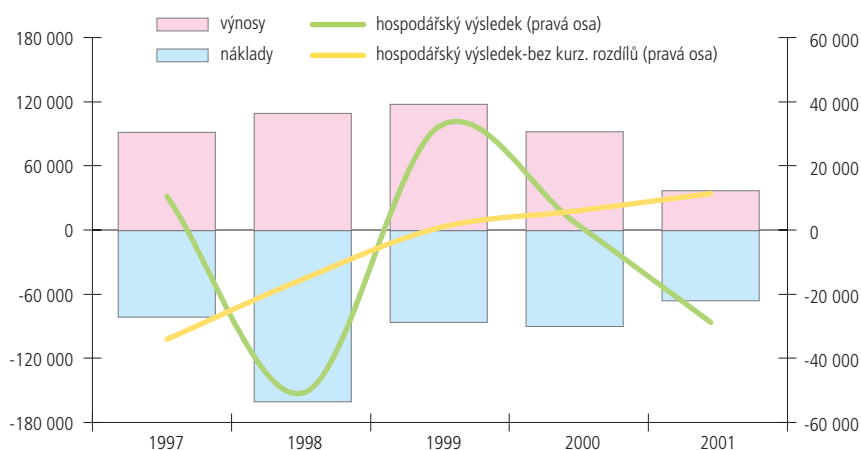
Výsledek hospodaření byl ovlivněn především kurzovými ztrátami z korunového přepočtu devizových aktiv a pasiv ČNB. Negativní vliv kurzových rozdílů byl částečně kompenzován výnosy ze správy devizových rezerv. Oproti předchozím rokům se v důsledku vývoje na zahraničních trzích zvýšila výnosnost devizových aktiv ČNB, což umožnilo pokrýt veškeré sterilizační náklady, provozní náklady banky a část již zmíněných kurzových ztrát. Pokud jde o sterilizační náklady, jejich objem oproti roku 2000 mírně vzrostl. V důsledku snížení objemu povinných minimálních rezerv a intervenování ČNB na devizovém trhu vzrostl u obchodních bank objem likvidity, kterou ČNB stahovala z trhu repo operacemi pomocí poukázek ČNB.

V oblasti konsolidace bankovního sektoru celkový objem dosažených nákladů a výnosů v porovnání s předchozími roky výrazně poklesl, což bylo dáno tím, že rozhodující objem nákladů (včetně tvorby rezerv a opravných položek) byl realizován již v předcházejícím období.

Provozní náklady ČNB v porovnání s rokem 2000 absolutně poklesly, neboť v roce 2000 zatížily ČNB jednorázové náklady spojené s pořádáním výročního zasedání Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v Praze a jednorázové odpisy pořízeného drobného majetku (souvisely s ukončením rekonstrukce budov ústředí ČNB v roce 2000). Vedle běžných provozních nákladů realizovala ČNB v roce 2001 i jednorázové náklady z titulu platby DPH (závěrečný daňový doklad na rekonstrukci budov ústředí ČNB) a tvorby opravné položky na pohledávku za Pozemními stavbami Zlín Group, a.s., v souvislosti s neuhrazenou smluvní pokutou.

Vývoj hospodářského výsledku ČNB v letech 1997 až 2001 znázorňuje následující graf.

GRAF II.1 VÝVOJ HOSPODÁŘSKÉHO VÝSLEDKU ČNB V LETECH 1997 - 2001 (V MIL. KČ)

V reakci na měnový vývoj byly v průběhu roku 2001 několikrát upraveny parametry měnověpolitických nástrojů. Poslední změna, realizovaná s platností k 30. 11. 2001, posunula úroveň limitní dvoutýdenní repo sazby na hodnotu 4,75 % p.a., diskontní sazby na hodnotu 3,75 % p.a. a lombardní sazby na hodnotu 5,75 % p.a. Povinné

minimální rezervy z primárních vkladů byly ponechány beze změny, tj. ve výši 2 %. V návaznosti na realizaci programu postupné harmonizace systému povinných minimálních rezerv s pravidly Evropské centrální banky se ČNB rozhodla s platností od 12. 7. 2001 úročit povinné minimální rezervy bank. Výše úročení se rovná aktuální sazbě pro dvoutýdenní repo operace ČNB. V roce 2001 zatížilo úročení povinných minimálních rezerv hospodářský výsledek ČNB úrokovými náklady ve výši 645 mil. Kč.

Současně s výše uvedeným měnověpolitickým nástrojem ČNB sterilizovala prostřednictvím repo operací volnou likviditu obchodních bank. V roce 2001 bylo průměrně sterilizováno 292 000 mil. Kč, což je v porovnání s rokem 2000 objem o cca 8 % vyšší. Úročení těchto prostředků je příčinou ztráty z realizace měnové politiky ČNB ve výši 15 819 mil. Kč.

V oblasti správy devizových rezerv zaznamenala ČNB kladný výsledek hospodaření ve výši 28 521 mil. Kč, což je oproti roku 2000 nárůst o cca 6 mld. Kč. Dosažený výsledek hospodaření ovlivnila jak vyšší výnosnost, tak i větší objem devizových rezerv. Vážený průměrný výnos devizových portfolií činil 5,46 % p.a., což je oproti roku 2000 nárůst o 0,39 procentního bodu, umožněný vývojem na světových trzích. V průběhu roku 2001 realizovala ČNB devizové obchody (prodeje či nákupy cizí měny). Zároveň přijala depozita od Fondu národního majetku v souvislosti s pokračující privatizací státního majetku. Celkový objem devizových rezerv dosáhl v přepočtu 529 mld. Kč.

Devizové rezervy ČNB měly vedle výše uvedených výnosů ještě jeden zcela zásadní vliv na vývoj hospodářského výsledku, a to kurzové rozdíly z korunového přepočtu devizových aktiv. Nominální kurz koruny vůči dolaru zpočátku roku oslaboval, druhá polovina roku však byla ve znamení postupného posilování až na hodnotu kurzu, který byl o cca 4 % silnější než na konci roku 2000. Nominální kurz koruny vůči euru si s menšími přestávkami udržoval trend permanentního posilování, takže na konci roku 2001 byl o cca 9 % silnější než na konci roku 2000. Celkový objem kurzových rozdílů tak dosáhl záporné výše 40 118 mil. Kč.

Problematika konsolidace bankovního sektoru v porovnání s jinými oblastmi hospodaření měla zcela marginální vliv na dosažený hospodářský výsledek. Rozhodující objem nákladů (včetně tvorby rezerv a opravných položek) byl totiž realizován již v předcházejícím období. Část potenciálních nákladů je i nadále kryta státní zárukou, vydanou v roce 1997 vládou České republiky na pohledávky, vystavené zárukou a převzatá aktiva vzniklá v souvislosti s konsolidací a stabilizací bankovního sektoru v celkové výši 22,5 mld. Kč. Po postoupení pohledávky ČNB za Národní bankou Slovenska (pohledávka byla na základě smlouvy s Českou republikou převedena na stát, a to za úhradu jedné koruny české s tím, že rozdíl mezi nominální hodnotou pohledávky a prodejní cenou byl ztrátou ČNB) se státní záruka vztahuje na konsolidační program jako celek a nikoliv na ztráty z jednotlivých aktiv. Protože částka 22,5 mld. Kč nepokrývá celkové náklady na konsolidační program, má ČNB vytvořeny opravné položky do celkové výše potenciálních nákladů. Celkový objem vytvořených opravných položek se pak v průběhu roku snižuje o jednotlivé splátky, případně se jimi kompenzují ztráty související se skončenými konkurzními řízeními.

V návaznosti na restrukturalizaci některých transformačních institucí ČNB prodala v červnu 2000 Konsolidační bance Praha, s.p.ú., svůj 100% obchodní podíl v České finanční, s.r.o. Současně uzavřela s Českou finanční, s.r.o., Dohodu o úhradě nákladů na provozní činnost a ztrát z převzatých aktiv vzniklých v souvislosti s realizací konsolidačního programu. V návaznosti na tuto dohodu zaplatila ČNB za období 2001 náklady v celkové výši 864 mil. Kč (z toho 426 mil. Kč připadalo na dohadnou položku-

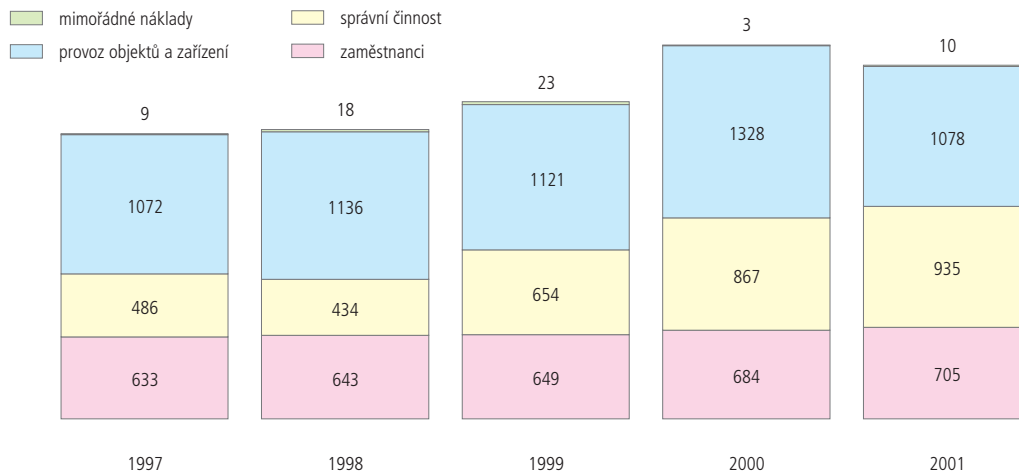
ku, protože Česká finanční, s.r.o., nevyšlila konkrétní objem provozních nákladů vzniklých v souvislosti s realizací konsolidačního programu). Ke konci roku 2001 byl předběžně vyčíslen objem nerealizovaných ztrát z převzatých aktiv v rámci konsolidačního programu. Na základě zjištěných výsledků byla část rezervy, kterou ČNB za tímto účelem vytvořila, rozpuštěna do výnosů. Obdobně jako v předchozích letech využívala Česká finanční, s.r.o., i v roce 2001 účelové úvěry, za což ČNB inkasovala úroky v souhrnné výši 792 mil. Kč.

V problematice Agrobanky Praha, a.s., byla ke konci roku 2001 odúčtována záruka vydaná ČNB pro její věřitele. Zároveň byla rozpuštěna související rezerva ve výši 362 mil. Kč. Dále ČNB vyplatila likvidátorovi Agrobanky Praha, a.s., za období 2001 zálohy z titulu smluvní odměny v celkové výši 38 mil. Kč s tím, že na vyplacené zálohy vytvořila 100% opravnou položku.

Náklady realizované v oblasti emise a správy oběživa jsou dány zejména rozsahem potřeb dodávek nových bankovek od Státní tiskárny cenin Praha a mincí od Bižuterie Česká mincovna Jablonec nad Nisou a dále pak smlouvou, na základě které je Komerční banka, a.s., pověřena správou a redistribucí zásob českých peněz. Převážná většina nákladů souvisela s nákupem a přípravou bankovek a mincí (včetně pamětních stříbrných mincí a zlatých mincí). V roce 2001 činily výše uvedené náklady 309 mil. Kč. Za správu zásob českých peněz realizovanou pražskými pobočkami Komerční banky, a.s., byly zaplacené cca 2 mil. Kč. Od druhé poloviny roku 2001 vykonávaly správu zásob českých peněz výhradně pobočky ČNB.

Hospodaření ČNB v oblasti provozní skončilo záporným saldem ve výši 2 301 mil. Kč, přičemž meziroční snížení tohoto salda oproti roku 2000 představovalo 467 mil. Kč (tj. 16,9 %). K poklesu došlo zejména proto, že v roce 2000 zatížily ČNB náklady spojené s pořádáním výročního zasedání Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v Praze (350 mil. Kč) a jednorázové odpisy majetku převedeného do užívání po ukončení rekonstrukce budov ústředí ČNB (cca 200 mil. Kč). Zpětnou redislukací zaměstnanců ČNB pak výrazně pokleslo i placené nájemné. Vedle běžných provozních nákladů realizovala ČNB v roce 2001 i jednorázové náklady z titulu platby daně z přidané hodnoty (závěrečný daňový doklad na rekonstrukci budov ústředí ČNB) a tvorby opravné položky na pohledávku ve výši 267 mil. Kč na neuhrazené penále vyměřené za nedodržení smluvních vztahů. Provozní náklady v roce 2001 představovaly z celkových nákladů ČNB 4,1 %, dosažené výnosy z celkových výnosů banky pak tvořily 1,1 %. Z hlediska účelovosti vynaložených prostředků bylo například na zaměstnance vynaloženo 705 mil. Kč (v tom na mzdy včetně sociálního a zdravotního pojištění 681 mil. Kč a na vzdělávání 24 mil. Kč). Mezi objemově nejvýznamnější položky provozní oblasti dále patřily odpisy (779 mil. Kč), daň z přidané hodnoty (376 mil. Kč) a náklady na opravu a údržbu majetku (159 mil. Kč). Kromě těchto nákladů pak provozní oblast zatížily náklady za nakupované služby (posudky, expertizy, audit, podpora software, úklid apod.), telekomunikační poplatky, výkony spojů, cestovné, přepravné, spotřeba energie, tiskopisů, kancelářských potřeb a drobného majetku. Výnosy v provozní oblasti (zejména pokuty a penále, tržby za prodaný materiál a hmotný majetek a přijaté nájemné) dosáhly celkově 427 mil. Kč.

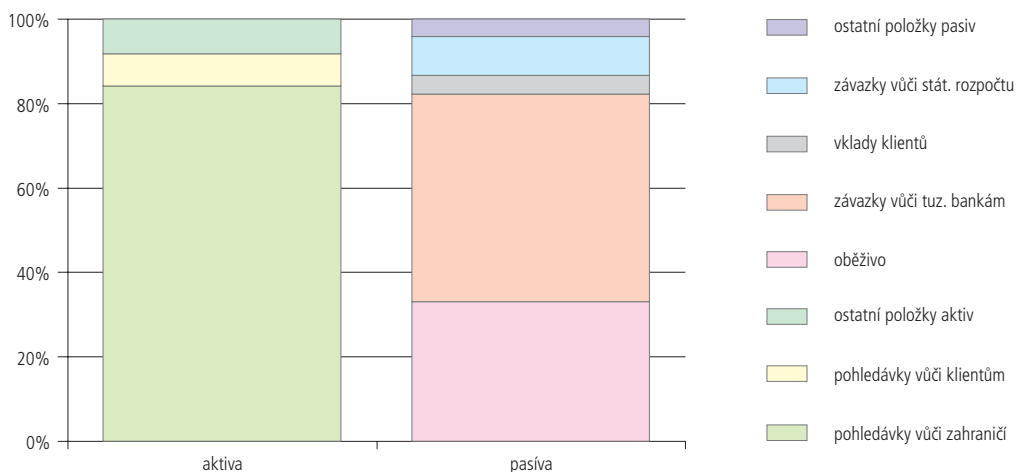
Struktura a výše provozních nákladů dosažených v letech 1997 – 2001 je uvedena v následujícím grafu.

GRAF II.2 PROVOZNÍ NÁKLADY V LETECH 1997 - 2001 (V MIL. KČ)

Z hlediska celkové situace dosáhla bilanční suma ČNB k 31. 12. 2001 souhrnné výše cca 629 mld. Kč. Na straně pasiv byly obdobně jako v předchozích letech rozhodujícími položkami závazky vůči tuzemským bankám a emise oběživa, které představovaly v souhrnu 82% podíl na celkovém objemu pasiv. Na straně aktiv tvořily rozhodující podíl (ve výši cca 84 %) pohledávky vůči zahraničí (v převážné většině se jedná o devizové rezervy ČNB).

K pokrytí potencionálních ztrát měla k 31. 12. 2001 ČNB vytvořeno celkem 39 175 mil. Kč rezerv a opravných položek, přičemž 11 935 mil. Kč připadalo na rezervy a 27 240 mil. Kč na opravné položky. Oproti konci roku 2000 činil čistý úbytek rezerv 662 mil. Kč a čistý přírůstek opravných položek 246 mil. Kč.

Struktura jednotlivých aktiv a pasiv a jejich podíl na celkovém bilančním objemu ČNB jsou zobrazeny v níže uvedeném grafu.

GRAF II.3 STRUKTURA BILANCE ČNB K 31. 12. 2001

Na pořízení majetku bylo v roce 2001 vydáno celkem 323 mil. Kč, tj. o cca 57 % méně než v roce 2000. Toto snížení bylo způsobeno zejména ukončením prací na rekonstrukci budov ústředí ČNB v Praze v roce 2000. Z částky 323 mil. Kč bylo čerpáno 216 mil. Kč na pořízení hmotného majetku, 37 mil. Kč na pořízení spotřebního materiálu a 70 mil. Kč na pořízení nehmotného majetku.

Objemově nejrozsáhlejší oblastí výdajů na pořízení hmotného majetku byla výpočetní technika (HW), kde bylo profinancováno 127 mil. Kč. Z těchto prostředků bylo čerpáno zejména 47 mil. Kč na pořízení komunikačního zařízení pro informační systémy (aktivní prvky sítě LAN, součásti multiplexoru optických kanálů apod.), 33 mil. Kč na HW pro projekty (jednalo se zejména o projekty „Zálohování informačních systémů“, „Archivace informačních systémů“ a „Aktivní prvky počítačové sítě“), 25 mil. Kč na pořízení osobních počítačů a 8 mil. Kč na pořízení diskových subsystémů.

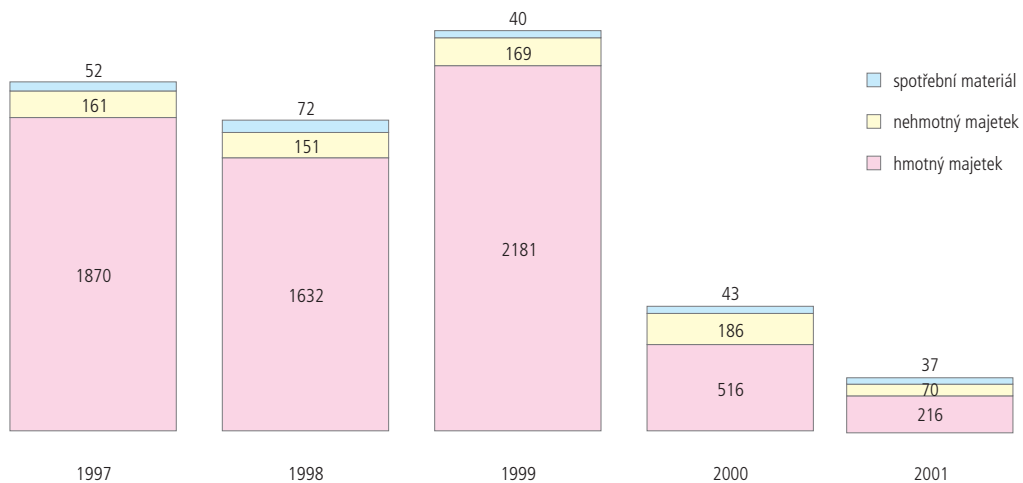
Další významnou oblastí výdajů na pořízení hmotného majetku byly „Stavby, budovy a pozemky“, kde bylo vynaloženo 35 mil. Kč, a to zejména na záložní zdroj UPS pro budovy ústředí ČNB, na Expozici ČNB v budově ústředí ČNB a na autorský dozor generálního projektanta při odstraňování vad a nedodělků na rekonstrukci budov ústředí ČNB v Praze. Dále bylo investováno 28 mil. Kč do techniky pro úschovu, manipulaci a zpracování hotovostí, 9 mil. Kč do zabezpečovacího zařízení, 7 mil. Kč na dopravní prostředky, 6 mil. Kč na nábytek a doplňkové zařízení interiérů, 1 mil. Kč na kancelářskou techniku a spotřební elektroniku a 3 mil. Kč na ostatní hmotný majetek.

Finanční prostředky na pořízení spotřebního materiálu byly využity na nákup náhradních dílů v objemu 8 mil. Kč a ostatního spotřebního materiálu v objemu 29 mil. Kč. Ostatní spotřební materiál zahrnuje pořízení materiálu na údržbu, kancelářských potřeb, obalového materiálu pro bankovky a mince, provozních tiskopisů a ostatního provozního materiálu. Nejvýznamnější byl nákup obalového materiálu na bankovky a mince v objemu 8 mil. Kč.

Výdaje na pořízení nehmotného majetku směřovaly zejména na SW aplikační pro projekty statistiky (jedná se zejména o projekty „Konsolidace datové základny“ a „Sběr dat nebankovních subjektů“) v objemu 34 mil. Kč, SW systémový pro projekty rozvoje informačních systémů (jedná se zejména o projekty „Zálohování informačních systémů“ a „Trh krátkodobých dluhopisů“) v objemu 14 mil. Kč a SW aplikační pro projekty rozvoje informačních systémů (jedná se zejména o projekty „Archivace informačních systémů“ a „Demilitarizovaná zóna ČNB“) v objemu 13 mil. Kč.

V následujícím grafu jsou pro srovnání uvedeny realizované výdaje na pořízení majetku v letech 1997 až 2001. V grafu nejsou uvedeny významově specifické kapitálové investice (navýšení základního jmění České finanční, s.r.o.), neboť se jedná o majetkovou účast týkající se konsolidace bankovního sektoru.

GRAF II.4 VÝDAJE NA POŘÍZENÍ MAJETKU V LETECH 1997 - 2001 (V MIL. KČ)

22

Vzhledem k tomu, že Česká národní banka vykázala za rok 2001 ztrátu, nebylo možno provést ani dotaci všeobecnému rezervnímu fondu, ani odvod zisku státnímu rozpočtu. Doplnění sociálního fondu (ve výši dohodnuté v uzavřené kolektivní smlouvě na rok 2002) bylo provedeno formou převodu ze zvláštního rezervního fondu.

Po započtení ztráty roku 2001 je v bilanci ČNB nadále evidována celková neuhrazená ztráta z předchozích období ve výši 44 532 mil. Kč, která bude uhrazena ze zisků dosažených v příštích letech v závislosti na řadě faktorů, jejichž vliv nelze v současné době s jistotou odhadnout. Bankovní rada ČNB sleduje tuto situaci tak, aby v případě nutnosti mohla podniknout k jejímu vyřešení kroky, které by byly v souladu s hlavním cílem ČNB.

BILANCE ČNB, ÚČETNÍ ZÁVĚRKA A ZPRÁVA AUDITORA^{1/}

AKTIVA

v mil. Kč

Čís. pol.	P o l o ž k a	Běžné účetní období			Minulé účetní období
		Hrubá částka	Úprava	Čistá částka	
1.	Zlato	837	0	837	841
2.	Pohledávky vůči Mezinárodnímu měnovému fondu	39 800	0	39 800	42 802
3.	Pohledávky vůči zahraničí včetně cenných papírů	530 242	1 573	528 669	505 351
3.1.	Vklady u zahraničních peněžních ústavů	117 446	0	117 446	92 805
3.2.	Poskytnuté úvěry zahraničním peněžním ústavům	14 384	0	14 384	14 240
3.3.	Cenné papíry	398 363	1 573	396 790	398 246
3.4.	Ostatní pohledávky vůči zahraničí	49	0	49	60
4.	Pohledávky vůči tuzemským bankám	807	14	793	17 371
5.	Pohledávky vůči klientům	52 418	4 155	48 263	37 742
6.	Tuzemské cenné papíry a účasti	19 717	19 717	0	11
7.	Běžné hospodaření státního rozpočtu	0	0	0	0
8.	Ostatní pohledávky vůči státnímu rozpočtu	0	0	0	0
9.	Pokladna v Kč	1 714	0	1 714	1 898
10.	Hmotný a nehmotný majetek	11 780	4 011	7 769	8 329
10.1.	Hmotný majetek	10 713	3 294	7 419	7 877
10.2.	Nehmotný majetek	1 067	717	350	452
11.	Ostatní aktiva	3 150	1 781	1 369	1 672
11.1.	Náklady a příjmy příštích období	388	0	388	431
11.2.	Ostatní	2 762	1 781	981	1 241
	AKTIVA CELKEM	660 465	31 251	629 214	616 017

23

PASIVA

v mil. Kč

Čís. pol.	P o l o ž k a	Běžné účetní období	Minulé účetní období
1.	Emise oběživa	207 575	197 000
2.	Závazky vůči Mezinárodnímu měnovému fondu	34 033	42 399
3.	Závazky vůči zahraničí včetně cenných papírů	14 743	13 829
3.1.	Přijaté úvěry ze zahraničí	14 275	13 415
3.2.	Emise obligací	0	0
3.3.	Ostatní závazky vůči zahraničí	468	414
4.	Závazky vůči tuzemským bankám	309 247	295 871
4.1.	Peněžní rezervy bank	30 273	26 575
4.2.	Ostatní závazky	278 974	269 296
5.	Vklady klientů	27 916	21 573
6.	Emitované tuzemské cenné papíry	0	0
7.	Běžné hospodaření státního rozpočtu	0	0
8.	Ostatní závazky vůči státnímu rozpočtu	57 737	36 574
9.	Rezervy	11 935	12 597
10.	Základní jmění	1 400	1 400
11.	Fondy	8 198	8 202
12.	Nerozdělený zisk nebo neuhrazená ztráta z předchozích období	-15 904	-18 393
13.	Zisk nebo ztráta za účetní období	-28 628	2 524
14.	Ostatní pasiva	962	2 441
14.1.	Výnosy a výdaje příštích období	186	346
14.2.	Ostatní	776	2 095
	PASIVA CELKEM	629 214	616 017

PODROZVAHA

v mil. Kč

Čís. pol.	P o l o ž k a	Běžné účetní období	Minulé účetní období
1.	Budoucí možné závazky k plnění	103 787	78 740
1.1.	Přijaté směnky (akcepty) a indosamenty směnek	0	0
1.2.	Závazky ze záruk	103 787	78 740
1.3.	Závazky ze zástav	0	0
2.	Ostatní neodvolatelné závazky	0	0
3.	Pohledávky ze spotových, termínových a opčních operací	10 867	13 694
4.	Závazky ze spotových, termínových a opčních operací	10 861	13 269
5.	Přijaté záruky	62 340	30 445

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁT

v mil. Kč

Číslo pol.	P o l o ž k a	Skutečnost v účetním období	
		běžném	minulém
1.	Výnosy z úroků a podobné výnosy	28 089	28 825
1.1.	Úroky z cenných papírů s pevnými výnosy	22 381	21 696
1.2.	Ostatní	5 708	7 129
2.	Náklady na úroky a podobné náklady	17 092	17 249
2.1.	Náklady na úroky z cenných papírů s pevnými výnosy	0	495
2.2.	Ostatní	17 092	16 754
3.	Výnosy z cenných papírů s proměnlivým výnosem	43	41
3.1.	Výnosy z akcií a jiných cenných papírů s proměnlivým výnosem	43	41
3.2.	Výnosy z majetkových účastí	0	0
4.	Výnosy z poplatků a provizí	555	450
5.	Náklady na placené poplatky a provize	53	81
6.	Zisk (ztráta) z finančních operací	-37 753	-5 074
7.	Ostatní výnosy	437	116
7.1.	Výnosy z emise bankovek a mincí	17	8
7.2.	Ostatní	420	108
8.	Všeobecné provozní náklady	2 002	2 355
8.1.	Náklady na zaměstnance	677	666
8.1.1.	Mzdy a platy	501	484
8.1.2.	Sociální a zdravotní pojištění	176	182
8.2.	Ostatní provozní náklady	1 325	1 689
9.	Tvorba rezerv a opravných položek k hmotnému a nehmotnému majetku	0	0
10.	Použití rezerv a opravných položek k hmotnému a nehmotnému majetku	0	0
11.	Ostatní náklady	1 765	49 865
11.1.	Náklady na tisk bankovek a ražbu mincí	309	297
11.2.	Ostatní	1 456	49 568
12.	Tvorba opravných položek a rezerv k úvěrům a zárukám	325	1 351
13.	Použití opravných položek a rezerv k úvěrům a zárukám	1 245	33 008
14.	Tvorba opravných položek a rezerv k majetkovým účastem a ostatním finančním investicím	0	0
15.	Použití opravných položek a rezerv k majetkovým účastem a ostatním finančním investicím	0	15 814
16.	Tvorba ostatních opravných položek a rezerv	38	33
17.	Použití ostatních opravných položek a rezerv	0	1
18.	Zisk nebo ztráta z běžné činnosti po zdanění	-28 659	2 247
19.	Mimořádné výnosy	42	280
20.	Mimořádné náklady	11	3
21.	Zisk nebo ztráta z mimořádné činnosti po zdanění	31	277
22.	Zisk nebo ztráta za účetní období	-28 628	2 524

1/ Příloha k účetní závěrce je k dispozici na webových stránkách ČNB, na příloženém CD-ROM a v sídle ČNB, sekce rozpočtu a účetnictví, Na Příkopě 28, Praha 1

ZPRÁVA NEZÁVISLÝCH AUDITORŮ

PRO BANKOVNÍ RADU ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY

Provedli jsme audit přiložené rozvahy České národní banky (dále jen „ČNB“) k 31. prosinci 2001, souvisejícího výkazu zisků a ztrát a přílohy, za rok 2001 (dále jen „účetní závěrka“). Za sestavení účetní závěrky a za vedení účetnictví odpovídá vedení ČNB. Naší úlohou je vydat na základě auditu výrok k této účetní závěrce.

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a auditorskými směrnicemi Komory auditorů České republiky. Tyto normy požadují, aby byl audit naplánován a proveden tak, aby auditor získal přiměřenou jistotu, že účetní závěrka neobsahuje významné nesprávnosti. Audit zahrnuje výběrovým způsobem provedená ověření průkaznosti částek a informací uvedených v účetní závěrce. Audit rovněž zahrnuje posouzení použitých účetních postupů a významných odhadů učiněných vedením ČNB a zhodnocení celkové prezentace účetní závěrky. Jsme přesvědčeni, že provedený audit poskytuje přiměřený podklad pro vydání výroku.

Podle našeho názoru přiložená účetní závěrka zobrazuje věrně ve všech významných ohledech aktiva, závazky a vlastní kapitál ČNB k 31. prosinci 2001 a výsledek jejího hospodaření za rok 2001 v souladu se zákonem o účetnictví a ostatními příslušnými předpisy České republiky.

26. března 2002

PricewaterhouseCoopers Audit, s.r.o.
zastoupený

Paul Cunningham
partner

Ing. Zdeněk Mojžíšek
auditor, osvědčení č. 1813

III. ČNB V PROCESU
PŘÍPRAVY ČR
NA ZAČLENĚNÍ
DO EU A JEJÍ VZTAHY
K MEZINÁRODNÍM
FINANČNÍM
INSTITUCÍM

Denárová měna byla postupně znehodnocována zejména co do obsahu stříbra v minci; ve 13. století pak byly raženy málo hodnotné brakteáty. Český král Václav II. proto v roce 1300 přistoupil k peněžní reformě a v Kutné Hoře se začaly razit proslulé pražské stříbrné groše.

III.1 INTEGRACE DO EU

Hlavní události integračního procesu v roce 2001

Stěžejní zahraničněpolitickou událostí integračního procesu v r. 2001 bylo zasedání Evropské rady – prosincový summit Evropské unie v Laekenu. Nejvýznamnějším bodem agendy summitu z hlediska kandidátských zemí bylo schválení tzv. Laekenské deklarace, kterou nejvyšší představitelé členských států EU vyhlásili vytvoření Konventu o budoucí podobě rozšířené EU a stanovili jeho program. Konvent bude rokovat o podobě a smyslu další integrace 25 a více evropských zemí. V usnesení summitu šéfové států a vlád „patnáctky“ poprvé vyjmenovali deset kandidátských zemí (Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko), s nimiž bude možné při pokračování dosavadního tempa jednání a reformem ukončit napřesrok vstupní rozhovory.

Na podporu vstupu ČR do EU byla na obou stranách přijata řada dokumentů. Pravidelně ročně jsou aktualizovány dva dokumenty: Accession Partnership – Přístupové partnerství, které obsahuje požadavky EU na kandidátské země, a na české straně Národní program přípravy ČR na členství v EU.

ČNB stejně jako v minulých letech připravila Národní program přípravy ČR na členství v EU v oblasti bankovníctví a měnové politiky. V souladu s jeho prioritami ČNB v průběhu roku 2001 zintenzívnila legislativní práce tak, aby bylo možno splnit obecný závazek ČR vůči EU, a to dosáhnout do konce roku 2002 plné slučitelnosti české legislativy s evropskou legislativou.

V působnosti ČNB byly připraveny tyto návrhy zákonů – druhá harmonizační novela zákona o ČNB, harmonizační novela zákona o bankách, nový zákon o platebním styku (včetně doprovodných novel souvisejících zákonů), zákon o finančním arbitrovi a ve spolupráci s Ministerstvem financí ČR novela devizového zákona.

Většina priorit Národního programu 2001 v oblasti bankovníctví ve sledovaném období byla ze strany ČNB splněna. Vzhledem k neschválení klíčové novely zákona o bankách Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR však došlo k posunu předpokládaného termínu účinnosti zákona a následnému posunu v termínech účinnosti navazujících opatření bankovního dohledu na r. 2002. Rovněž druhá harmonizační novela zákona o ČNB, kterou projednala vláda v červnu 2001, byla schválena Parlamentem až v 1. čtvrtletí 2002.

Dalším významným dokumentem, v němž Evropská komise (EK) pravidelně vyhodnocuje připravenost kandidátských zemí na vstup, je Pravidelná zpráva o pokroku kandidátských zemí v přípravě na členství v EU. V listopadu 2001 EK zveřejnila svou v pořadí již čtvrtou Pravidelnou zprávu. Její celkové vyznění bylo vůči ČR pozitivnější než v roce 2000. V ekonomických parametrech byl oceněn obrat k hospodářskému růstu, stabilita cen a kurzu. Stabilita bankovního sektoru a činnost bankovního dohledu byly rovněž hodnoceny kladně. Oceněno bylo zejména vysoké tempo legislativních změn. Zpráva komentovala postup prací na novelizaci zákona o ČNB a zákona o bankách. Připomněla potřebu zakotvit nezávislost ČNB ve všech aspektech daných evropským právem.

Na základě iniciativy EK byl v roce 2001 připraven rovněž tzv. Předvstupní hospodářský program ČR (Pre-accession Economic Programme). Tento program, který obdobně připravují i ostatní kandidátské země, by měl po vstupu do EU umožnit plynulé

navázání na konvergenční programy k plnění kritérií pro přijetí společné měny. Návrh Předvstupního hospodářského programu, jehož vzniku i závěrečného projednávání se účastnili také zástupci ČNB, byl projednán ve vládě dne 2. dubna 2001. Poté byl předložen Evropské komisi a diskutován na společném zasedání EK a zástupců kandidátských zemí k ekonomickým otázkám (tzv. high level meeting).

Významnou událostí v závěru roku 2001 byla prověrka finančního sektoru ČR označovaná jako „peer review“, která proběhla ve dnech 10.-14. prosince 2001. Koordinaci programu zajišťovalo ministerstvo financí ve spolupráci s Komisí pro cenné papíry a ČNB.

Program peer review navázal na závěry FSAP (Financial Sector Assessment Program) z července 2001, na kterém se podíleli experti Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Světové banky (SB). Evropská komise se soustředila na oblasti, které nebyly pokryty tímto programem, a na pokrok dosažený v oblastech, kam MMF a SB směřovaly hlavní doporučení.

V rámci programu se Evropská komise zaměřila především na:

- vyhodnocení souladu českých právních předpisů s právními akty EU;
- posouzení praktických schopností a metod dohledu, především dohledu na místě;
- posouzení vzájemné spolupráce orgánů dohledu, jejich schopnost koordinovat efektivně postup a vyměňovat si informace;
- posouzení nezávislosti výkonu dohledu.

Výstupem prověrky je zpráva o aktuální situaci daného sektoru finančního trhu (popis sektoru, institucionální struktura, charakter dohledu, metody práce, počet inspektorů, atd.). Evropská komise z jednotlivých zpráv po jejich schválení zhotoví výtah hodnocení vždy po třech zemích, který projedná Rada ministrů ECOFIN. Závěry hodnocení peer review budou v roce 2002 promítnuty do Akčního plánu posílení administrativní a soudní kapacity ČR. Národní program přípravy ČR na členství v EU v klasické podobě už nebude sestavován.

Jednání o vstupu

V průběhu roku 2001 byla předběžně uzavřena vstupní jednání v rámci dvou negociačních kapitol, na nichž se ČNB podílela – Volný pohyb kapitálu a Volný pohyb služeb. Kapitola Hospodářská a měnová unie byla předběžně uzavřena v roce 1999.

Obdobně jako v minulých letech se uskutečnila pravidelná zasedání orgánů Evropské dohody – Výboru přidružení (12. července 2001 v Bruselu) a jeho podvýborů, z nichž dva se týkají ČNB. Podvýbor pro hospodářské a měnové záležitosti, pohyb kapitálu a statistiku zasedal 14. června 2001 v Praze. Podvýbor pro vnitřní trh, který pokrývá i oblast finančních služeb, jednal ve dnech 5.-6. dubna 2001 v Bruselu. Značná část jednání těchto orgánů byla věnována aktuálnímu vývoji v ČR a legislativní a institucionální přípravě na členství. Na uvedených zasedáních byl velmi bedlivě sledován vývoj situace ohledně postavení centrální banky, zejména zda se přijímají opatření k nápravě nedostatků, na které poslední Pravidelná zpráva upozornila. Pozitivně byla oceněna trvalá snaha vlády i ČNB profilovat hospodářskou a měnovou politiku s ohledem na budoucí členství ČR v EU. Ke zintenzívnění spolupráce s orgány EU přispěly i konzultace guvernéra a dalších členů bankovní rady v Evropské komisi a Evropské centrální bance.

Spolupráce ČNB s ECB

Rok 2001 znamenal další prohloubení spolupráce ČNB s Evropskou centrální bankou (ECB), která se po vstupu ČR do EU stane jejím hlavním partnerem při integraci ČR do evropských struktur.

ECB založila v roce 1999 tradici setkání nejvyšších představitelů centrálních bank Eurosystemu s guvernéry a viceguvernéry přidružených zemí, kterému vždy předchází přípravný workshop na úrovni expertů podle projednávaných a diskutovaných okruhů problémů. V prosinci 2001 se obdobné jednání uskutečnilo v Berlíně. Hlavním tématem semináře byla problematika struktury a fungování finančních sektorů v kandidátských zemích. Diskuse na přípravném workshopu, konaném ve dnech 24. a 25. října 2001 v ECB, se soustředila na otázky bankovního sektoru, peněžního a devizového trhu, trhu obligací a akcií a finančního sektoru. Centrální banky kandidátských zemí připravily pro jednání studie v předem zadané struktuře.

Významným momentem v prohloubení vzájemných vztahů byla návštěva šestičlenné delegace zástupců ECB v ČNB v prvním pololetí 2001, na kterou navázala v říjnu 2001 návštěva guvernéra ČNB ve Frankfurtu a jeho přijetí viceprezidentem ECB Christianem Noyerem a dalším členem Rady ředitelů ECB Eugeniem Domingem Solansem.

Spolupráce na pracovní úrovni probíhá jednak z iniciativy ECB a spočívá zejména v organizování seminářů a workshopů pro odborníky z centrálních bank kandidátských zemí, a dále z iniciativy ČNB, která většinou žádá o konzultace formou přímého pracovního kontaktu.

Ze všech jednání a kontaktů s pracovníky ECB vyplývá, že centrální banka EU je velmi dobře obeznámena s problematikou české ekonomiky, se stavem harmonizace bankovního práva s *acquis communautaire* a s problematikou postavení České národní banky v systému vrcholných institucí České republiky. V roce 2001 publikovala ECB už druhou zprávu „2001 Report on the status of legal preparation of accession countries in the areas of Community law of concern to the Eurosystem“. Jedná se o dokument zpracovaný za účasti právníků obou stran, který popisuje právní prostředí v kandidátských zemích v oblastech zájmu ECB.

Phare

Bankovní sektor České republiky čerpal v roce 2001 v rámci programu Evropské unie Phare prostředky z rozpočtu na rok 1998 ve výši 0,75 mil. EUR (cca 28 mil. Kč).

Na základě dokumentu Evropské komise, tzv. Přístupového partnerství, a vládního dokumentu Národní program přípravy ČR na členství v EU Evropská komise odsouhlasila prostředky pro technickou pomoc ČNB formou tzv. twinningu v oblasti bankovního dohledu ve výši 0,5 mil. EUR, která tvořila samostatnou část společného projektu zaměřeného na dohled nad bankami a pojišťovnami. Projekt pro bankovní dohled sledoval dva cíle: dokončit harmonizaci právních dokumentů bankovního dohledu se standardy Evropské unie a podpořit další rozvoj výkonu bankovního dohledu v ČR včetně zapojení bankovního dohledu ČNB do mezinárodní spolupráce. Na realizaci projektu se podíleli němečtí a řečtí experti po dobu 24 měsíců. Celý projekt byl oficiálně ukončen zasedáním řídicího výboru dne 15. listopadu 2001.

Project Implementation Unit (PIU Phare ČNB) připravila také projekt vzdělávacího programu zaměřeného na implementaci evropských bankovních standardů v českém bankovním sektoru v následujících oblastech: strategické řízení v bankách, marketing ve finančních institucích, řízení rizik v bankách, distribuční strategie a informační technologie v bankovníctví a aspekty bankovního dohledu. Projekt byl připraven ve spolupráci s Bankovním institutem a Komisí pro evropskou integraci České bankovní asociace a byl realizován experty rámcového kontraktora Phare DFC Londýn.

Evropská komise rovněž odsouhlasila v rámci rozpočtu Phare 2000 realizaci projektu „Zdokonalení metodologie řízení úvěrového rizika v komerčních bankách“ v částce 2 mil. EUR. V současné době je připravováno podrobné zadání projektu a mezinárodní výběrové řízení podle pravidel Phare.

Zahraníční technická pomoc poskytovaná Českou národní bankou

V roce 2001 pokračovala Česká národní banka v poskytování technické pomoci zemím střední a východní Evropy. Prostředky na hrazení zahraniční technické pomoci čerpala prostřednictvím účelového fondu.

Technická pomoc byla realizována především formou dvoustranných konzultací, seminářů (mezinárodní seminář „Kreditní riziko“ pro pracovníky bankovních dohledů organizovaný ve spolupráci s Financial Stability Institute, seminář „Měnová politika“ organizovaný společně s Joint Vienna Institute) a workshopu (Mezinárodní workshop zemí CEFTA – vzdělávací akce ve spolupráci s Centre for Central Banking Studies/Bank of England).

III.2 VZTAHY K MEZINÁRODNÍM FINANČNÍM INSTITUCÍM

Mezinárodní měnový fond a skupina Světové banky

Experti MMF a skupiny Světové banky dokončili v 1. čtvrtletí 2001 analýzu finančního sektoru ČR v rámci programu Financial Sector Assessment Program (FSAP), jehož cílem bylo zjistit shodu postupů v ČR s mezinárodně uznávanými standardy a kodexy, identifikovat silná a slabá místa ve finančním sektoru a jeho zranitelnost vůči externím šokům. Hodnocení je poměrně příznivé: zpráva konstatuje, že pokroku bylo dosaženo ve zlepšení legislativního a regulatorního rámce, v privatizaci velkých bank a jejich konsolidaci a konsolidaci nebankovních finančních institucí. Zprávy Financial System Stability Assessment (FSSA) a Report on Observance of Standards and Codes (ROSC) byly zveřejněny na internetových stránkách ČNB a Ministerstva financí ČR. Ve stejné době byly oba materiály a z nich plynoucí doporučení diskutovány na zasedání vlády ČR, a poté o nich byla informována i Poslanecká sněmovna ČR. Odborná veřejnost měla příležitost seznámit se s nimi na stránkách specializovaného tisku. Doporučení v oblasti bankovníctví a bankovního dohledu byla zahrnuta do Akčního plánu bankovního dohledu, s jehož aktualizací se počítá i v návaznosti na doporučení expertů EK, která vyplynou z programu peer review.

V průběhu dubna 2001 se uskutečnily konzultace v rámci článku IV. Dohody, při kterých představitelé MMF konstatovali, že příznivá volba makroekonomické politiky vytváří předpoklady pro střednědobý ekonomický růst. K němu významně přispívá zejména příliv přímých zahraničních investic a jejich pozitivní vliv na růst produktivity.

Současně bylo zdůrazněno, že dokončení privatizace velkých bank společně s řešením problematiky špatných úvěrů vytváří předpoklady pro restrukturalizaci podnikového sektoru a pro řešení dlouhodobých problémů ekonomiky. V průběhu říjnové návštěvy byly tyto závěry potvrzeny s tím, že bylo poukázáno na rizika zpomalení hospodářského vývoje v reakci na poslední vývoj světové ekonomiky a veřejných financí.

BIS

Guvernér ČNB se zúčastňuje pravidelných pracovních setkání guvernérů centrálních bank organizovaných Bankou pro mezinárodní platby (BIS), na nichž jsou diskutovány aktuální otázky světového ekonomického a měnového vývoje. Úzká spolupráce ČNB s BIS pokračovala zejména v rámci Basilejského výboru pro bankovní dohled, v pracovní skupině pro řízení centrálních bank a v oblasti koordinace zahraniční technické pomoci. V rámci Basilejského výboru pro bankovní dohled se ČNB zapojila do přípravy nových pravidel kapitálové přiměřenosti (New Basel Capital Accord) a pravidelně se účastnila prací stálé pracovní skupiny (Core Principles Liaison Group) zabývající se vyhodnocením implementace „Core Principles“ pro efektivní bankovní dohled. Současně zahájila spolupráci s Institutem pro finanční stabilitu při BIS a uspořádala v květnu 2001 v Praze seminář o nových pravidlech kapitálové přiměřenosti a modelování úvěrového rizika. V rámci pracovní skupiny pro řízení centrálních bank ČNB participovala na dotazníkových akcích týkajících se řízení měnové politiky, kódů chování pracovníků centrálních bank, otázek rozdělení pravomocí, rozhodování a politiky řízení v rámci centrální banky a především legislativy upravující postavení a pravomoci centrální banky. Databáze, kterou BIS v této souvislosti připravila a která vychází z analýzy zákonů o centrálních bankách většiny zemí, významně přispěla při koncipování příslušné legislativy o ČNB.

OECD

Zástupci ČNB se účastnili práce klíčových výborů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), již je ČR od konce roku 1995 členem. Ve Výboru pro pohyb kapitálu a neviditelné transakce (Capital Movements and Invisible Transactions, CMIT) byl v polovině minulého roku zástupce ČNB jmenován do pozice alternáta člena Výboru za ČR. ČNB se aktivně podílela na práci CMIT svými stanovisky a vystoupeními, zejména v souvislosti s examinačními plněními vstupních liberalizačních závazků nových členských zemí OECD, i na přípravě horizontálních projektů k některým vybraným otázkám položek Kodexu liberalizace. ČNB současně připravila ve spolupráci s Ministerstvem financí ČR v závěru minulého roku návrh notifikace, který aktualizuje pozici ČR vůči Kodexům liberalizace na základě nové legislativy platné k 1.1.2002. V rámci plnění svých vstupních liberalizačních závazků tak ČR oznámila odstranění dalších výhrad v oblasti devizového režimu, které se týkají zejména možnosti zřizování účtů rezidenty v zahraničí, odstranění transferové povinnosti, možnosti nabývání nemovitostí pobočkami zahraničních firem v ČR pro účely podnikání a emise dluhopisů (dříve nutné povolení bylo nahrazeno oznámením).

Výbor pro finanční trhy projednal v roce 2001 za aktivní účasti zástupců ČNB dva důležité dokumenty, které mají úzkou návaznost na činnost bankovního dohledu: „Zkušenosti se záchranou a restrukturalizací slabých finančních institucí“ a „Konsolidovaný dohled v teorii a praxi“. Z hlediska banky je významná rovněž problematika elektronických finančních služeb; pracovní materiál s názvem „Elektronické financování: ekonomické a institucionální faktory“, analyzující hlavní trendy rozvoje tohoto bankovního odvětví, byl detailně projednán na jarním i podzimním zasedání Výboru. ČNB se rovněž aktivně účastnila projednávání otázek věnovaných situaci na

finančních trzích po teroristických útocích na USA 11. září 2001 včetně hodnocení jejich dopadů a posouzení účinnosti opatření, které vlády a centrální banky OECD přijaly na podporu finančních trhů a na ochranu proti jejich zneužívání teroristickými silami. Za účasti ČNB proběhla také diskuse na téma „Perspektivy trhu s rizikovým kapitálem“ s představiteli privátního bankovního a finančního sektoru.

V uplynulém roce pracovní orgány OECD připravily a projednaly řadu studií a přehledů o politikách uplatňovaných v ČR. V průběhu 1. pololetí dokončil analytický tým sekretariátu OECD přípravu ekonomického přehledu ČR za období 2000/2001, který byl projednán na Výboru pro ekonomické přehledy v červnu 2001 a prezentován veřejnosti na tiskové konferenci v Praze v červenci 2001. Důležité pro ČR je zejména příznivé hodnocení makroekonomické politiky (především nárůst produktivity způsobený silnou investiční aktivitou a přílivem zahraničních investic) a pozitivní vyjádření OECD k měnové politice ČNB. Kromě toho byl přehled zaměřen také na problematiku veřejných financí.

V r. 2001 byl dále dokončen sekretariátem OECD a příslušnými resorty (především ČNB, ministerstvem financí a ministerstvem průmyslu a obchodu) přehled o přímých zahraničních investicích ČR, publikovaný v květnu 2001. Materiál hodnotí investiční prostředí a postup privatizace v ČR, podává přehled o přímých zahraničních investicích v ČR a investicích ČR v zahraničí od vzniku ČR do konce roku 2000 a obsahuje řadu dalších informací a statistických údajů týkajících se ČR i členských zemí OECD.

Evropská banka pro obnovu a rozvoj

Delegace ČR za účasti ČNB se již tradičně účastnila výročního zasedání této banky, kde významně přispěla k úspěšnému představení výsledků české ekonomiky mezinárodnímu fóru.

Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD) se také snaží zapojit do procesu privatizace v ČR. Ve dvou případech se přímo podílela na privatizaci bankovního sektoru v celkové výši 199,2 mil. EUR (nákup privatizovaných akcií ČSOB v roce 1999 ve výši 132,2 mil. EUR a předprivatizační nákup akcií České spořitelny v roce 2000 ve výši 67 mil. EUR). Tím významně přispěla ke stabilizaci tohoto sektoru a pomohla vybudovat dobrý základ pro dokončení privatizace v roce 2001.

EBRD každé dva roky zpracovává a schvaluje strategii pro každou zemi, ve které investuje. Nová strategie pro ČR na období 2002-2003 byla připravena v průběhu roku 2001, schválena představenstvem 30. listopadu 2001 a zveřejněna 14. prosince 2001. V oblasti finančního sektoru bude EBRD podporovat rozvoj malých a středních podniků především v inovativních oborech prostřednictvím bankovních a nebankovních způsobů financování, jako je leasing, venture capital, úvěrové linky, podpora rozvoje bankovních a nebankovních finančních služeb. V průběhu přípravy strategie se uskutečnily dvě návštěvy prezidenta EBRD Jeana Lemiera v Praze, při kterých byly konzultovány hlavní směry jejího zaměření s předsedou vlády, s guvernérem ČNB a ministry financí a průmyslu a obchodu.

V průběhu roku 2001 banka podepsala smlouvy na financování tří projektů v ČR v celkové hodnotě 88 mil. EUR. Od počátku své činnosti do konce roku 2001 schválila EBRD ve vztahu k ČR smlouvy na financování 35 projektů s celkovou finanční účastí ve výši 846 mil. EUR a 32 projektů technické pomoci v částce 5,4 mil. EUR.

IV. MĚNOVÁ POLITIKA A MĚNOVÝ VÝVOJ

V 16. století byl položen základ pro novou měnovou jednotku – tolar, a to ražbou rodových mincí šlechtické rodiny Šliků v Jáchymově. Tyto hodnotné peníze se brzy rozšířily do celé střední a západní Evropy a jejich název se přenesl i na jiné mince, v roce 1792 také na peněžní jednotku USA – dolar.

V Rudolff Drubhý / z Božij milo

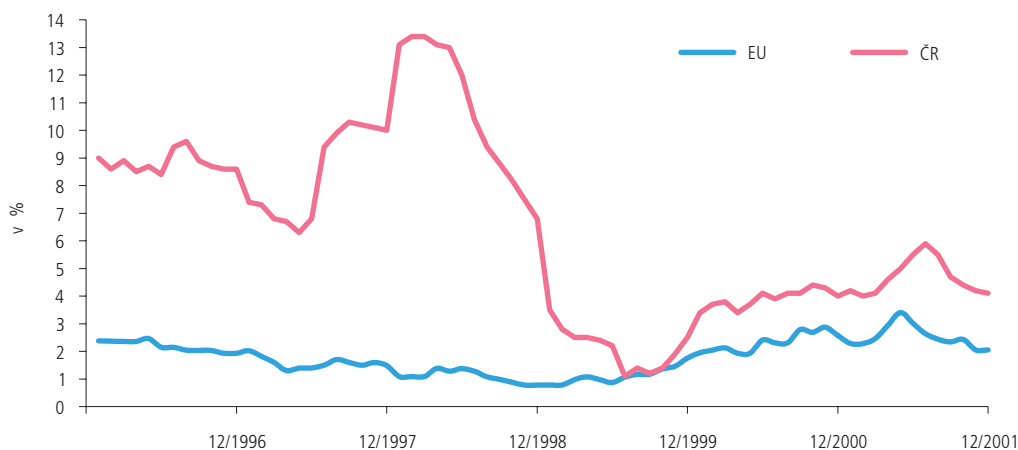
innožitel Rzyffe/a Vhersth/Szeft/Dalmatsth/Charwár
 ze/a Lujické Margkrabě/řč. Dshviceným/ Býsoce Broz
 řim/ Wladýřkam/ a Městum / y quhm wossem Poddaným
 oboqých Knížetstwý Slezsthých/ a Markhrabstwý horných
 cko dobre wykazugem. Wěrny milý: Zakož otom wossh
 Drubhý/Pán Dtec nafs nehmilehššý/ ý Mý taře potom/ ob
 ho/ na Sněmých Dbecných/ strany žhých/ a lehkých Mincý
 ta/ a proti tomu dobra Mince brana/ a w tychž Zemych za
 Pateho dne/Měřyce Dubna/gmat we Čtwtetek den Swat
 te Barbory/Wosindefateho prwmuho Yetha/ wubec wýda
 Mandatě ze gmena/ a speciffice doložena gest/ proti Snem
 ny opět/ netoliko takowa žla/ nehodna/ a zapowědēna Mú
 Krcýari/ k zwlasttný Kralowstwý tohoto eskodě/do Země
 le nadnarženyimi nassemi/ skutečně Kufu drceti / račiló h
 takowe předešlé wýhlassené / ý nýny wnowě do Země wne
 Knížce/ wýtistnauti dati/ A aby takowe žle/ a nehodne / a ž
 dobre Mince zase do Země se wnesly / a wnyj zůstaly/ a žadu
 lowaný / a prohandlowaný často přaných zapowědēných/
 sstýho darwati/ a přitom wossem wubec/ ý gednomu každemu
 fu/ A kdýby toho neziměl/ hrdla/ poraučeti račime/ abyšste
 le žádných takowých žhých/ a lehkých Mincý / namnože/ any
 přitom wossem/ kterýž Paustwý/ a Statky sive mate/ tež w
 noweným/ poraučeti račime/ Abyšste nad těmi wýššýmý S
 sluffně wýmlawy wubec každého Zehodne pr
 wuohý nashý Gý / a wubec každého Zehodne pr
 swý nashý Rž / a wubec každého Zehodne pr

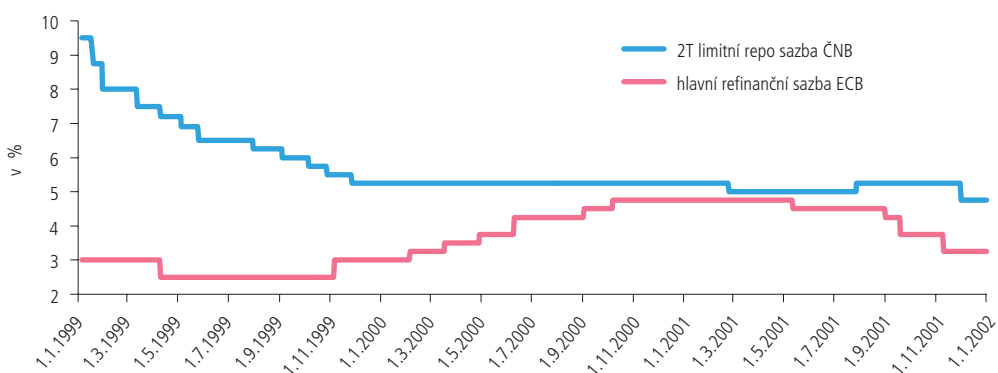
Měnová politika působila v roce 2001 již čtvrtým rokem v režimu inflačního cílování. Poté, co se jí v předchozím období podařilo snížit míru inflace i úrokové sazby na relativně nízkou úroveň blízkou úrovni v EU, bylo cílem v roce 2001 udržet dosaženou makroekonomickou stabilitu a vytvořit tak podmínky pro pokračující ekonomické oživení. To se jí podařilo, přestože domácí ekonomika byla ovlivněna zpomalením světové ekonomiky. ČNB splnila v roce 2001 svůj inflační cíl a vytvořila tak předpoklady pro příznivý makroekonomický vývoj v následujícím období. V dubnu 2001 byl stanoven inflační cíl na období leden 2002 až prosinec 2005. Ve srovnání s dosavadními cíli byl tento cíl stanoven pro celkovou inflaci a ve formě klesajícího pásma.

Významný posun nastal i v oblasti legislativy. Parlament schválil změnu ústavy v tom smyslu, že hlavním cílem ČNB je péče o cenovou (dosud měnovou) stabilitu. Včetně navazující stejné změny zákona o ČNB bylo takto pojetí hlavního cíle centrální banky harmonizováno s úpravou platnou v Evropském systému centrálních bank. Dále novela říká, že pokud tím není dotčen hlavní cíl, ČNB by měla podporovat obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu. Tím bylo kodifikováno dřívější úsilí ČNB, které směřovalo ke stabilizaci cenového i makroekonomického vývoje.

GRAF IV.1 VÝVOJ INFLACE V ČR A EU

GRAF IV.2 VÝVOJ KLÍČOVÉ ÚROKOVÉ SAZBY ČNB A ECB

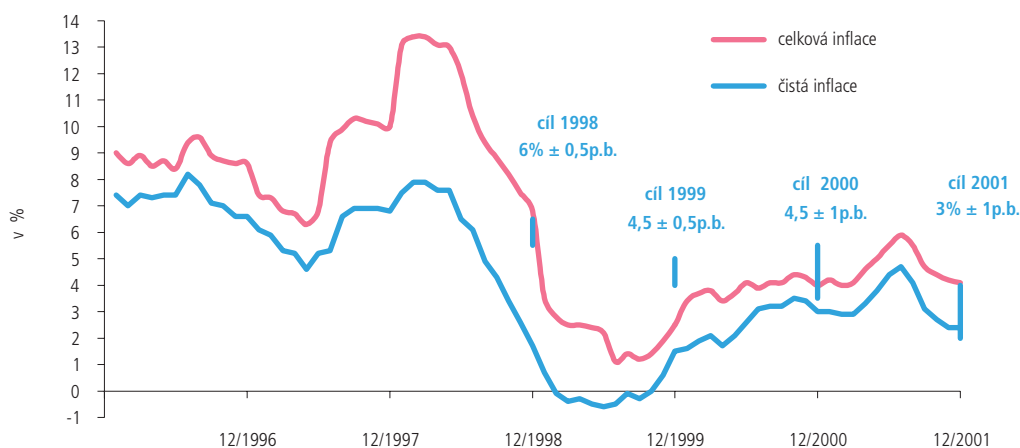

IV.1 MAKROEKONOMICKÝ A MĚNOVÝ VÝVOJ

V roce 2001 česká ekonomika rostla již druhým rokem po sobě. O robustnosti tohoto oživení svědčí skutečnost, že oslabování konjunktury v zahraničí vedlo v průběhu roku jen k mírnému zpomalení tempa růstu české ekonomiky. Za celý rok 2001 činil tento růst 3,6 %. Růst domácí poptávky ani cenový vývoj v zahraničí nevytvářely tlak na zvyšování spotřebitelských cen. V zásadě přetrvávalo nízkoinflační prostředí dosažené již v předchozích letech.

Cenový vývoj v roce 2001 byl až na několikaměsíční výkyv inflace v létě umírněný, když se inflace v průběhu celého roku pohybovala mezi 4 až 6 procenty. V prvním čtvrtletí inflace stagnovala, a to i přes meziroční zrychlení růstu regulovaných cen. Ve druhém čtvrtletí došlo k urychlení inflace, což bylo způsobeno především atypickou sezonností cen potravin a cen zahraničních rekreací. Od srpna do konce roku se růst spotřebitelských cen postupně zpomaloval a inflace se vrátila z poměrně vysokých hodnot v létě na nízkou úroveň ze začátku roku. Celková inflace v prosinci 2001 činila 4,1 % a čistá inflace 2,4 %. Tím byl splněn inflační cíl, který byl pro prosinec roku 2001 stanoven pro čistou inflaci v rozmezí 2 – 4 %.

GRAF IV.3 INFLAČNÍ CÍLE A VÝVOJ CELKOVÉ A ČISTÉ INFLACE

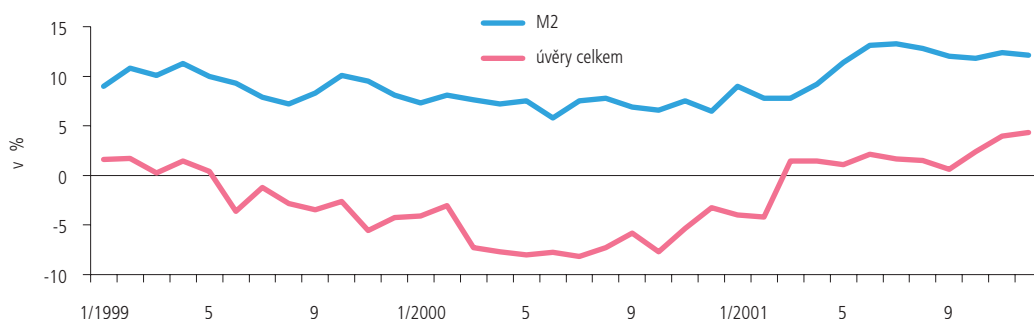
Proti růstu cen působilo mimo jiné posilování kurzu koruny vůči euru, a to v reálném i v nominálním vyjádření. Apreciační tendence koruny zesílily v závěru roku, kdy nabylo na intenzitě očekávání trhu, že v roce 2002 dojde k výraznému zvýšení přílivu privatizačních příjmů do ČR a že tyto privatizační příjmy budou muset být dříve či později v poměrně velkém rozsahu konvertovány na devizovém trhu.

Pokračující oživení ekonomiky nevedlo k poklesu míry nezaměstnanosti. Ta se v průběhu roku zvýšila o jednu desetinu procentního bodu a v prosinci 2001 činila 8,9 %. Dostatečná nabídka pracovních sil tak byla účinnou brzdou nadměrného růstu jednotkových mzdových nákladů. Dezinflačně působil i vývoj ostatních nákladových indikátorů. K umírněnému vývoji cen průmyslových výrobců a dovozních cen největší měrou přispěl pokles cen surovin na světových trzích, zejména ceny ropy.

Zpomalení ekonomického růstu v zahraničí se projevilo ve vývoji českého zahraničního obchodu. Meziroční tempo růstu vývozu a dovozu v průběhu roku klesalo, přičemž růst dovozu byl v průměru vyšší než růst vývozu. Příspěvek čistého vývozu k růstu HDP tak byl po celý rok 2001 záporný. Schodek běžného účtu platební bilance byl však plně vyvážen přebytkem na finančním účtu. Největší podíl na čistém přílivu kapitálu měly přímé zahraniční investice, které v roce 2001 představovaly 8,7 % HDP (v roce 2000 9,8 % HDP).

V důsledku pokračujícího přílivu zahraničního kapitálu a postupného ožívování domácí úvěrové emise došlo v roce 2001 ke zvýšení tempa růstu peněžní zásoby. Zatímco v roce 2000 tempo růstu peněžního agregátu M2 činilo 7,2 %, v roce 2001 dosáhl růst 11,1 %. K tomuto vývoji přispělo i pokračující prohlubování deficitu veřejných financí. V průběhu roku se rovněž postupně oživovala úvěrová emise.

GRAF IV.4 MEZIROČNÍ RŮST PENĚŽNÍ ZÁSoby A CELKOVÝCH ÚVĚRŮ

Po dvou letech meziročních poklesů začal v roce 2001 celkový objem úvěrů, očištěný o mimoměnové vlivy, opět růst. V prosinci 2001 meziroční růst úvěrů činil 4,3 % v nominálním vyjádření a 3,4 % v reálném vyjádření. Za oživením úvěrové emise stály především nové úvěry poskytnuté podnikům pod zahraniční kontrolou a úvěry obyvatelstvu. Růst úvěrů naznačoval, že se začala obnovovat funkčnost úvěrového transmisního kanálu měnové politiky.

IV.2 VÝVOJ MĚNOVÉ POLITIKY

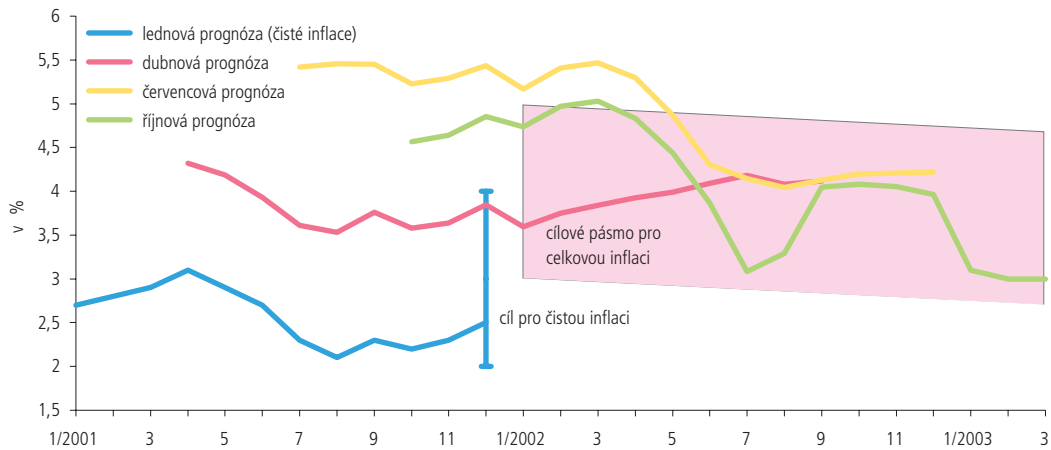
První polovina roku

Výchozím bodem měnové politiky na počátku roku 2001 bylo očekávání pokračujícího oživení ekonomické aktivity, které bylo podpořeno příznivým vývojem cen energetických surovin v závěru roku 2000. Lednová prognóza^{1/} cenového vývoje (viz graf IV.5) vycházela z předpokladu, že v průběhu roku se bude postupně zužovat produkční mezera, nicméně vlivem vývoje externích faktorů se prognóza čisté inflace na konci roku pohybovala v dolní polovině cílového intervalu^{2/}. Největší rizika nenaplnění této prognózy byla v lednu spatřována v odlišném vývoji kurzu koruny, dovozních cen a vývoji zahraniční poptávky.

1/ Prognóza inflace představuje pro měnovou politiku v režimu cílování inflace klíčové rozhodovací kritérium. Pokud prognóza inflace v tzv. horizontu nejučinnější transmise (zpoždění nejučinnější transmise ČNB odhaduje na 4 - 6 čtvrtletí) vybočuje z pásma inflačního cíle, ČNB zvažuje takovou změnu úrokových sazeb, která zabezpečí návrat inflační prognózy zpět do pásma inflačního cíle

2/ Lednová prognóza (v grafu vyznačena modře) byla ještě zaměřena na vývoj čisté inflace. V dubnu se v souladu s již zmíněným přechodem k cílování celkové inflace hlavní pozornost ČNB při měnověpolitickém rozhodování přesunula k prognóze celkové inflace (vyznačena červeně)

GRAF IV.5 PROGNÓZY INFLACE Z ROKU 2001

Měnověpolitické rozhodování v malých otevřených ekonomikách je ovlivněno značnou závislostí domácího vývoje na vývoji zahraničních exogenních veličin, přičemž tato závislost se projevuje jak v rovině cenové, tak v rovině poptávky. Českou ekonomiku významně ovlivňuje vývoj ekonomiky EU a zejména ekonomiky Spolkové republiky Německo (SRN), která je největším obchodním partnerem ČR. Do této země směřuje zhruba 38 % českého vývozu a naopak 33 % českého dovozu pochází ze SRN. Vývoj poptávky v SRN působí na české vývozy s odpovídajícím dopadem do dynamiky HDP. Závislost mezi růstem HDP v SRN a růstem českého HDP, která se projevuje se zpožděním několika čtvrtletí, ilustruje graf IV.6.

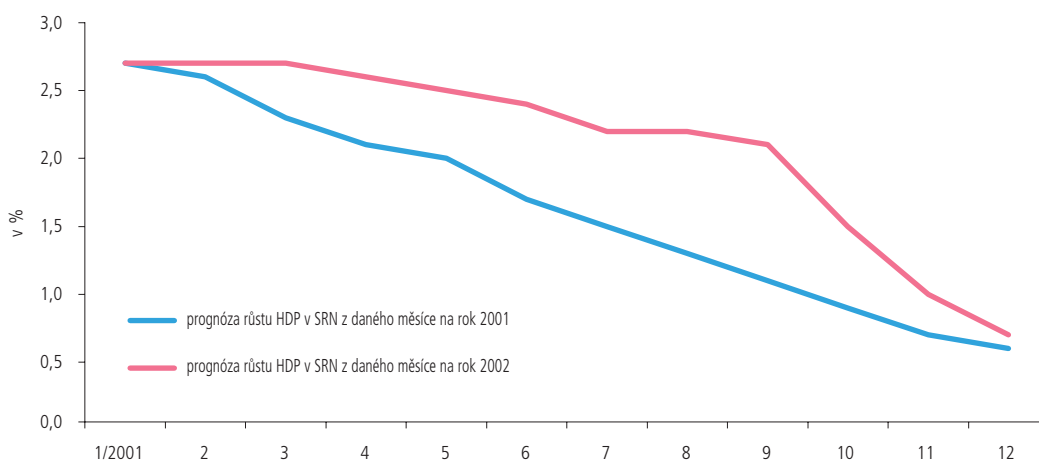
GRAF IV.6 MEZIROČNÍ RŮST HDP V ČR A SRN

V průběhu prvního pololetí 2001 se výrazně zhoršily vyhlídky ekonomického vývoje zemí Evropské unie, zejména SRN. Očekávání růstu HDP v SRN v roce 2001, zaznamenané institucí Consensus Economics, se během prvních šesti měsíců roku snížilo o více než jeden procentní bod. Obdobně došlo i k revizi očekávaného růstu v roce 2002. Změna pohledu ČNB na vývoj ekonomik EU by za jinak stejných okolností vedla ke snížení prognózy inflace ČNB v horizontu nejučinnější transmise. Vliv snížen

zahraniční poptávky byl však v první polovině roku kompenzován vyšším než očekávaným růstem domácí ekonomiky, na němž se mimo jiné podílel vyšší než očekávaný schodek veřejných financí.

GRAF IV.7 KONSENZUÁLNÍ PROGNÓZY RŮSTU HDP V SRN ZVEŘEJNĚNÉ V PRŮBĚHU ROKU 2001

V březnu zveřejněné údaje o vývoji ekonomické aktivity ve čtvrtém čtvrtletí 2000 signalizovaly posilování růstu české ekonomiky. Růst HDP byl tažen domácí poptávkou, zejména tvorbou hrubého fixního kapitálu a změnou zásob. Příspěvek růstu spotřeby domácností byl zanedbatelný a vládní spotřeba dokonce klesla. Pomalé tempo růstu spotřebitelské poptávky nevytvářelo nadměrné tlaky na růst spotřebitelských cen. V prvním pololetí tak z domácích faktorů největší riziko pro růst inflace představoval neuspokojivý vývoj veřejných financí. Prohlubující se schodkové hospodaření veřejného sektoru v první polovině roku a úvahy o dodatečných budoucích fiskálních impulsích v souvislosti s očekávanými vysokými privatizačními příjmy v roce 2001 zvýšily potenciální rizika růstu inflace v průběhu roku 2002.

Plánovaný prodej státních podílů v několika velkých podnicích zahraničním investořům však na druhou stranu působil protiinflačně tím, že podněcoval očekávání trhu ohledně další apreciace kurzu koruny. Kurz koruny vůči euru posílil z 35,01 CZK/EUR začátkem ledna na 33,77 CZK/EUR koncem června. Koordinace postupu mezi ČNB, ministerstvem financí a Fondem národního majetku, založená na flexibilním využívání tzv. privatizačního účtu, zabránila posilování koruny pouze částečně. Eliminovala krátkodobé výkyvy v poptávce po české měně, avšak dlouhodobé posilování kurzu koruny pokračovalo.

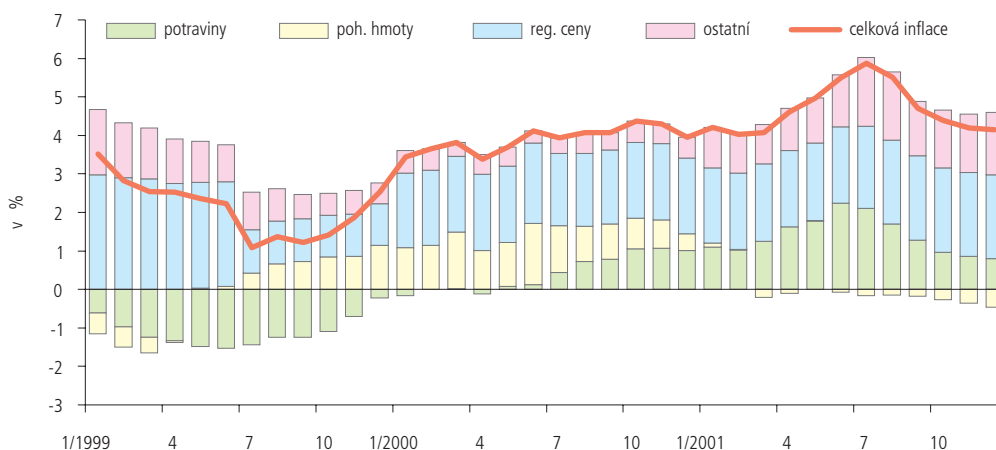
Souběh výše uvedených faktorů inflace, doprovázený z hlediska inflace příznivým vývojem na trhu práce a umírněným vývojem cen průmyslových a zemědělských výrobců, nevedl v prvním pololetí roku k výraznější změně inflační prognózy v horizontu nejučinnější transmise. V průběhu prvního pololetí 2001 došlo pouze k jednomu snížení měnověpolitických sazeb. V reakci na skutečnost, že únorová prognóza čisté inflace mířila do dolní poloviny inflačního cíle, se 22. února bankovní rada ČNB rozhodla snížit limitní úrokovou sazbu pro dvoutýdenní repo operace o 0,25 p.b. na 5 %. Zároveň s tímto snížením bylo přijato pravidlo, že diskontní sazba bude vždy stanovena o 1 p.b. níže a lombardní sazba o 1 p.b. výše než repo sazba. Poloha repo sazby uvnitř intervalu vymezeného zdola diskontní sazbou a shora lombardní sazbou tak přestala mít signální význam pro nasměrování měnové politiky.

Od července do poloviny září

Od června se pohled ČNB na budoucí vývoj české ekonomiky začal měnit. Na konci června byly zveřejněny údaje o růstu HDP za první čtvrtletí roku spolu s revizí národních účtů za předchozí roky. Aktuální vývoj dílčích ukazatelů a přehodnocení minulého vývoje HDP přinesly poněkud odlišný pohled na příspěvek spotřeby domácností k hospodářskému růstu. Ukázalo se, že spotřeba domácností rostla po celý rok 2000 vyšším tempem, než naznačovaly předchozí údaje. Signály o pokračujícím rychlém oživení české ekonomiky byly konzistentní s meziročním nárůstem zaměstnanosti v prvním čtvrtletí roku 2001. Vzhledem k úvahám o možném urychlení uzavírání produkční mezery vzrostlo riziko nárůstu inflačních tlaků. Jelikož většina domácností tvoří svá inflační očekávání adaptivním způsobem, v důsledku akcelerace inflace od dubna do června vzrostlo riziko růstu inflačních očekávání. Zároveň však došlo ke změně předpokladů o vývoji exogenních veličin, zejména ve směru snížení odhadu ekonomického růstu v EU.

Inflace měla v tomto období výrazně nákladový charakter. V její dynamice hrály hlavní roli ceny potravin, které od dubna do června 2001 rychle rostly. Důvodem tohoto růstu byl rychlý růst cen zemědělských výrobců, který přetrvával od června 2000. Překvapivý byl i vývoj cen zahraničních rekreací v červnu a v červenci, kdy došlo k nezvykle velkému sezonnímu výkyvu směrem nahoru. Naopak dezinflačním směrem začaly v létě působit ceny pohonných hmot, a to vlivem klesající ceny ropy na světových trzích. V podmínkách urychlujícího se cenového růstu se postupně zvyšovala i inflační očekávání a postupně narůstal sklon výnosové křivky.

GRAF IV.8 STRUKTURA MEZIROČNÍHO RŮSTU SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

Výsledkem přehodnocení celkového makroekonomického rámce bylo zvýšení prognózy inflace i růstu ekonomiky. Prognóza signalizovala mírný zlom v trendu inflace v polovině roku 2002 a po dobu několika měsíců vybočení nad horní hranici cíleného pásma. Tato prognóza navíc vycházela z předpokladu poměrně nízkého rozsahu úprav regulovaných cen a opětovného zpomalení růstu cen potravin. V červencové prognóze tedy rizika převažovala na inflační straně.

Změna pohledu na budoucí vývoj faktorů inflace a nové vyhodnocení inflačních rizik vedly ČNB na konci července ke zvýšení limitní úrokové sazby pro dvoutýdenní repo operace o 0,25 p.b. na 5,25 %. V souladu s pravidlem přijatým v únoru byla zároveň

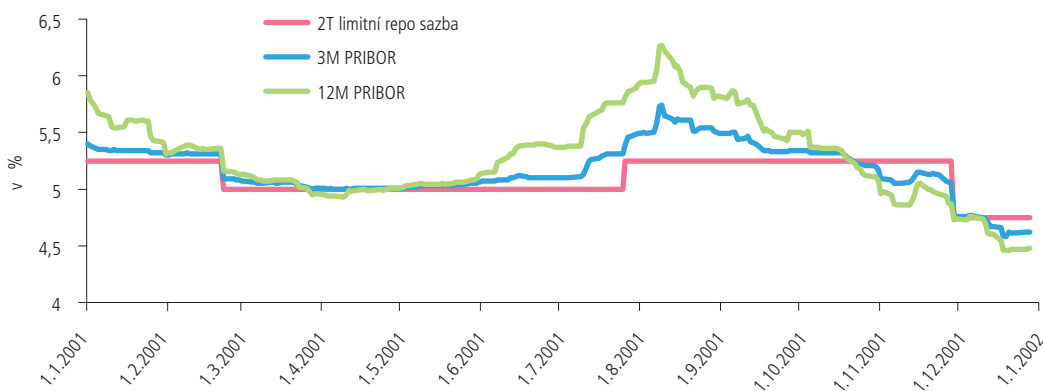
zvýšena diskontní sazba na 4,25 % a lombardní sazba na 6,25 %. Toto opatření bylo vedeno i obavou z možných následků růstu inflačních očekávání finančního trhu i domácností. V tabulce IV.1 jsou zachycena očekávání finančních analytiků, podniků a domácností na jeden rok dopředu.

TAB. IV.1 OČEKÁVANÉ HODNOTY MEZIROČNÍHO RŮSTU SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

	FINANČNÍ TRH	PODNIKY	DOMÁCNOSTI
12/00	5,0	4,7	4,1
1/01	4,5		
2/01	4,3		
3/01	4,2	4,2	4,0
4/01	4,0		
5/01	4,3		
6/01	4,6	4,8	5,1
7/01	4,6		
8/01	4,7		
9/01	4,8	4,8	4,9
10/01	4,4		
11/01	4,0		
12/01	3,9	3,9	4,6

Červencové zvýšení úrokových sazeb bylo trhem předvídáno. Krátkodobé úrokové sazby výrazně vzrostly již na začátku července, kdy byly zveřejněny nepříznivé údaje o vývoji inflace v červnu. Růst tržních úrokových sazeb pokračoval i na začátku srpna, kdy ČNB zveřejnila novou prognózu, která ukazovala, že by se celková inflace v horizontu nejučinnější transmise měla pohybovat poblíž horní meze inflačního cíle. Následné zveřejnění meziroční celkové červencové inflace, která dosáhla výše 5,9 % (nejvyšší hodnota od roku 1998), přispělo k dalšímu růstu úrokových sazeb ve všech splatnostech. Výnosová křivka se v průběhu letních měsíců výrazně změnila, její sklon vzrostl a celá se posunula vzhůru. Zlom ve vývoji tržních úrokových sazeb přinesly až v polovině srpna signály o ochabující poptávce ve Spojených státech a v EU a od nich se odvíjející očekávání dalšího snižování úrokových sazeb ze strany centrální banky v USA i v eurozóně. Jak ukazuje graf IV.9, pokles domácích úrokových sazeb pokračoval s menšími výkyvy až do konce roku.

GRAF IV.9 VÝVOJ ÚROKOVÝCH SAZEB

Od druhé poloviny září do konce roku

Množící se signály o zpomalování růstu světového hospodářství dostaly nový impuls teroristickým útokem na USA v polovině září. Vzhledem k již zmiňované závislosti české ekonomiky na vývoji v EU a zejména v SRN měly při zvažování budoucích rizik inflace největší váhu informace svědčící o snižování německé inflace.

Na rozdíl od zahraničních faktorů byl vývoj domácích faktorů inflace nejednoznačný. Na začátku září byly zveřejněny údaje o vývoji spotřebitelských cen v srpnu, které byly neočekávaně příznivé. Pokles cen potravin svědčil o tom, že nákladové šoky zaznamenané v létě začaly odeznívat, aniž by vzrostly poptávkové tlaky. O tom, že riziko poptávkových inflačních tlaků se dále nezvyšovalo, svědčilo i zastavení poklesu míry nezaměstnanosti očištěné o sezonní vlivy.

V září zveřejněné statistiky o vývoji HDP ve druhém čtvrtletí nicméně svědčily o tom, že růst české ekonomiky pokračuje neztenčenou silou a že tento růst je nadále tažen především růstem spotřeby domácností. Příspěvek čistého vývozu k růstu HDP byl v souladu s očekáváním záporný. V důsledku ochabující zahraniční poptávky se z vnitřních faktorů inflace jevil jako nejvíce rizikový rychlý růst mezd. Ten mohl vyvolávat nejen poptávkověinflační tlaky, ale především mohl výrazně oslabit konkurenceschopnost českých výrobků v zahraničí.

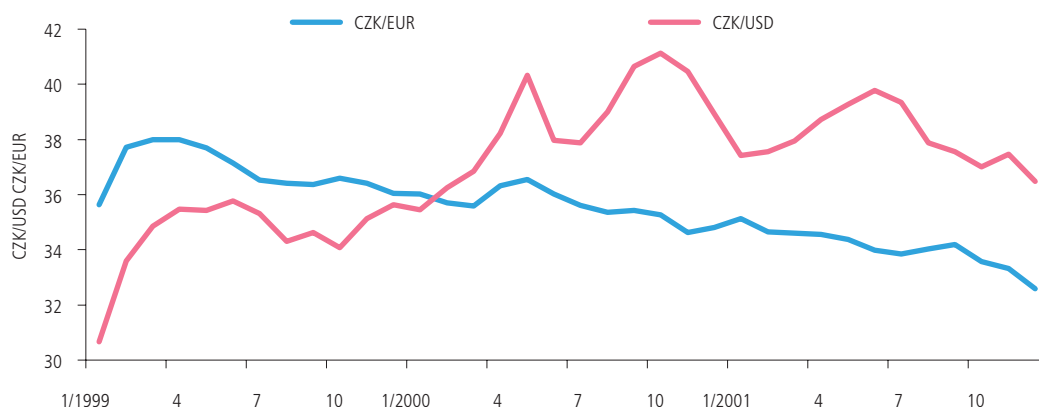
Nejednoznačnost signálů o budoucím makroekonomickém vývoji a potenciálních rizicích, pokud jde o vnitřní i vnější faktory, zvyšovala nejistotu ohledně budoucího vývoje inflace. K nejistotě přispívaly i chybějící informace o podobě státního rozpočtu v roce 2002 a o dlouhodobějším výhledu veřejných financí jako celku.

Následný vývoj domácí ekonomiky i externích faktorů vedl k zeslabení inflačních rizik. V říjnu došlo k výraznému poklesu celkové inflace a inflačních očekávání, ke zpomalení růstu cen průmyslových i zemědělských výrobců, k poklesu dovozních cen, ke zpomalení tempa růstu peněžní zásoby, k nominální i reálné apreciaci kurzu koruny vůči hlavním světovým měnám, k poklesu zahraniční inflace a k dalšímu zpomalení tempa růstu vnější poptávky. Tento vývoj se promítl i do říjnové prognózy inflace, která byla oproti červencové prognóze nižší pro zbytek roku 2001 i pro rok 2002 (viz graf IV.5).

Narůstající asymetričnost rizik směrem k poklesu inflace a zpomalování hospodářského růstu na konci roku spolu s pokračujícím posilováním kurzu koruny, které neodpovídalo vývoji fundamentálních veličin, vedly ČNB v listopadu ke snížení limitní úrokové sazby pro dvoutýdenní repo operace o 0,50 procentního bodu na 4,75 % a k odpovídajícímu snížení diskontní a lombardní sazby.

Nepřiměřenému posilování koruny se ČNB snažila koncem roku čelit přímými intervencemi na devizovém trhu. Zároveň zahájila jednání s vládou, jehož cílem bylo nalézt způsoby, jak zmírnit nepříznivý dopad příjmů z prodeje státního majetku na kurz koruny.

GRAF IV.10 VÝVOJ NOMINÁLNÍHO KURZU KORUNY VŮČI EUR A USD

Shrneme-li měnovou politiku ČNB v roce 2001, v průběhu první poloviny roku poměrně rychlý růst české ekonomiky nevyvolával v podmínkách klesající zahraniční poptávky potřebu výrazně měnit inflační prognózy. V polovině roku však inflační rizika začala růst, takže se střed prognózy inflace v horizontu nejúčinnější transmise posunul nad horní mez pásma inflačního cíle. V posledním čtvrtletí inflační tlaky naopak poklesly, a to v důsledku zhoršení vyhlídek vývoje hlavních světových ekonomik a příznivého vývoje dovozních cen. Zároveň koncem roku vystoupil do popředí problém výrazného posilování kurzu koruny.

Měnová politika byla v roce 2001 ovlivněna celou řadou nepředvídatelných událostí zejména exogenního charakteru, které do prognóz budoucího vývoje inflace vnášely vysokou míru nejistoty. Nejvýznamnějšími exogenními faktory byl pokles zahraniční poptávky a pokles ceny ropy na světových trzích. Nejistota byla zesilována i rozporuplnými signály o vývoji domácí ekonomiky. V podmínkách poměrně velkých nejistot zahraničního i domácího původu se ČNB podařilo výrazně snížit inflační očekávání, a to především subjektů na finančním trhu a podniků, a udržet předpokládaný vývoj inflace v horizontu nejúčinnější transmise v cílovém pásmu. Byly tím vytvořeny podmínky pro dosažení inflačních cílů v průběhu let 2002 a 2003.

IV.3 SPLNĚNÍ INFLAČNÍHO CÍLE NA KONCI ROKU 2001

Inflační cíl pro prosinec 2001 byl stanoven v dubnu 2000 na úrovni 2 – 4 % meziročního růstu čisté inflace. Skutečná čistá inflace v prosinci 2001 činila 2,4 %, takže inflační cíl byl splněn.

Vzhledem k délce nejúčinnější transmise, kterou ČNB odhaduje na 4-6 čtvrtletí, mělo na splnění inflačního cíle pro prosinec 2001 největší vliv měnověpolitické rozhodování ve druhé polovině roku 2000. Prognózy prosincového cenového vývoje z tohoto období naznačovaly konzistenci nastavení měnových podmínek s inflačním cílem. Konkrétně, středová hodnota prognózy inflace pro prosinec 2001, která byla zveřejněna ve Zprávě o inflaci v říjnu 2000, se téměř shodovala se středem inflačního cíle

pro prosinec 2001. Proto bankovní rada ČNB ve druhém pololetí 2000 neměnila nastavení měnověpolitických úrokových sazeb.

I přes optimálně nastavenou měnovou politiku může dojít vlivem odchýlného vývoje a působení exogenních faktorů inflace k odchýlení od inflačního cíle. V roce 2001 se sice exogenní faktory vyvíjely odlišně od referenčního scénáře říjnové prognózy, jejich vliv ale nebyl tak výrazný, aby se skutečná inflace ocitla mimo cílové pásmo. Rozklad čisté inflace na tři základní složky v tabulce IV.2 ukazuje, že odchylku skutečné inflace od říjnové prognózy bylo možné téměř celou vysvětlit neočekávaně výrazným poklesem cen pohonných hmot. Oproti tomu v případě cen potravin a korigované inflace bez cen pohonných hmot byly vzniklé odchylky velmi malé. Skutečná hodnota meziroční čisté inflace v prosinci 2001 tak byla o 0,7 procentního bodu nižší, než předpovídala prognóza z října 2000.

TAB. IV.2 PROGNÓZA ČISTÉ INFLACE PRO KONEC ROKU 2001 Z ŘÍJNA 2000 A SKUTEČNOST

CENOVÝ SEGMENT	PROGNÓZA Z ŘÍJNA 2000 (%)	SKUTEČNOST V PROSINCI 2001 (%)	DOPAD DO CELKOVÉ ODCHYLKY V ČISTÉ INFLACI (PROC. BODY)*
Mzr. čistá inflace	3,1	2,4	-0,70
Mzr. růst cen potravin	3,3	2,9	-0,13
Mzr. růst cen pohon. hmot	0,0	-15,0	-0,55
Mzr. korigovaná inflace bez pohonných hmot	3,1	3,2	0,10
Chyba zaokrouhlení			-0,12

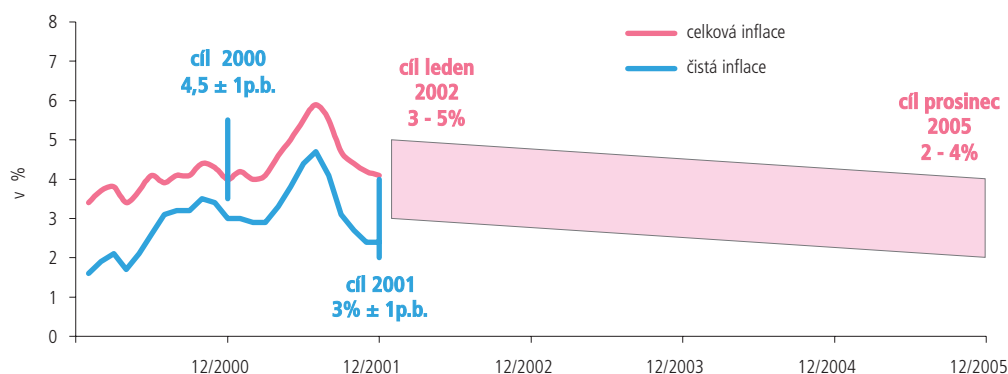
*K výpočtu byly použity stálé váhy nového spotřebního koše, který začal být používán od ledna 2001

Kromě vývoje ceny ropy na světových trzích hraje při tvorbě cen pohonných hmot významnou roli i vývoj směnného kurzu koruny k dolaru. Koruna sice byla v roce 2001 vůči dolaru ve srovnání s předpokladem říjnové prognózy poněkud slabší, avšak odchylka u cen ropy byla mnohem výraznější, takže její dopad na ceny pohonných hmot převážil. Ve srovnání s předpoklady z října 2000 se rovněž odchýlil skutečný vývoj kurzu koruny vůči euru (koruna byla silnější) a růst cen průmyslových výrobců v SRN, který byl vyšší. Tyto dva vlivy se ale ve svém působení na domácí inflaci zhruba kompenzovaly.

IV.4 PŘECHOD K CÍLOVÁNÍ CELKOVÉ INFLACE A VYHLÁŠENÍ CÍLOVÉHO PÁSMO PRO OBDOBÍ 2002-2005

V roce 2001 ČNB rozhodla o přechodu k cílování celkové inflace v podobě cílového pásma v průběhu celého roku. Vedlo ji k tomu vyhodnocení zkušeností z dosavadního cílování čisté inflace a stabilizace makroekonomického vývoje české ekonomiky doprovázená nízkoinflačním vývojem. V dubnu 2001 byl vyhlášen cíl pro meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen v období leden 2002 až prosinec 2005, a to v podobě průběžného pásma, které rovnoměrně klesá z úrovně 3 – 5 % v lednu 2002 na úroveň 2 – 4 % v prosinci 2005 (viz graf IV.11). Tento cíl znamená trajektorii inflace přibližující se úrovni cenového růstu v EU. Zvolený cíl zároveň ponechává dostatečný prostor pro cenové přizpůsobení v souvislosti s konvergencí k cenové hladině zemí EU.

GRAF IV.11 VÝVOJ CELKOVÉ A ČISTÉ INFLACE DO KONCE ROKU 2001 A CÍLOVÉ PÁSMO CELKOVÉ INFLACE V OBDOBÍ 2002-2005

Cílování celkové inflace, tj. přírůstku indexu spotřebitelských cen, znamená ve srovnání s předchozím režimem cílování čisté inflace cílování širšího, a tedy reprezentativnějšího cenového indexu, který je navíc dobře srozumitelný veřejnosti. To ve svém důsledku zvyšuje potenciál inflačního cíle ovlivnit inflační očekávání, a tím i efektivnost měnové politiky ČNB.

Na druhou stranu cílování celkové inflace, která v sobě obsahuje i vliv administrativních změn cen a nepřímých daní, je náročnější než cílování čisté inflace, která je tohoto vlivu zbavena. Neexistence závazného harmonogramu úprav regulovaných cen poněkud komplikuje prognózu této složky celkové inflace. Při stanovování cíle pro celkovou inflaci ČNB vycházela z předpokladu, že příspěvek deregulací a nepřímých daní k celkové inflaci se bude v období 2002-2005 pohybovat mezi 1 a 1,5 procentním bodem. Pokud se skutečný vývoj regulovaných cen a nepřímých daní odchýlí od tohoto předpokladu, bude ČNB aplikovat institut výjimek.

V. OPERACE ČNB
NA VOLNÉM TRHU
A SPRÁVA
DEVIZOVÝCH
REZERV

V 17. a 18. století obíhaly na našem území mince tolarové a zlatkové měny. Marie Terezie zavedla dekretem z roku 1762 do oběhu první papírové peníze platné na našem území, tzv. bankocetle.

ČNB realizuje měnovou politiku prostřednictvím svých operací na finančním trhu v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

Rozhodovací proces

Bankovní rada ČNB rozhoduje o stanovení hodnoty tří úrokových sazeb: dvoutýdenní (2T) limitní repo sazby, diskontní a lombardní sazby. Hlavní měnověpolitickou úrokovou sazbou je limitní 2T repo sazba. Nastavením její výše ČNB signalizuje trhu zaměření měnové politiky a aktivními operacemi na peněžním trhu (úročenými touto sazbou) ovlivňuje vývoj krátkého konce výnosové křivky. Diskontní a lombardní sazba tvoří koridor pro pohyb krátkodobých sazeb peněžního trhu a tudíž při úpravách repo sazby (nastavené uprostřed) dochází k symetrické úpravě diskontní a lombardní sazby^{3/}.

3/ Změna přístupu k řízení základních úrokových sazeb (prostřednictvím tzv. koridoru) byla schválena bankovní radou ČNB v závěru února 2000. Limitní repo sazba byla deklarována jako jediná měnově relevantní sazba pro cílení krátkodobých tržních sazeb a byla nastavena do středu koridoru s rozpětím ± 1 % pro lombardní a diskontní sazbu

Operativní (denní) rozhodování o operacích centrální banky na peněžním trhu je založeno na denní predikci nabídky a poptávky po rezervách obchodních bank v klouzavém pětidenčním časovém horizontu. Cílem těchto operací je vyrovnat predikovanou nabídku rezerv s poptávkou po rezervách tak, aby stav likvidity bankovního systému odpovídal optimální výši pro plnění povinných minimálních rezerv (PMR) a tudíž nepůsobil dlouhodobé odchýlení krátkodobých úrokových sazeb ze žádoucí úrovně^{4/}.

51

4/ Žádoucí hladina krátkodobých sazeb je signalizována aktuální 2T limitní repo sazbou

Predikce nabídky rezerv je sestavována na základě vývoje:

a) autonomních faktorů vývoje likvidity:

- vnější sektor (změny ve výši devizových rezerv v důsledku nákupů/prodejů deviz ze strany ČNB, resp. intervencí)
- vládní sektor (vývoj na účtech státní pokladny: saldo příjmů a výdajů běžného hospodaření státního rozpočtu, operace na finančním trhu, netermínované vklady státních finančních aktiv, prostředky finančních úřadů; vývoj v ostatních položkách vládní pozice u centrální banky: předpokládané operace ministerstva financí na sekundárním trhu při řízení likvidity státní pokladny, vypořádání primárních aukcí a splatnost emisí státních cenných papírů)
- oběživo (na základě měsíčního sezonního vývoje)
- ostatní čistá aktiva

b) měnověpolitických faktorů vývoje likvidity:

- splatnost automatických facilit (zápůjční facilita, depozitní facilita)
- splatnost repo operací

Předpověď poptávky po rezervách je sestavována na základě:

- stanovené výše PMR a hladiny volných rezerv odpovídající požadovanému vývoji krátkodobých úrokových sazeb mezibankovního peněžního trhu
- propočtu rozdílu mezi skutečnou průměrnou výší rezerv za uplynulé období (od počátku probíhajícího cyklu PMR) a průměrnou cílovou poptávkou po rezervách pro zbývající počet dnů probíhajícího cyklu PMR

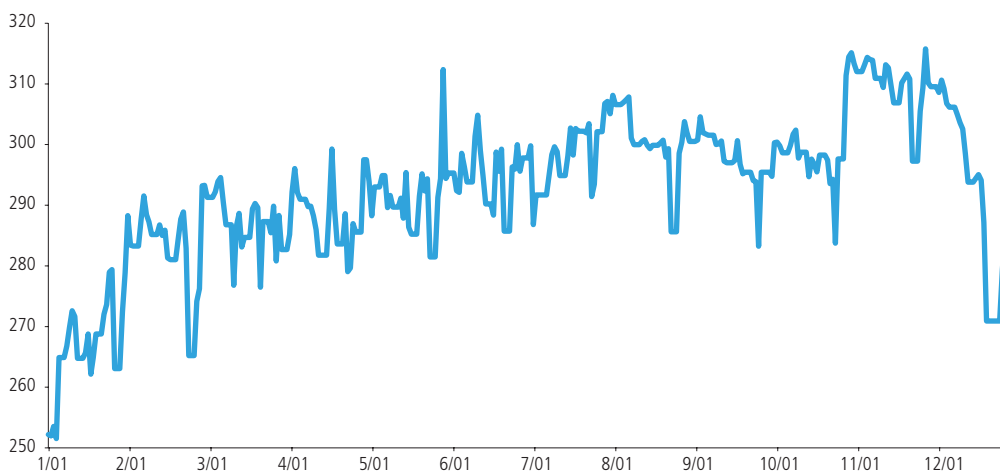
Nástroje ČNB

Nástroje používané ČNB při realizaci měnové politiky jsou plně harmonizovány s instrumenty Evropské centrální banky (ECB). V roce 2001 byly hlavním nástrojem pro řízení krátkodobých úrokových sazeb dvoutýdenní repo operace^{5/}. Vzhledem k dlouhodobému výraznému přebytku volné likvidity v bankovním systému byly tyto operace používány na stahování těchto volných rezerv (na rozdíl od ECB, která chybějící

5/ Provádění tříměsíčních repo operací, které z hlediska měnověpolitického významu i objemu byly operacemi doplňkovými, bylo pozastaveno již v lednu 2001

likviditu dodává). Za staženou likviditu platí ČNB úrok maximálně ve výši limitní repo sazby. Dvoutýdenní repo tendry byly vyhlášovány denně a vypořádávány valutou stejného dne. Objem volné likvidity stahované prostřednictvím měnových operací se v roce 2001 pohyboval v rozmezí 252 – 316 mld. Kč, při průměrné výši 292 mld. Kč. Stahovaná likvidita byla průměrně navýšena o cca 34 mld. Kč. Na tomto nárůstu se nejvíce podílely devizové intervence ČNB (17,8 mld. Kč) a úroky vyplácené bankám z prováděných měnových operací (15,1 mld. Kč). Propad objemu stažené volné likvidity o cca 40 mld. Kč na konci roku byl mimo jiné způsoben sezonním nárůstem oběživa v době před vánočními svátky (cca 18,7 mld. Kč) a vývojem vládní pozice v důsledku změny rozpočtových pravidel oproti předchozím rokům (17,4 mld. Kč). Podle rozpočtových pravidel platných pro rok 2001 nebylo možno k 31.12. ke krytí schodku státního rozpočtu použít netermínovaných státních finančních aktiv a prostředků na účtech finančních úřadů. Deficit běžného hospodaření státního rozpočtu bylo možno financovat výhradně prodejem státních pokladničních poukázek (SPP) na účtu řízení likvidity státní pokladny (SP). Tento vliv měl na velikosti propadu volné likvidity také svůj podíl, ovšem pouze krátkodobý; v lednu 2002 pak přestal působit.

GRAF V.1 VÝVOJ STAŽENÉ VOLNÉ LIKVIDITY V ROCE 2001

Dalším nástrojem ČNB byly dvě automatické facility – zápůjční a depozitní. Při automatické zápůjční facilitě ČNB půjčovala bankám na jeden den finanční prostředky oproti zajištění převodem cenných papírů (státní pokladniční poukázky, poukázky ČNB) za lombardní úrokovou sazbu. Při depozitní facilitě měly banky možnost uložit si u ČNB prostředky na jeden den bez zajištění za diskontní sazbu. Doladovací operace (individuální repo a reverzní repo za tržních podmínek) byly použity pouze výjimečně.

I v roce 2001 ČNB vydávala svoje poukázky, které používala jako zajištění pro operace na volném trhu (jak repo, tak zápůjční facilitu), případně sloužily bankám k zajištění úvěru, který mají možnost čerpat od ČNB v průběhu dne (dále jen vnitrodenní úvěr). ČNB poskytovala bankám možnost čerpání vnitrodenních úvěrů zajištěných cennými papíry s cílem zabezpečit plynulé fungování platebního styku ve Zúčtovacím centru ČNB. Za poskytnutí tohoto úvěru si ČNB neúčtuje úrok. V případě nesplacení vnitrodenního úvěru na konci dne dojde k automatické změně v zápůjční facilitu.

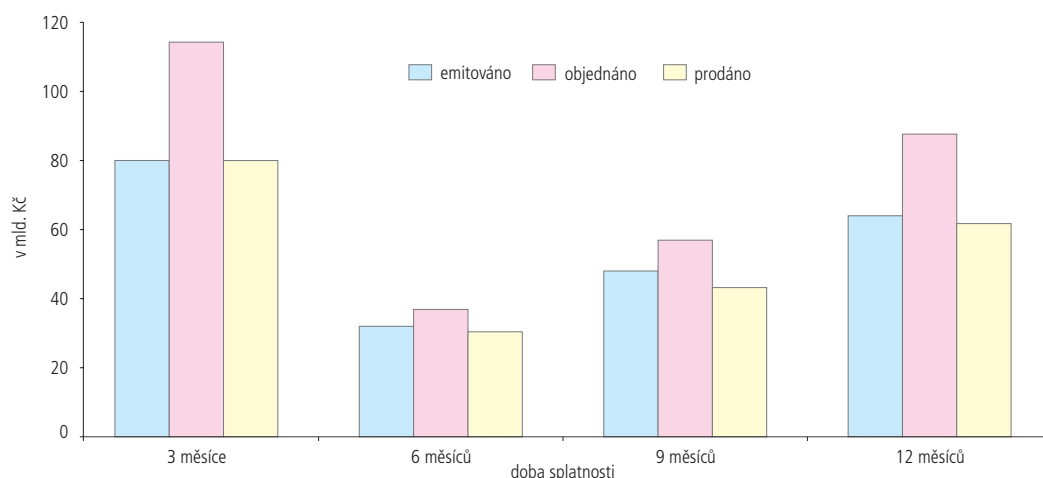
V oblasti povinných minimálních rezerv došlo v průběhu roku 2001 k další harmonizaci parametrů se systémem ECB. S platností od 22. února byl zrušen limit pro zápočet denních zůstatků na účtu platebního styku do plnění předepsané výše PMR, který

vzhledem k současnému malému objemu PMR a vyspělosti peněžního trhu již ztratil své opodstatnění. Od 12. července bylo zavedeno úročení PMR, které dále posílilo konkurenceschopnost bank působících v ČR. Prostředky uložené bankami v ČNB byly úročeny limitní sazbou pro dvoutýdenní repo operace. Úročeny byly pouze ty prostředky, jejichž objem nepřevyšuje stanovenou výši PMR za každý den udržovacího období. K témuž datu byla rovněž zúžena základna pro výpočet PMR. Povinnosti tvorby PMR podléhaly primární závazky bank vůči nebankovním subjektům se splatností do 2 let, zatímco v předchozím období byly PMR stanovovány z primárních závazků se splatností do 5 let. Po celý rok 2001 činila sazba PMR 2 % a bylo povoleno průměrování výše rezerv v rámci udržovacího období. Udržovací období činilo 14 dnů, vždy od čtvrtka do středy. V prosinci roku 2001 byly schváleny další změny v systému PMR. S platností od ledna 2002 byla stanovena nulová sazba PMR ze závazků vyplývajících z repo operací, prodlouženo udržovací období PMR ze 14 dnů na 1 měsíc (od 24. kalendářního dne běžného měsíce do 23. kalendářního dne následujícího měsíce), změněny podmínky úročení PMR (průměrná skutečná výše rezerv, maximálně však do stanovené výše PMR za celé udržovací období) a upraveny některé další technické aspekty výpočtu PMR. Systém PMR je tak od roku 2002 v zásadě harmonizován se systémem Evropské měnové unie.

Organizace primárního trhu státních dluhopisů

Česká národní banka se organizací primárního prodeje státních dluhopisů a dalšími odbornými konzultacemi spolupodílí na správě státního dluhu České republiky. V roce 2001 provedla pro ministerstvo financí 36 aukcí státních pokladničních poukázek s dobou splatnosti od 3 měsíců do 1 roku v celkovém objemu 452 mld. Kč. Z tohoto objemu byly poukázky v nominální hodnotě 295,2 mld. Kč odkoupeny přímými účastníky aukcí a zbývající poukázky v hodnotě 156,8 mld. Kč odkoupil emitent do svého portfolia. Poukázky byly prodávány formou holandského aukčního prodeje. Ke konci roku 2001 činil nesplacený objem SPP 224 mld. Kč. Z tohoto objemu byly poukázky v nominální hodnotě 28,7 mld. Kč v držení emitenta. Do července 2001 byly aukce vyhlašovány se stanoveným maximálním výnosem, od srpna 2001 bylo vyhlašování maximálního výnosu zrušeno s cílem rozšířit prostor pro emitenta při rozhodování o konečném výnosu aukce. Z níže uvedeného grafu je patrné, že investoři projevovali při aukcích SPP zájem především o poukázky s kratší dobou splatnosti. Graf zobrazuje součet objemů SPP nabízených, objednaných a prodaných v aukcích v roce 2001 dle doby splatnosti.

GRAF V.2 AUKCE STÁTNÍCH POKLADNIČNÍCH POUKÁZEK V ROCE 2001

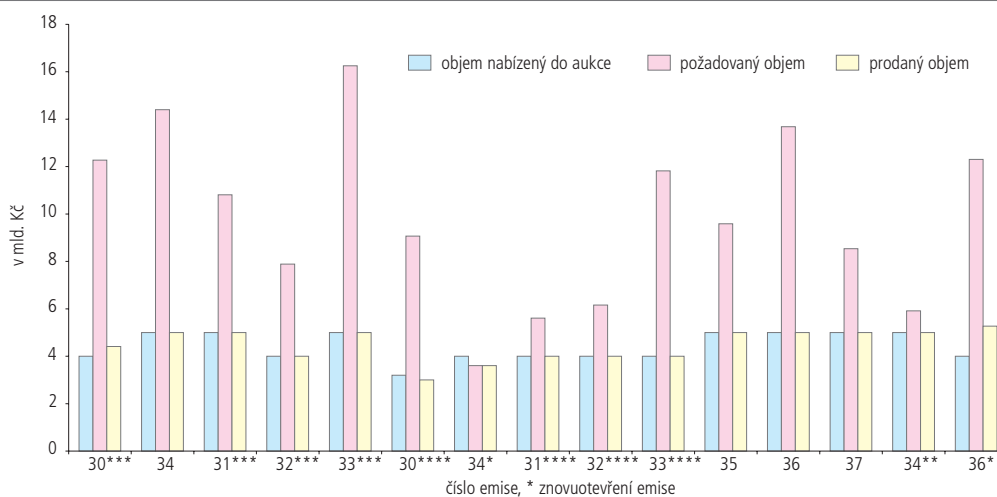

V roce 2001 byla u státních dluhopisů se splatností nad jeden rok nadále uplatňována technika znovuotevírání již existujících emisí, což dále přispělo ke zvýšení likvidity sekundárního trhu. Do emisního programu byla rovněž zavedena nová 15letá splatnost, což představovalo zatím nejdelší domácí emisi na trzích emerging markets, která se osvědčila a našla mezi investory své místo. Způsob plánování a organizace jednotlivých aukcí směřuje k větší předvídatelnosti a vyšší informovanosti tržních subjektů, k čemuž též přispěly pravidelné i nepravidelné informativní schůzky zástupců ČNB, Ministerstva financí ČR a přímých účastníků aukcí státních dluhopisů.

V oblasti vlastního provádění aukcí byla připravena změna ve vypořádání emisí (zapojení UNIVYC a.s.), která vstoupila v platnost od ledna 2002. V posledním čtvrtletí loňského roku došlo ve spolupráci s agenturou Bloomberg k testování elektronického provádění aukcí. Testy byly úspěšné, což umožnilo postupný přechod na výše zmíněný systém. Za největší přínos lze považovat zvýšení informovanosti trhu a urychlení procesu aukce.

V roce 2001 se uskutečnilo celkem 15 aukcí střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů a následně byly emitovány dluhopisy se splatností od 3 do 15 let v celkové nominální hodnotě přesahující 67 mld. Kč. Informace o vývoji poptávky v aukcích v roce 2001 podává následující graf.

GRAF V.3 AUKCE STŘEDNĚDOBÝCH A DLOUHODOBÝCH STÁTNÍCH DLUHOPISŮ V ROCE 2001

SPRÁVA DEVIZOVÝCH REZERV

Cíle správy devizových rezerv

Při správě devizových rezerv ČNB usiluje o dosažení maximálního a stabilního výnosu při dodržení stanovených omezení pro likviditu a limitů pro tržní a kreditní rizika. Tato omezení a limity vyplývají z účelů držení devizových rezerv, z nichž nejdůležitější je zajištění devizových závazků státu a ČNB. Mezi těmito závazky stojí na prvním místě intervenční potenciál ČNB, neboť devizové intervence představují největší potenciační cizoměnový závazek centrální banky. Správa devizových rezerv je zákonem o ČNB definována jako jedna z hlavních činností centrální banky a ČNB je při jejím výkonu nezávislá na vládě ČR.

Devizové rezervy představují cca 80 % bilance ČNB a výnos z nich patří k nejvýznamnějším příjmům centrální banky. Velikost devizových rezerv je pravidelně zveřejňována na internetových stránkách ČNB – www.cnb.cz – v části „statistická data“. Význam devizových rezerv v bilanci ČNB ukazuje graf V.4. Podíl sterilizačních operací na hospodaření ČNB znázorňuje graf V.5.

GRAF V.4 PODÍL DEV. REZERV NA AKTIVECH V BILANCI ČNB

GRAF V.5 PODÍL STERILIZACE NA PASIVECH V BILANCI ČNB

Strategie správy devizových rezerv

Strategie vychází z výše zmíněných cílů správy devizových rezerv. Základní strategii a instrumenty, které je možno využít při správě devizových rezerv, stanoví bankovní rada. Strategie je definována nastavením měnové a úrokové alokace rezerv, pravidly pro řízení kreditního a operačního rizika a pravidly pro správu portfolií. V rámci ČNB existují dva oddělené útvary – sekce řízení rizik a podpory obchodů a sekce bankovních obchodů, které zajišťují na sobě nezávislou exekutivu a kontrolu.

Jako rezervní měny jsou používány americký dolar a euro. Rozdělení devizových rezerv mezi tyto měny je nastaveno s ohledem na několik různých faktorů, z nichž nejvýznamnější je diverzifikace investic, která sleduje snahu dosáhnout co největší stability výnosu vzhledem k vývoji vzájemného kurzu rezervních měn. Při stanovení poměru zastoupení měn v devizových rezervách vychází ČNB z analýzy historických časových řad výnosů na amerických a evropských trzích a kurzu EUR/USD. Mezi další faktory, které byly vzaty do úvahy, patří hlavně zohlednění charakteru domácího devizového trhu, kde EUR/CZK představuje nejdůležitější a nejvíce obchodovaný měnový pár. Na základě těchto úvah byla měnová kompozice nastavena na 73,4 % EUR a 26,6 % USD.

V každé z rezervních měn je definováno jedno portfolio, při jehož správě není dále povoleno přijímat měnové riziko. Pro každé z těchto portfolií jsou také odděleně určovány parametry, které definují přijímané úrokové riziko – jde zejména o duraci portfolií. Při jejím určování se vychází z požadavku, aby v žádném tříměsíčním období portfolia nezaznamenala ztrátu. Hledání cílové durace opět využívá historických časových řad dat o výnosech na příslušných trzích. Na začátku loňského roku byla durace nastavena na 1,1 roku v případě EUR portfolia a 0,98 roku v případě USD portfolia. Protože aplikovaná metodika určování durace zohledňuje kromě historické

kých dat i aktuální situaci na finančních trzích (zjednodušeně lze říci, že vyšší úroveň krátkodobých úrokových sazeb umožňuje přijímat větší úrokové riziko), došlo vzhledem k všeobecnému poklesu úrokových sazeb ke snížení durace portfolií na 0,94 roku pro EUR portfolio a 0,81 roku pro USD portfolio.

Otázky kreditního rizika je možné rozdělit do dvou skupin. Jedná se o problematiku výběru emitentů finančních instrumentů použitých pro správu devizových rezerv, jednak o výběr obchodních partnerů pro obchody prováděné při správě devizových rezerv.

Přípustní emitenti jsou výhradně vlády a centrální banky zemí OECD, některé vládní a nadnárodní organizace z těchto zemí (např. Světová banka) a vybrané banky z těchto zemí. Pro zařazení konkrétní instituce mezi povolené emitenty je nejdůležitější její rating. Na základě ratingu jsou vybíráni i partneři pro obchody. Kromě bank, které jsou přípustné jako emitenti, jsou mezi nimi i některé investiční banky.

Výše popsané parametry jsou vyjádřeny sestavením referenčních portfolií (benchmarků), která reprezentují neutrální strategii banky pro investování devizových rezerv. Kromě durace je v nich zachycena i kreditní kvalita investic. Tato portfolia jsou definována sekci řízení rizik – tedy útvarem, který sám neprovádí obchodování.

Výnos správy devizových rezerv

Z výše uvedeného vyplývá, že rezervy ČNB jsou investovány do vysoce kvalitních a likvidních instrumentů. Navíc je maximální doba splatnosti omezena 10 lety u vládních dluhopisů a 3 – 6 měsíci u pohledávek za bankami (v závislosti na ratingu banky). Pravidla pro správu portfolií umožňují odchylku od kreditní kvality referenčních portfolií (benchmarků), tj. investice do cenných papírů vydaných jinými emitenty než do těch, které jsou zahrnuty do benchmarku

Výnos portfolií devizových rezerv je měřen jak absolutně, tak i relativně vůči referenčním portfoliím. Měření výnosu vzhledem k těmto portfoliím vypovídá o tom, jak úspěšně byla tato strategie realizována příslušnými pracovníky ČNB.

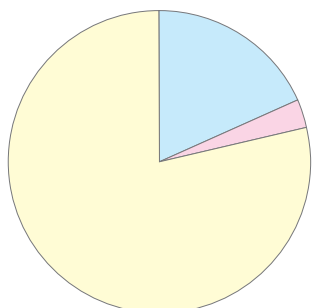
Mimo základní portfolia spravovaná přímo ČNB jsou součástí devizových rezerv ještě portfolia, která jsou spravována externími správci. Tato portfolia podléhají stejným pravidlům pro měření výkonnosti a slouží k ověření a vyhodnocení některých postupů, které mohou být potenciálně využity i v interní správě devizových rezerv. Objem těchto externě spravovaných portfolií představuje cca 2,3 % devizových rezerv.

Celkový výnos devizových rezerv v roce 2001 (vážený průměr výnosů jednotlivých portfolií) byl 5,46 %. Výnos EUR portfolia byl 5,24 %, výnos USD portfolia 6,1 %. Relativní výnos (tj. rozdíl mezi výnosem skutečného portfolia a výnosem benchmarku) byl v případě EUR portfolia 0,07 % a v případě USD portfolia 0,12 %. Výnos externích portfolií byl 5,44 %.

Následující grafy dokumentují kreditní, měnovou a úrokovou alokaci devizových rezerv v průběhu loňského roku.

GRAF V.6 KREDITNÍ ALOKACE DEVIZOVÝCH REZERV

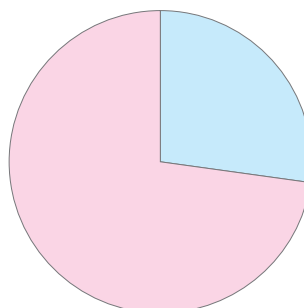
(průměr stavu ke konci jednotlivých měsíců)

nekolateralizované investice
kolateralizované investice
vládní a nadnárodní instituce

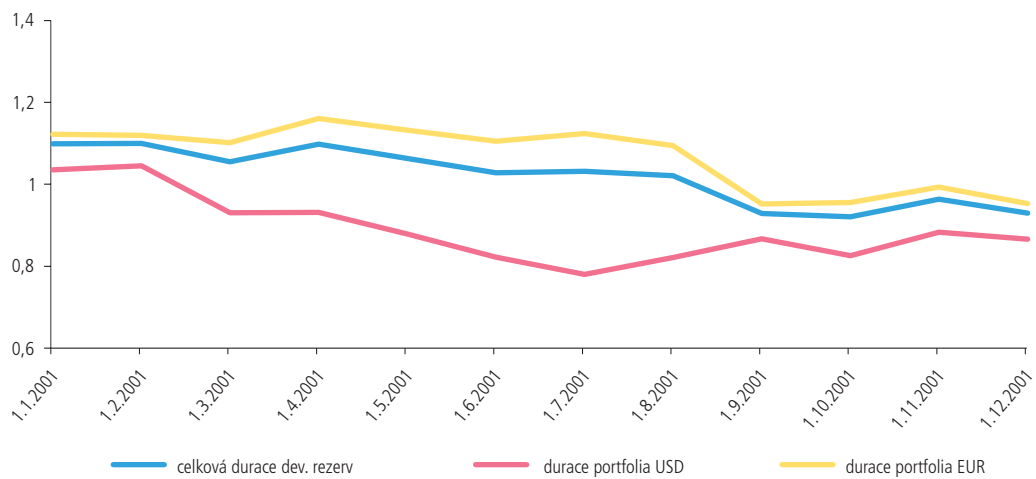
GRAF V.7 MĚNOVÁ ALOKACE DEVIZOVÝCH REZERV

(v % ke konci roku)

USD EUR

GRAF V.8 VÝVOJ DURACE PORTFOLIÍ V LETECH

VI. BANKOVNÍ SEKTOR A BANKOVNÍ DOHLED

Bouřlivé 19. století bylo poznamenáno také řadou peněžních reforem. Např. v roce 1811 došlo (po státním bankrotu) na základě patentu císaře Františka I. k vydání tzv. šajňů; v roce 1892 byla v Rakousko - Uhersku zavedena nová měnová jednotka – koruna.

Pro vývoj bankovního sektoru v roce 2001 bylo rozhodující zejména dokončení privatizace státních podílů v komerčních bankách. Pozvolné zlepšování ekonomické situace se projevilo pozitivně v další stabilizaci bankovního sektoru. Bankovní dohled se plně soustředil na další harmonizaci regulatorní základny s evropským právem a posilování výkonu bankovního dohledu.

VI.1 BANKOVNÍ SEKTOR

K 31. 12. 2001 nabízelo své služby klientům 38 bank a poboček zahraničních bank. Proti konci roku 2000 se jejich počet snížil o 2 banky v souvislosti s transformací Konsolidační banky na nebankovní subjekt – Českou konsolidační agenturu (od 1. 9. 2001) a fúzí Bank Austria Creditanstalt a HypoVereinsbank na HVB Bank. Pokračovala nucená správa v IP bance.

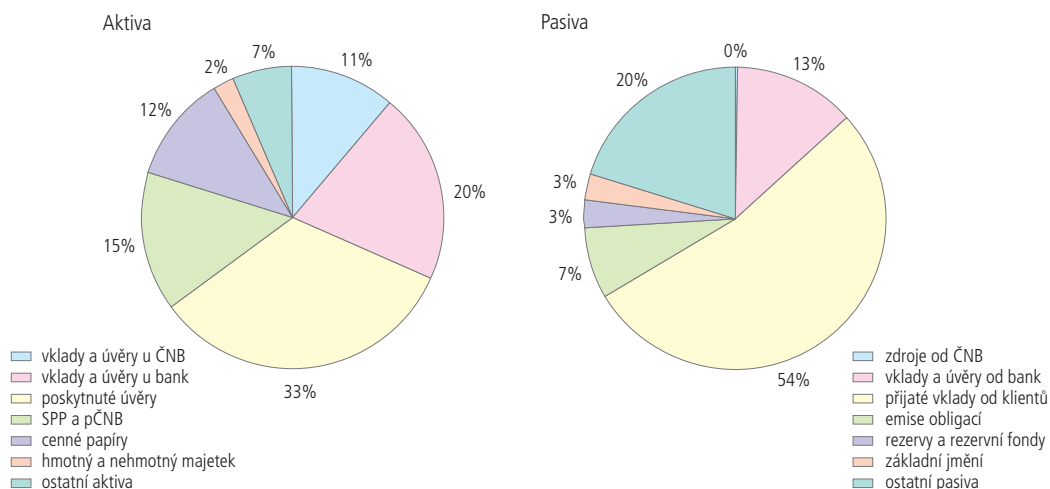
V roce 2001 byla prodejem majoritního podílu v Komerční bance francouzské Sociétés Générale dokončena privatizace státních podílů ve velkých bankách. Stát si ponechal kontrolní vliv pouze ve dvou specializovaných bankách – České exportní bance, zaměřené na podporu exportu, a Českomoravské záruční a rozvojové bance, podporující malé a střední podnikatele. Z celkového počtu 38 bank uplatňují zahraniční akcionáři kontrolní vliv v 16 bankách a 10 pobočkách zahraničních bank, státní účast včetně měst a obcí převažuje ve 3 bankách. České subjekty kontrolují 9 bank, z nich se však v pěti případech jedná o dceřiné společnosti českých bank, které jsou vlastněny zahraničními akcionáři.

Z celkového objemu základního kapitálu bank připadá na zahraniční subjekty 70 %, z toho 83 % představují akcionáři ze zemí Evropské unie. Převaha zahraničního kapitálu v českém bankovním sektoru je zvláště patrná z pohledu rozdělení bilanční sumy podle země původu akcionářů. K 31. 12. 2001 zahraniční vlastníci bank – včetně těch, které u nás zřídily svou pobočku – kontrolovali přímo nebo nepřímo 94,2 % celkové bilanční sumy sektoru.

Bilanční suma bankovního sektoru k 31. 12. 2001 dosáhla 2 784,7 mld. Kč, tj. o 11,0 % více než koncem roku 2000. Ve struktuře aktiv přes stálý mírný pokles představují rozhodující podíl úvěry poskytované nebankovním subjektům. Jejich hrubý objem (tj. před započtením opravných položek) k 31. 12. 2001 dosáhl 975,0 mld. Kč. Ve srovnání s předcházejícím rokem tak došlo ke zvýšení o 12,9 %, tento nárůst je však v rozhodující míře ovlivněn transformací Konsolidační banky na Českou konsolidační agenturu a s tím spojenou překlasifikací těchto úvěrů z mezibankovních úvěrů na úvěry poskytnuté nebankovním subjektům. Nebýt zmíněné překlasifikace, objem poskytovaných úvěrů by stagnoval. Důvody jsou především ve vyšší obezřetnosti bank.

Positivní trend byl v roce 2001 zaznamenán ve vývoji klasifikovaných úvěrů. Přesto kvalita úvěrového portfolia a úvěrové riziko stále představují rozhodující problém českého bankovního sektoru. Ke konci roku 2001 bylo evidováno 210,1 mld. Kč klasifikovaných úvěrů, tj. o 18,5 % méně než na konci roku 2000. Podstatnou část tohoto úbytku představuje převod úvěrů z České spořitelny a Československé obchodní banky do České konsolidační agentury. Bez započtení těchto operací se objem klasifikovaných úvěrů snížil zhruba o 8 %.

GRAF VI.1 STRUKTURA AKTIV A PASIV BANKOVNÍHO SEKTORU K 31.12.2001

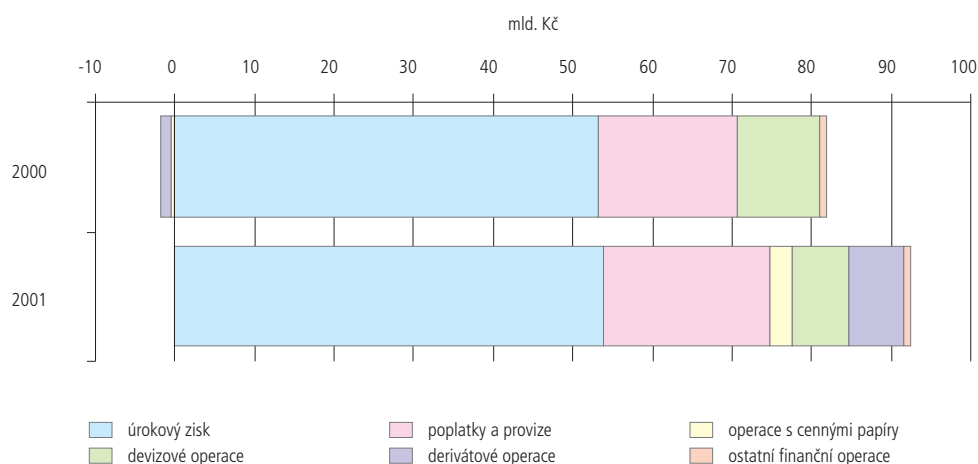
Při pokračujícím dynamickém růstu vkladů vedou přetrvávající problémy na poptávkové straně trhu úvěrů (bonita klientů, návratnost podnikatelských záměrů, na něž se úvěry poptávají) banky k tomu, že alokují zdroje do jiných aktiv. Pokračuje dynamický růst rychle likvidních aktiv, kam spadají zejména vklady a úvěry u emisních bank, státní pokladniční poukázky (SPP), poukázky ČNB, běžné účty u bank a pokladní hotovost. Objem rychle likvidních aktiv k 31. 12. 2001 dosáhl 780,7 mld. Kč, tj. o 15,6 % více než v předcházejícím roce. Stále větší objem finančních prostředků ukládají banky u jiných bank, zejména v zahraničí. Vklady a úvěry uložené v jiných bankách ke konci roku 2001 dosáhly 560,1 mld. Kč, což bylo sice zhruba na úrovni konce roku 2000, ale pouze v důsledku již zmiňovaného vlivu transformace Konsolidační banky na Českou konsolidační agenturu. Z celkového objemu vkladů a úvěrů u bank představovaly nerezidentské banky 65,7 %. Celkový objem cenných papírů v portfoliu bank (bez SPP a poukázek ČNB) k 31. 12. 2001 činil v hrubé hodnotě 332,2 mld. Kč, tj. o 6,9 % více než v roce 2000. Banky investují především do dluhopisů, které v celkovém objemu cenných papírů představovaly 79,2 %. O více než polovinu vzrostl v roce 2001 objem derivátových operací, který k 31. 12. 2001 činil 3 488,1 mld. Kč, tj. 125,3 % celkové bilanční sumy. V této oblasti se však angažuje pouze omezená skupina bank, zvláště některé střední banky a větší pobočky zahraničních bank. Banky se orientují zejména na pevné termínové operace s úrokovými (49,4 %) a měnovými nástroji (50,4 %).

Banky získávají zdroje pro své podnikání především z vkladů klientů, které ke konci roku 2001 činily 1 474,8 mld. Kč, tj. o 16,7 % více než k 31. 12. 2000. Nejvíce klientů vkladů je soustředěno u velkých bank (69,8 %), jejichž podíl však postupně klesá především ve prospěch středních bank (16,1 %) a stavebních spořitelů (9,0 %). Doplňkovým zdrojem financování, zejména pro zahraniční banky a pobočky zahraničních bank, jsou vklady a úvěry od jiných bank, které k 31. 12. 2001 dosáhly 366,9 mld. Kč. Proti poklesu v roce 2000 došlo v průběhu roku 2001 k jejich mírnému růstu o 3,0 %. Minimální význam ve financování bankovních aktivit mají vlastní emise cenných papírů, jejichž objem k 31. 12. 2001 dosáhl 128,8 mld. Kč u krátkodobých cenných papírů a 80 mld. Kč u dlouhodobých cenných papírů.

Zisk z bankovní činnosti za rok 2001 činil 92,4 mld. Kč, tj. o 12,3 mld. Kč více než v roce 2000. Důvodem byl především vyšší zisk z derivátových operací, operací s cennými papíry a z poplatků a provizí. Naproti tomu negativně na jeho vývoj působil především meziroční pokles zisku z devizových operací, prakticky na stejné úrovni zůstal úrokový zisk, který stále tvoří rozhodující část zisku z bankovní činnosti. Všeobecné provozní náklady v roce 2001 dosáhly 56,2 mld. Kč, tj. o 6,9 % více než v předcházejícím roce. Ve vztahu k celkové bilanční sumě se jejich podíl snížil o 0,07 bodu na 2,11 %. Vzhledem k příznivější situaci ve vývoji klasifikovaných úvěrů nemusely banky tvořit větší množství opravných položek, což se v porovnání s předcházejícím rokem projeвило v růstu čistého zisku o 2,1 mld. Kč na 17,0 mld. Kč.

GRAF VI.2 STRUKTURA ZISKU Z BANKOVNÍ ČINNOSTI

(banky s licenci k 31. 12. 2001 vč. poboček bank v zahraničí)

V roce 2001 banky udržovaly vysokou úroveň kapitálové přiměřenosti, která vyjadřuje kapitálové krytí rizik bankovního podnikání. K 31. 12. 2001 dosáhla kapitálová přiměřenost zahrnující úvěrové a tržní riziko 15,5 %, tj. téměř dvojnásobek minimálního limitu (8 %). Ten dodržely všechny banky, přičemž kapitálovou přiměřenost nižší než 10 % vykázaly pouze 2 banky, a naopak vyšší než 12 % 23 bank z celkového počtu 28 bank.

VI.2 ČINNOST BANKOVNÍHO DOHLEDU

V roce 2001 se bankovní dohled soustředil zejména na další zdokonalování regulace bankovního sektoru v zájmu harmonizace s evropským právem a na prohlubování a zkvalitňování výkonu bankovního dohledu.

Bankovní regulace a registr úvěrů

Bankovní regulace na individuálním základě dosáhla prakticky úplné kompatibility s evropským právem a ostatními důležitými mezinárodními standardy. Avšak v oblasti dohledu na konsolidovaném základě tomu tak dosud není. Novela zákona o bankách, která byla schválena Parlamentem ČR, vytváří legislativní předpoklady pro to, aby byl dohled na konsolidovaném základě rozšířen i na finanční a smíšené holdingy. Česká národní banka připravila text vyhlášky, která v návaznosti na zákon bude vymezovat strukturu konsolidačních celků, pravidla pro jejich sestavení, požadavky na předkládání informací potřebných pro dohled nad nimi a pravidla obezřetného podnikání, tj. zejména kapitálovou přiměřenost a úvěrovou angažovanost. Česká národní banka začne provádět konsolidovaný dohled od r.2003.

V souladu se světovými trendy ve vývoji bankovní regulace hodlá Česká národní banka v budoucnu ve výrazně větší míře než dosud zaměřit bankovní regulaci i výkon bankovního dohledu na kvalitativní stránku činnosti bank, zejména na kontroly systémů měření a řízení bankovních rizik a vnitřního kontrolního systému. V dubnu 2001 bylo vydáno opatření ČNB o standardech řízení likvidity, které vymezuje minimální požadavky na obezřetnost v oblasti řízení likvidity, a banky jsou povinny je rozvinout tak, aby odpovídaly jejich velikosti, typu a povaze jejich činností a způsobu řízení. Dodržování těchto standardů vytváří předpoklady pro plnění zákonné povinnosti bank udržovat trvale svou platební schopnost v české měně i v cizích měnách.

Postupně jsou připravovány i standardy řízení úvěrového rizika, tržního rizika a vnitřního kontrolního systému, které by měly být vydány v průběhu roku 2002. Jejich základním parametrem je podobně jako u řízení likvidity stanovení minimálních požadavků, jejichž dodržení je podmínkou pro omezení příslušných rizik.

K 1. lednu 2002 nabyl účinnosti zákon 353/2001 Sb., kterým se novelizuje zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb. Výsledkem je např. rozšíření metod oceňování o reálnou hodnotu nebo možnost sestavovat konsolidované účetní závěrky v souladu s mezinárodními účetními standardy. Významné je též pojetí vedení účetnictví jako soustavy účetních záznamů, neboť zákon o účetnictví jako jeden z prvních právních předpisů obsahuje úpravu elektronického dokumentu. Ke stejnému datu nabyla účinnosti opatření ministerstva financí, v nichž jsou účetní metody rozpracovány. Za velmi pozitivní je možné označit skutečnost, že sjednocují účtové osnovy, postupy účtování a náležitosti individuálních i konsolidovaných účetních závěrek bank, družstevních záložen, obchodníků s cennými papíry, investičních společností, penzijních, investičních a podílových fondů. Zároveň byly do těchto opatření v maximálně možném rozsahu implementovány mezinárodní účetní standardy, především v oblasti finančních nástrojů. Na novelu zákona o účetnictví a navazující opatření ministerstva financí reagovala ČNB v nové metodice předkládání výkazů bankami. Především struktura základních výkazů pro potřeby výkonu bankovního dohledu nově vychází z finančních výkazů sestavovaných bankami v rámci účetní závěrky, čímž je těsně svázána s požadavky výše uvedeného opatření ministerstva financí.

Po celý rok 2001 rovněž pokračovaly práce na Centrálním registru úvěrů, který ČNB připravuje ve spolupráci s Českou bankovní asociací a bankami. Tento registr bude obsahovat veškeré pohledávky bankovního sektoru za podnikatelskými subjekty, tj. právníckými osobami a fyzickými osobami – podnikateli. Centrální registr úvěrů je v současné době v ověřovacím provozu a bude moci být spuštěn po schválení novely zákona o bankách, která právně zajistí možnost jeho provozování v ČNB.

Mezinárodní spolupráce

Na sklonku roku 2001 se uskutečnil tzv. peer review. Tento program zabezpečovali experti Evropské komise a byl zaměřen jednak na ověření a hodnocení pokroku v harmonizaci českého práva s evropským právem v oblasti bankovníctví, finančních trhů a transakcí, jednak na to, nakolik se daří právo prosadit do výkonu bankovního dohledu i dohledu nad ostatními subsystémy finančního systému našeho státu. Program mohl navázat na výsledky programu FSAP (Financial Sector Assessment Program) realizovaného společnou misí MMF a Světové banky, který byl ukončen v polovině roku 2001. Závěrečná hodnotící zpráva byla poté zveřejněna na internetu.

Výsledkem obou projektů bylo kromě jiného celkové hodnocení regulatorního rámce pro bankovní podnikání, které vyústilo do řady doporučení, jak zvýšit kvalitu bankovního dohledu v České republice. Byl oceněn pokrok, který bankovní dohled v dosavadním období učinil a doporučeno zaměřit se především na rozšíření konsolidovaného dohledu na skupiny řízené finančními a smíšenými holdingy, na další rozvoj spolupráce s domácími i zahraničními regulátory, posílení rizikového přístupu v hodnocení bank a další zkvalitňování výkonu bankovního dohledu. Všem těmto okruhům věnuje bankovní dohled velkou pozornost a v rámci novely zákona o bankách a dalších opatření, resp. vyhlášek jsou vytvářeny předpoklady pro naplnění daných doporučení. V roce 2001 byl dokončen projekt tzv. twinningu, v rámci kterého experti z Německa a z Řecka pomáhali zlepšit současnou praxi bankovního dohledu v oblastech řízení tržního rizika, dohledu na konsolidovaném základě, rizikového profilu banky, finančních analýz a provádění dohlídek na místě.

Bankovní dohled se rovněž aktivně zapojil do přípravy nového konceptu kapitálové přiměřenosti (New Basle Capital Accord). V lednu 2001 Basilejský výbor pro bankovní dohled zveřejnil druhou verzi jeho návrhu. Dosud platný koncept významně přispěl ke stabilitě a bezpečnosti bankovních systémů, avšak v prostředí rychle se vyvíjejících finančních trhů stárne a v současné době se již ukazuje jako nedostačující. Nově navrhovaná pravidla se vyznačují citlivějším přístupem k měření a řízení kreditního rizika. Poprvé se zabývají operačními riziky. Naproti tomu v oblasti tržních rizik podstatné změny nepřinášejí. K dalším novinkám patří kromě jiného využívání ratingů od ratingových agentur pro účely přiřazování rizikové váhy pohledávkám, individualizovaný přístup regulatorních orgánů k jednotlivým bankám a zvýšení požadavků na zveřejňování informací bankami a na stanovování kapitálových požadavků na konsolidovaném základě. Vcelku jde o komplexní systém pravidel, který by měl zlepšit způsob měření rizika bankovního podnikání.

Spolupráce s regulátory z ostatních zemí je založena na dohodách (tzv. Memorandum of Understanding), které vymezují základní okruhy spolupráce, zejména výměnu informací, předpoklady společného postupu vůči dceřiným společnostem a pobočkám zahraničních bank při vlastním výkonu bankovního dohledu apod. V roce 1999 byla podepsána dohoda o spolupráci při výkonu bankovního dohledu s Národní bankou Slovenska, v roce 2001 pak obdobná dohoda s rakouským ministerstvem financí (byla uveřejněna na internetové stránce ČNB). Obdobné dokumenty jsou připravovány rov-

něž s orgány bankovního dohledu dalších států, jejich podepsání lze očekávat po nabytí účinnosti novely zákona o bankách, která mimo jiné umožní výkon dohlídek na místě zahraničním regulátorům v dceřiných společnostech a pobočkách působících na území České republiky.

Spolupráce s ostatními regulátory a profesními organizacemi

Vznik Komise pro cenné papíry, jakož i rozvoj finančních bankovních skupin vedl v r. 1998 k podpisu trojstranné dohody o spolupráci mezi Českou národní bankou, Komisí pro cenné papíry a ministerstvem financí, která vytvořila základnu pro systematickou spolupráci mezi regulátory působícími na českém trhu. V roce 2001 byla smlouva po dohodě smluvních stran zveřejněna na internetu. V současné době se připravuje její novelizace, která by měla důsledněji podporovat připravovaný koncept dohledu na konsolidovaném základě, vyžadující efektivní a detailní spolupráci mezi všemi regulátory.

Rozvíjí se i spolupráce s profesními organizacemi, které působí v oblasti bankovníctví, zejména s Českou bankovní asociací a Komorou auditorů, a to jak v oblasti metody, tak i vlastního výkonu bankovního dohledu. Návrhy nových regulačních opatření jsou diskutovány s Českou bankovní asociací, především s její nově ustavenou Komisí pro bankovní regulaci. V současné době je v centru pozornosti výše zmíněný nový koncept kapitálové přiměřenosti, jehož zavedení se očekává v roce 2006. Půjde o velmi náročný proces, a proto se k usnadnění jeho průběhu již nyní připravuje společný postup s Českou bankovní asociací a Komorou auditorů.

Praktický výkon bankovního dohledu

V oblasti praktického výkonu se bankovní dohled ČNB zaměřil zejména na posílení kontrol na místě (komplexní kontroly, kontroly se zaměřením na konkrétní rizika, informační návštěvy) a na standardizaci postupů při hodnocení finanční situace bank a přijímání nápravných opatření vůči bankám v rámci dohledu na dálku. V závěru roku 2001 zároveň proběhla reorganizace bankovního dohledu, která reflektuje zesílení prvku dohledu na konsolidované bázi.

V souladu se svými zákonnými kompetencemi bankovní dohled vydal v roce 2001 celkem 17 správních rozhodnutí (zejména změny povolení působit jako banka, nabytí majetkového podílu na bankách, prodeje podniku nebo jeho části), další dvě správní řízení byla zahájena. Mimo správní řízení bylo vydáno 89 rozhodnutí (vyjádření k návrhům na auditory bank, schválení struktury akcionářů před valnými hromadami, souhlasy se započítáváním podřízeného dluhu do kapitálu a schválení konsolidačních celků bank). Vyjádření bankovního dohledu k osobám navrhovaným do vedoucích funkcí v bankách bylo vydáno ve 30 případech, a to na základě posouzení příslušných písemných podkladů a ve většině případů i osobních pohovorů. Celkem 13 bankám bylo uloženo 17 standardních opatření k nápravě, spočívajících zejména v požadavku na odstranění nedostatků v jejich činnosti.

V rámci kontrolní činnosti bylo v roce 2001 provedeno 12 kontrol na místě, z toho 9 komplexních a 3 zaměřené na konkrétní bankovní rizika. Tyto kontroly se stále více zaměřují zejména na posouzení kvality systému řízení rizik a vnitřního řídicího a kontrolního systému bank. Informační návštěvy se uskutečnily v roce 2001 v 11 bankách (jedná se celkem o 19 informačních návštěv) a byly zaměřeny zejména na strategii, obchodní plány a hospodářské výsledky bank, dílčí prověrky úvěrového portfolia, plnění uložených opatření k nápravě nedostatků, přípravu kontrol na místě apod.

Obdobně probíhala v uplynulém období jednání s vrcholovým vedením bank, která byla v případě problémů bank uskutečňována v pravidelných intervalech.

Tragické události 11. září 2001 celosvětově zesílily vnímání hrozby terorismu a vedly k přijetí řady opatření, mj. i v oblasti boje proti financování terorismu, do které se (vedle boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti) zapojil i bankovní dohled ČNB. Kromě kontroly dodržování zákona č. 61/1996 Sb.^{6/} v bankách a pobočkách zahraničních bank bankovní dohled zajišťoval rovněž koordinaci mezi Finančním analytickým útvarem ministerstva financí, ministerstvem zahraničních věcí a bankami a pobočkami zahraničních bank při přijímání opatření k identifikaci účtů podezřelých osob a finančních transakcí podléhajících sankcím Rady bezpečnosti OSN podle rezolucí vydaných k boji proti terorismu.

6/ Zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších změn

I. Vývoj aktiv a pasiv bankovního sektoru
(za banky s platnou licencí k 31.12. 2001 vč. poboček bank v zahraničí)

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	2001			
				31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Aktiva v mil. Kč							
Pokladní hodnoty	26 385	36 894	34 777	27 395	30 240	30 226	41 166
Vklady a úvěry u ČNB	264 548	270 439	285 784	320 657	328 404	328 184	319 218
z toho povinné minimální rezervy	85 289	27 754	28 103	29 412	27 461	27 353	30 273
Vklady a úvěry u bank	479 566	560 986	563 900	586 832	613 990	533 620	560 102
v tom: běžné účty	18 007	23 179	7 898	8 375	7 216	10 371	18 249
termínové vklady	379 606	402 809	396 726	416 981	444 321	451 942	455 754
poskytnuté úvěry	81 953	134 998	159 276	159 717	160 686	69 342	84 100
ostatní pohledávky	0	0	0	1 758	1 768	1 965	1 998
Státní pokladniční poukázky	50 825	80 331	109 126	91 958	108 238	108 485	144 162
Pokladniční poukázky ČNB	161 636	208 134	240 497	261 481	283 731	289 490	273 681
Poskytnuté úvěry	875 986	808 144	808 605	837 241	840 528	936 109	922 106
v tom: klientům	861 168	794 316	757 750	794 620	801 732	792 018	739 324
republikovým a místním orgánům	14 817	13 828	50 855	42 620	38 797	144 091	182 782
Cenné papíry k obchodování	207 611	210 015	306 015	283 164	298 873	318 473	325 664
v tom: k obchodování	94 878	74 941	92 492	39 285	43 373	50 276	51 648
k prodeji	55 567	77 267	48 914	110 359	104 764	106 065	110 902
držené do splatnosti	57 166	57 807	164 609	133 519	150 736	162 131	163 114
Hmotný a nehmotný majetek	61 557	62 068	61 065	58 097	58 291	58 124	58 033
Ostatní aktiva	80 086	80 468	99 688	99 016	110 406	116 541	140 565
Aktiva celkem	2 208 200	2 317 478	2 509 455	2 565 839	2 672 702	2 719 252	2 784 698
Pasiva v mil. Kč							
Zdroje od ČNB	20 401	5 449	5 542	4 126	4 368	3 992	4 717
Vklady a úvěry od bank	433 644	369 578	356 156	380 270	381 422	402 841	366 938
v tom: běžné účty	12 196	10 017	7 717	11 249	8 050	13 330	14 627
termínové vklady	317 308	267 132	275 020	293 480	298 769	310 321	260 512
přijaté úvěry	104 140	92 429	73 419	75 541	74 603	79 190	91 799
Přijaté vklady	1 172 935	1 209 303	1 263 461	1 391 374	1 474 184	1 489 009	1 474 781
v tom: od klientů	1 118 248	1 156 273	1 219 680	1 339 619	1 415 895	1 413 737	1 394 159
od republikových a místních orgánů	54 688	53 030	43 781	51 755	58 290	75 271	80 622
Emitované krátkodobé cenné papíry	42 523	127 344	159 267	44 809	38 159	57 236	128 754
Emitované dlouhodobé cenné papíry	78 588	76 495	80 094	81 030	77 594	78 599	79 956
Podřízené závazky	19 370	29 921	29 482	29 191	27 273	26 685	26 193
Rezervy	34 145	37 946	51 798	52 395	43 977	44 048	45 166
Rezervní fondy	42 499	35 719	28 877	28 834	29 960	29 781	29 977
Kapitálové fondy	33 967	12 958	6 965	7 396	7 434	6 909	8 553
Základní jmění	63 804	80 964	83 161	83 025	83 906	83 906	82 580
Ostatní pasiva	266 324	331 802	444 652	463 389	504 424	496 248	537 083
Pasiva celkem	2 208 200	2 317 478	2 509 455	2 565 839	2 672 702	2 719 252	2 784 698
Podrozvahová aktiva v mil. Kč							
Podrozvahová aktiva celkem	1 870 348	2 049 524	2 780 146	3 719 885	3 708 761	4 164 588	3 923 683
v tom : pohledávky z pevných termínových operací	1 385 187	1 644 587	2 118 235	2 942 388	2 974 776	3 457 378	3 341 302
pohledávky z opčních operací	83 945	85 101	80 479	130 744	146 288	130 260	146 845

II. Vývoj a struktura výnosů a nákladů bankovního sektoru

(za banky s licencí k 31. 12. 2001 vč. poboček bank v zahraničí)

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	2001			
				31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Absolutně v mil. Kč							
Úrokové výnosy	206 711	153 550	132 384	33 239	67 032	101 018	134 540
Úrokové náklady	141 375	96 991	79 084	20 095	40 576	60 915	80 764
Úrokový zisk	65 336	56 559	53 300	13 144	26 456	40 103	53 776
Přijaté poplatky a provize	16 949	19 959	22 853	5 547	12 318	18 671	25 819
Zaplacené poplatky a provize	4 071	5 187	5 538	951	2 018	3 122	4 825
Zisk z poplatků a provizí	12 877	14 772	17 316	4 597	10 300	15 548	20 995
Úrokový zisk vč. poplatků a provizí	78 214	71 331	70 616	17 741	36 756	55 651	74 771
Zisk z cenných papírů	3 105	5 735	-578	196	1 156	1 589	2 848
Zisk z devizových operací	10 784	10 080	10 436	2 404	4 636	4 895	7 141
Zisk z derivátových operací	1 593	1 773	-1 228	586	1 706	5 460	6 803
Zisk z ostatních finančních operací	2 813	1 351	867	388	530	734	857
Zisk z bankovní činnosti	96 510	90 271	80 113	21 314	44 784	68 329	92 420
Všeobecné provozní náklady	47 520	51 067	52 601	12 512	26 505	39 671	56 231
Tvorba rezerv a opravných položek (čistá)	14 067	87	-37 379	993	4 354	4 132	5 068
Ostatní provozní výnosy (náklady)	-42 048	-46 304	-27 174	-756	-1 566	-6 420	-10 824
Hrubý provozní zisk	-7 126	-7 187	37 717	7 053	12 359	18 106	20 298
Mimořádné výnosy (náklady)	2 967	2 700	-24 917	724	773	1 096	2 051
Hrubý zisk před zdaněním	-4 158	-4 487	12 800	7 777	13 133	19 202	22 349
Daně	3 072	1 085	-2 100	1 752	3 089	4 512	5 304
Čistý zisk	-7 231	-5 572	14 901	6 024	10 043	14 690	17 045
Relativně v % ¹⁾							
Zisk z bankovní činnosti k aktivům v %	4,55	3,90	3,33	3,36	3,45	3,47	3,47
Čistý zisk k aktivům v %	(1,16)	(0,24)	0,62	0,95	0,77	0,75	0,64
Čistý zisk k vlastnímu kapitálu v %	(5,22)	(4,32)	11,97	19,31	15,10	14,72	12,89
Výnosnost úvěrů v %	12,10	8,01	6,90	6,62	6,46	6,43	6,35
Nákladovost vkladů v %	8,24	5,34	4,39	4,07	3,98	3,92	3,87
Úrokové rozpětí v %	3,86	2,67	2,52	2,55	2,48	2,50	2,49
Počet bankovních míst	2 106	2 005	1 807	1 782	1 772	1 762	1 751
Počet pracovníků v bank. sektoru	51 079	48 924	44 932	43 953	43 081	41 577	40 871
Na 1 pracovníka připadá v tis. Kč							
bilanční sumy	43 231	47 369	55 850	58 377	62 039	65 403	68 134
zisku z bankovní činnosti 1)	1 889	1 845	1 783	1 940	2 079	2 191	2 261
čistého zisku 1)	-142	-114	332	548	466	471	417
provozních nákladů 1)	930	1 044	1 171	1 139	1 230	1 272	1 376

1) V jednotlivých čtvrtletích roku 2001 jsou údaje přeočteny na roční základ

III. Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bankovního sektoru

(za banky s licenci k 31. 12. 2001 vč. poboček bank v zahraničí bez bank v nucené správě)

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	2001			
				31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Kapitálová přiměřenost ¹⁾							
Kapitál v mil. Kč	126 047	133 155	124 228	124 092	134 071	134 515	132 335
Kapitálové požadavky k bankovnímu portfoliu v mil. Kč	x	x	x	x	65 960	66 495	62 486
Kapitálové požadavky k obchodnímu portfoliu v mil. Kč	x	x	x	x	4 512	4 488	5 738
Kapitálová přiměřenost v %	12,10	13,59	14,87	14,30	15,22	15,16	15,52
Kvalita úvěrového portfolia ²⁾							
Klasifikované úvěry celkem v mil. Kč	258 004	291 061	257 762	252 462	243 096	228 362	210 103
v tom: sledované	58 721	92 124	85 814	84 324	79 998	75 697	75 984
nestandardní	33 427	39 379	54 910	50 031	45 607	40 465	32 531
pochybné	35 538	38 433	27 276	33 660	33 214	30 299	29 725
ztrátové	130 318	121 125	89 762	84 448	84 277	81 901	71 862
Podíl klasifikovaných úvěrů na úvěrech celkem v %	26,45	32,15	29,83	28,99	27,74	23,55	21,55
Vážená klasifikace celkem v mil. Kč	157 708	152 823	118 672	115 500	114 005	108 923	97 030
Podíl vážené klasifikace na úvěrech celkem v %	16,17	16,88	13,73	13,26	13,01	11,23	9,95
Vážená klasifikace po zohlednění zajištění v mil. Kč	88 779	98 817	61 852	59 274	64 659	61 251	57 438
Rezervy a opravné položky v mil. Kč	107 995	103 783	77 141	78 260	79 908	77 070	78 618
Přebytek (+) resp. nedostatek (-) rezerv a opravných položek a zajištění v mil. Kč	19 216	4 966	15 289	18 986	15 250	15 820	21 181
Krytí vážené klasifikace rezervami a opravnými položkami v %	68,48	67,91	65,00	67,76	70,09	70,76	81,02
Likvidita							
Rychle likvidní aktiva v mil. Kč 3)	514 482	617 851	675 214	706 765	755 497	759 696	780 656
Rychle likvidní aktiva k aktivům celkem v %	23,30	26,66	26,91	27,55	28,27	27,94	28,03
Rychle likvidní aktiva k vkladům klientů celkem v %	43,86	51,09	53,44	50,80	51,25	51,02	52,93
Kumulativní netto rozvahová pozice vč. podrozvahy do 3 měsíců k aktivům celkem v % 4)	-1,44	-2,27	-3,49	1,87	1,44	-1,51	-0,62

1) bez poboček zahraničních bank

2) klasifikované úvěry poskytnuté klientům, správním orgánům a bankám

3) pokladní hodnoty, vklady u ČNB, běžné účty u jiných bank, státní a jiné pokladniční poukázky

4) po odečtení 80 % neterminovaných vkladů

Poznámka: Veškeré údaje jsou pouze za banky s povolením působit jako banka k 31. 12. 2001. Údaje za rok 2001 jsou neauditované podle stavu k 9. 4. 2002.

Údaje publikované později proto mohou být odlišné.

VII. PENĚŽNÍ OBĚH, BANKOVKY A MINCE, SPRÁVA ZÁSOB ZLATA

Počátek 20. století znamenal vydání prvních rakouských korunových platidel. Po rozpadu Rakousko-Uherska v roce 1918 dosavadní měna po přechodnou dobu obíhala v samostatných nástupnických státech až do zavedení vlastních měn.

CENTO CORONE
CȚO KPYHA · UNA SUTĂ COROANE

Hotovostní peněžní oběh a struktura oběživa

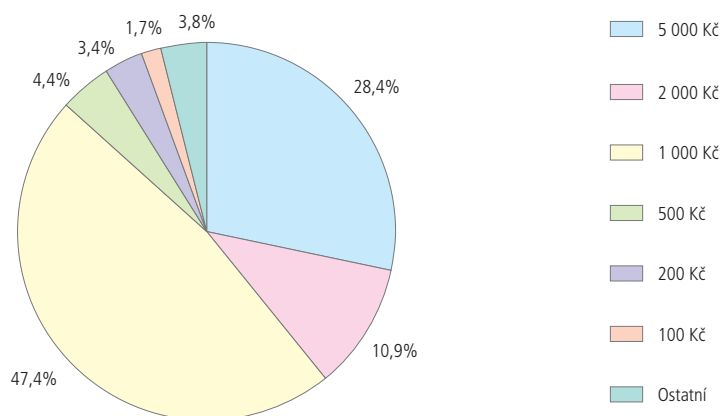
Po dvou letech, v nichž byl vývoj hodnoty oběživa ovlivněn přípravou na vstup do třetího tisíciletí (v roce 1999) a mimořádným zvýšením oběživa kvůli problémům jedné z největších českých bank (v roce 2000), lze změny v peněžním oběhu v roce 2001 považovat v porovnání s vyspělými evropskými zeměmi za přiměřené a jeho vývoj za stabilizovaný. Ke dni 31.12.2001 oběživo dosáhlo výše 207,6 mld. Kč, což je o 10,7 mld. Kč, resp. o 5,3 % více než na konci roku 2000. Hodnota bankovek v oběhu činila více než 97,2 % z celkové hodnoty oběživa, hodnota mincí v oběhu 2,5 % a hodnota vydaných pamětních mincí 0,3 %.

Množství bankovek v oběhu vzrostlo o 12 mil. kusů, tj. o 5 %, a množství mincí v oběhu o 181 mil. kusů, tj. o 8,7 %. Největší podíl v nárůstu mincí, více než polovinu, představují mince dvou nejnižších nominálních hodnot, které se z oběhu vracejí jen ve velmi malé míře.

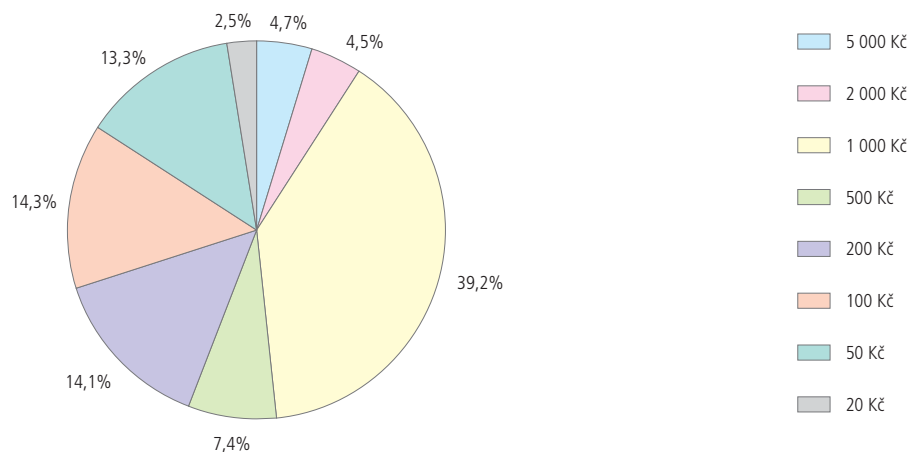
V průběhu roku 2001 došlo k určitým nepříznivým změnám ve struktuře oběživa. V souvislosti s ukončením platnosti starší emise bankovek v hodnotě 1000 Kč a 5000 Kč z roku 1993 mírně poklesl podíl bankovek nejvyšší nominální hodnoty (5000 Kč) a vzrostl podíl bankovek o nominálu 1000 Kč, který tak ke konci roku 2001 představoval 39,2 % z celkového množství obíhajících bankovek. Příčina trvalého růstu podílu bankovek v hodnotě 1000 Kč v oběhu je jednoznačná: tyto bankovky jsou v nejvyšší míře využívány v bankomatech.

V roce 2001 bylo zničeno 90,3 mil. kusů bankovek. Třetinu z nich, 30 mil. kusů, představují bankovky v hodnotách 5000 Kč a 1000 Kč vzoru 1993, jejichž platnost byla ukončena ke dni 30.6.2001. Důvodem jejich stažení z oběhu a nahrazení novými vzory bankovek stejných hodnot bylo velké množství poměrně kvalitních padělků. Také bankovky ostatních hodnot starších vydání byly postupně stahovány z oběhu tím způsobem, že při strojovém zpracování byly automaticky vytříděny jako bankovky nevhodné pro další oběh a zničeny.

GRAF VII.1 STRUKTURA OBĚŽIVA V KČ

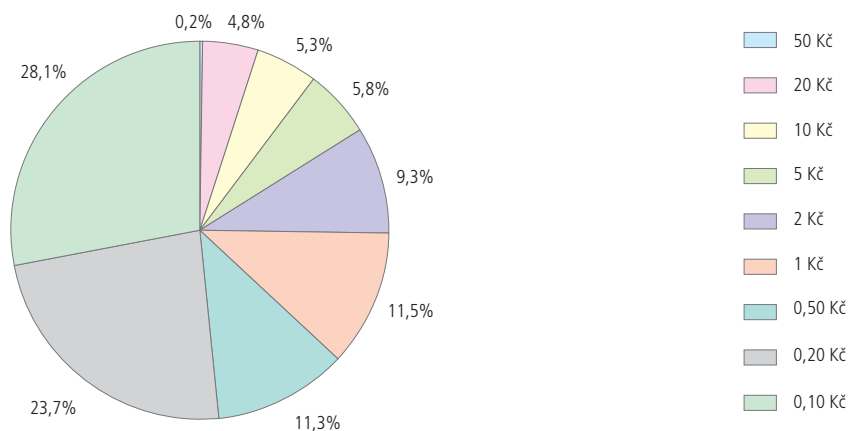

GRAF VII.2 STRUKTURA BANKOVEK V OBĚHU V KUSECH

74

GRAF VII.3 STRUKTURA MINCÍ V OBĚHU V KUSECH

Emisní operace a zpracování peněz

Pobočky České národní banky v roce 2001 přijaly z oběhu a zpracovaly 637,9 mil. kusů bankovek a 445,7 mil. kusů mincí. V porovnání s rokem 2000 je to u bankovek nárůst o 8,4 % a u mincí o 6,8 %. Do oběhu bylo vydáno 671,2 mil. kusů bankovek a 614,2 mil. kusů mincí, což představuje zvýšení o 11,5 % u bankovek, resp. 0,3 % u mincí.

V polovině roku 2001 byla ukončena správa zásob bankovek a mincí posledním pracovištěm Komerční banky, a.s. České bankovky a mince jsou v současné době zpracovávány a vydávány do oběhu pouze pobočkami České národní banky. V pobočce Praha jsou na strojích ACCS 5641 kontrolovány též nově vyrobené bankovky dodané z tiskárny.

Operace s hotovostmi se koncentrují do dvou největších poboček, v Praze a v Brně, které dohromady zpracovávají a vydávají téměř 50 % hotovostí.

V roce 2001 vydala Česká národní banka pět druhů pamětních stříbrných mincí v hodnotě 200 Kč: 30. května to byla mince k 200. výročí narození autora hudby k české hymně „Kde domov můj“ Františka Škroupa, 5. září ke 100. výročí založení Českého fotbalového svazu, 19. září ke 100. výročí narození českého básníka a laureáta Nobelovy ceny za literaturu Jaroslava Seiferta, 21. listopadu ke 250. výročí úmrtí stavitele Kiliána Ignáce Dientzenhofera a 5. prosince mince k zavedení hotovostního eura.

V roce 2001 byly v rámci cyklu „Deset století architektury“ vydány do oběhu první dvě zlaté mince z deseti. Jejich nominální hodnota je 2000 Kč, obsahují 6,22 g ryzího zlata a mají průměr 20 mm. Stejně jako stříbrné pamětní mince jsou i zlaté mince raženy v běžné kvalitě se stejnoměrně lesklým povrchem a ve špičkové kvalitě se zrcadlově lesklou základní plochou a matovým reliéfem. Dne 21. března byla v Brně slavnostně uvedena do oběhu první mince cyklu s motivem románské rotundy ve Znojmě. O půl roku později, 26. září, byla vydána mince vyobrazující raně gotický klášter ve Vyšším Brodě.

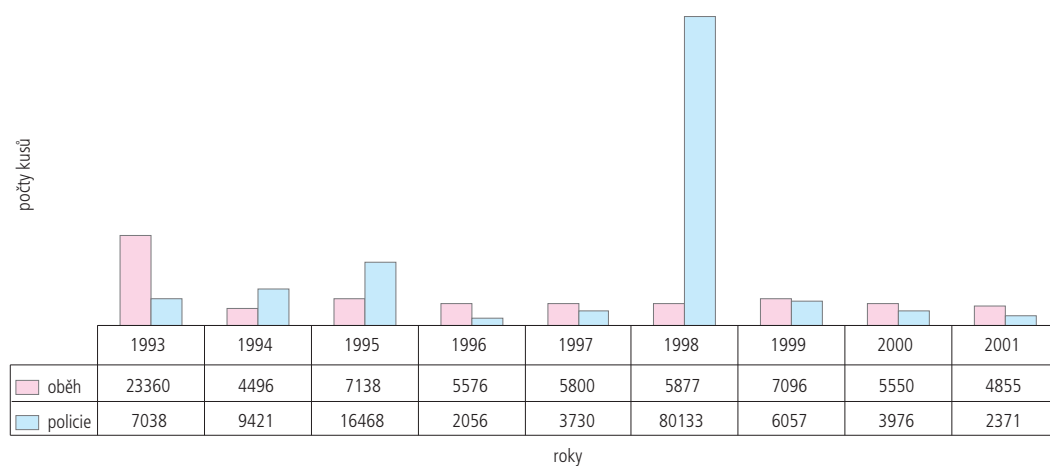
Padělký

V roce 2001 bylo v České republice zadrženo 3 499 padělků českých bankovek, což je o 1 560 kusů méně než v roce 2000. Z toho 2 301 kusů bylo zadrženo z oběhu a 1 198 kusů bylo zadrženo policií u podezřelých osob. Významný byl zejména pokles počtu padělků bankovek 5000 Kč vzoru 1993. Jedná se o reakci na jejich stažení z oběhu. Na druhou stranu je nutno konstatovat, že se v průběhu roku objevily padělky bankovek v hodnotách 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč s relativně dobře napodobenými ochrannými prvky. Jde především o iridiscenční pruh a o fluorescenci v UV spektru. Dobře napodoben byl i vodoznak a ochranný proužek. Shodný způsob napodobení ochranných prvků i stejný způsob výroby nasvědčují tomu, že padělky všech hodnot byly vyráběny organizovanou skupinou profesionálně zdatných padělatelů. Přehled padělků a pozměněných platidel zadržovaných v oběhu nebo policií v roce 2001 na území České republiky je uveden v následující tabulce.

TAB. VII.1 JEDNOTLIVÉ KATEGORIE PADĚLANÝCH A POZMĚNĚNÝCH PLATIDEL ZADRŽENÝCH V R. 2001

	ZADRŽENO Z OBĚHU	ZADRŽENO POLICIÍ	CELKEM
CZK	2301	1198	3499
USD	1129	723	1852
DEM	506	431	937
ITL	397	0	397
Ostatní	214	15	229
Mince	248	3	251
Pozměněné	60	1	61
Celkem	4855	2371	7226

GRAF VII.4 PADĚLANÁ A POZMĚNĚNÁ PLATIDLA ZADRŽENÁ V OBĚHU A POLICIÍ 1993 -2001

76

Správa zásob zlata a ostatních drahých kovů

Stav zásob zlata se v roce 2001 výrazným způsobem nezměnil. V devizových rezervách České národní banky zůstává necelých 14 tun zlata. Nezměnila se ani struktura zásob zlata, i nadále převažuje zlato ražené nad zlatem ve slitcích.

VIII. PLATEBNÍ STYK

STATOVKA VYDANÁ PODLE ZÁKONA ZE DNE

PEŤSETK ČESKOSLOVENSKO

Návrhem části první emise
papírových platidel
(státovek) byl pověřen
tehdejší Bankovním
úřadem ministerstva
financí světoznámý
umělec Alfons Mucha,
mj. rovněž autor prvních
československých
poštovních známek.

V PRAZE
DNE 15. DUBNA 1919.

PADĚLÁNÍ STÁTOVEK TRESTÁ SE

Harmonizace právních předpisů – příprava na vstup do Evropské unie

Za účelem harmonizace českého právního řádu s evropským právem dokončila Česká národní banka v roce 2001 stěžejní etapu přípravy návrhu zákona o platebním styku a zákona obsahujícího doprovodné novely. Do návrhu zákona o platebním styku byly transponovány směrnice ES o přeshraničních převodech, o činnosti institucí elektronických peněz a směrnice o neodvolatelnosti zúčtování v platebních a vypořádacích systémech.

Cílem nové právní úpravy je ochrana spotřebitele při provádění tuzemských i přeshraničních převodů a při vydávání a používání elektronických peněžních prostředků, zvýšení právní jistoty klienta a prohloubení důvěry veřejnosti k elektronickým platebním prostředkům. Návrh zákona rovněž upravuje oblast platebních systémů, kde je kladen důraz na regulaci vzniku a fungování platebních systémů centrální bankou a zvýšení bezpečnosti systémů vzniklých podle zákona.

Součástí zákona s doprovodnými novelami je i novela obchodního zákoníku přinášející komplexní úpravu smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu. Novela občanského zákoníku znamená zásadní změnu stanovení okamžiku splnění peněžitého dluhu prostřednictvím banky nebo pošty a sjednocení s úpravou v obchodním zákoníku.

V rámci procesu harmonizace práva připravila ČNB návrh zákona o finančním arbitrovi, který zavede do českého právního řádu nový institut mimosoudního urovnání sporů vzniklých při provádění převodů a při vydávání a užívání elektronických platebních prostředků v návaznosti na zákon o platebním styku.

Mezibankovní platební styk – systém CERTIS

Česká národní banka je ze zákona zodpovědná za řízení platebního styku v České republice a za jeho plynulost a hospodárnost. ČNB naplňuje svoji zákonnou povinnost prostřednictvím přípravy právních norem, cestou metodických usměrnění bank a tvorbou a vyhlášením standardů platebního styku. Spravuje Všeobecné obchodní podmínky pro vedení účtů a provádění platebního styku, které sice nejsou právními předpisy, ale jsou uznávány bankami i soudy jako obchodní zvyklosti. Při těchto činnostech spolupracuje ČNB s Českou bankovní asociací.

ČNB provozuje vlastní systém mezibankovního platebního styku. Systém je nově označen zkratkou CERTIS (**C**zech **E**xpress **R**eal **T**ime **I**nterbank **G**ross **S**ettlement System). Zpracovává veškeré tuzemské mezibankovní převody v českých korunách, přičemž v reálném čase kontroluje, zda banky mají na uvedené převody dostatečné krytí. Pokud banka plátce nemá dostatek peněžních prostředků na provedení převodu, je platba pozdržena, dokud banka nezíská potřebnou likviditu, např. na trhu, formou vnitrodenního úvěru nebo formou úvěru přes noc ze strany ČNB. V případě, že banka nezajistí prostředky do konce příslušného účetního dne (tato situace prakticky nenastává), jsou pozdržené platby systémem odmítnuty.

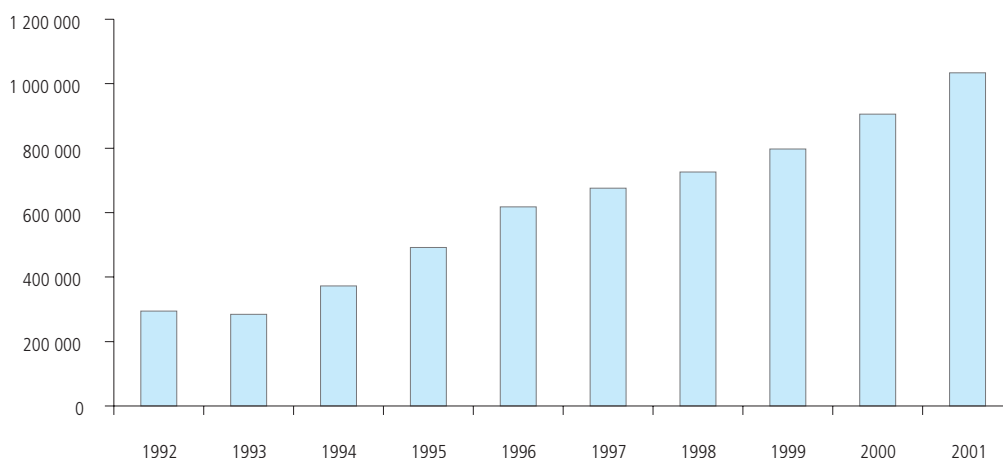
Přímými účastníky systému CERTIS bylo na konci roku 2001 všech 38 bank (včetně poboček zahraničních bank) působících na území České republiky. Nepřímými účastníky jsou clearingová střediska pro transakce vyplývající z používání platebních karet (např. MUZO, a.s.) a instituce zajišťující zúčtování a vypořádání cenných papírů (např. UNIVYC a.s., RM-SYSTÉM a.s.). Tito nepřímí účastníci nemají v systému vedeny účty, ale předávají příkazy k převodům mezi účty přímých účastníků.

V roce 2001 byly uvedeny do provozu dva subsystémy systému CERTIS týkající se zabezpečení dat a automatizovaného přenosu dat. „Systém zabezpečení dat“ je založen na moderních kryptografických metodách – PKI (infrastruktura veřejných klíčů), certifikáty, elektronický podpis. ČNB provozuje pro tento systém vlastní certifikační autoritu. „Systém přenosu zpráv“ umožňuje bankám automatické předávání dat ze a do systému CERTIS bez zásahu operátora. Tento subsystém bude dále rozvíjen tak, že zajistí zúčtování prioritních mezibankovních převodů během několika minut. Na konci roku 2001 byly tyto subsystémy využívány zhruba třetinou účastníků (bank).

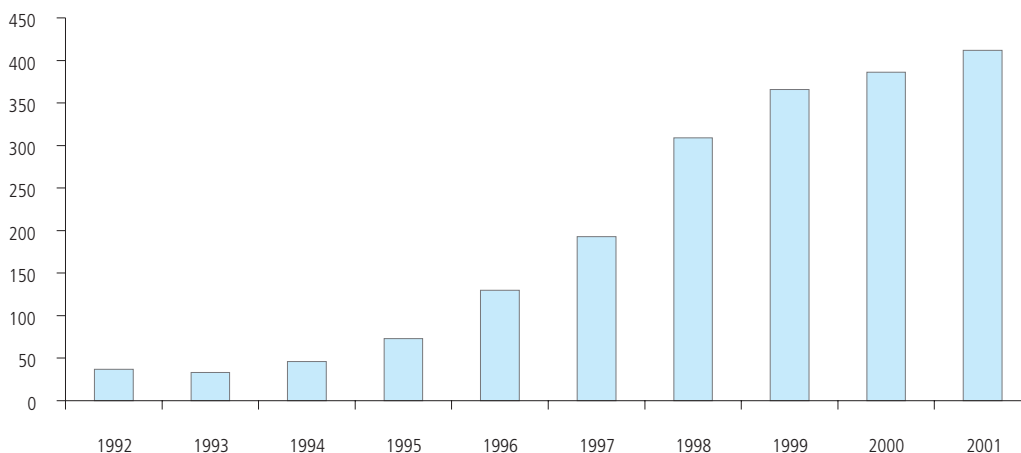
Od roku 2001 zajišťuje systém CERTIS v rámci služeb poskytovaných Českou národní bankou státu sledování příjmů státního rozpočtu v reálném čase. Na základě těchto údajů došlo k optimalizaci řízení státních aktiv.

V roce 2001 zpracoval systém CERTIS celkem 259,6 mil. transakcí (převodů) v celkové hodnotě více než 103 bil. Kč. Denně byl zpracován průměrně 1 mil. transakcí. Průměrný denní obrat byl 411,7 mld. Kč. Svého denního maxima systém dosáhl dne 17. prosince 2001, kdy zpracoval téměř 3,1 mil. transakcí. Dne 27. prosince 2001 byly zpracovány transakce v celkové částce téměř 756 mld. Kč.

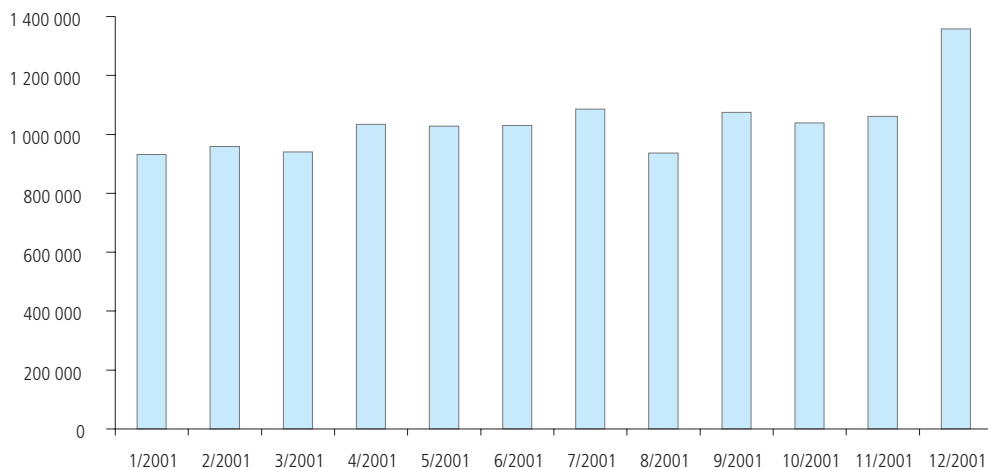
GRAF VIII.1 PRŮMĚRNÝ DENNÍ POČET TRANSAKČÍ

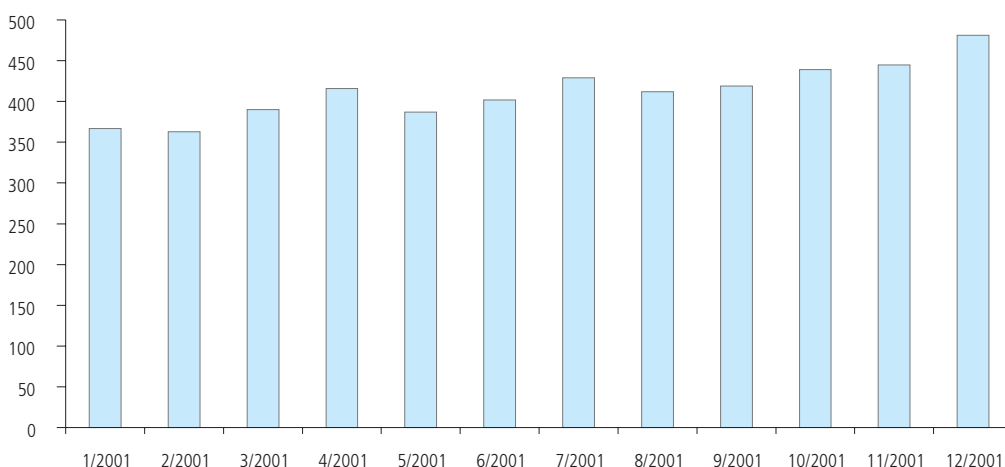
GRAF VIII.2 PRŮMĚRNÉ DENNÍ OBRATY V MLD. Kč

GRAF VIII.3 PRŮMĚRNÝ DENNÍ POČET TRANSAKČÍ V ROCE 2001

GRAF VIII.4 PRŮMĚRNÉ DENNÍ OBRATY V ROCE 2001 V MLD. Kč

Evidence a vypořádání obchodů s krátkodobými dluhopisy – systém TKD

Česká národní banka ze zákona spravuje a provozuje systém trhu krátkodobých dluhopisů (TKD), který se využívá pro emisi a registraci všech zaknihovaných cenných papírů se splatností do 1 roku a pro vypořádání obchodů s těmito cennými papíry. V systému jsou registrovány především státní pokladniční poukázky (státní dluhopisy sloužící k překlenování krátkodobého nedostatku likvidity státního rozpočtu z důvodu časových rozdílů mezi příjmy a výdaji) a poukázky ČNB (dluhopisy ČNB sloužící k ovlivňování výše volné likvidity pro účely implementace měnové politiky).

Systém zajišťuje převody cenných papírů na principu DVP (delivery versus payment) tak, že je převod dokončen až po zaúčtování na účtech bank v systému CERTIS. Příjemci účastníky systému TKD je většina bank působících v České republice. V roce 2001 došlo k převodům cenných papírů v objemu téměř 23 bil. Kč.

Systém TKD je v dnešní podobě provozován od května 1995. Kromě organizace aukcí a vypořádávání obchodů s dluhopisy podporuje systém TKD od roku 1998 plynulý provoz systému CERTIS tím, že cenné papíry ve vlastnictví bank slouží jako zástava (tzv. kolaterál) pro vnitrodenní úvěr poskytovaný bankám Českou národní bankou v systému CERTIS.

V roce 2001 byl zahájen projekt modernizace systému TKD. Na základě získaných zkušeností hodlá Česká národní banka v průběhu roku 2002 uvést do provozu novou verzi systému s vyšší úrovní zabezpečení, s vyšší výkonností a s možností poskytovat vnitrodenní úvěr v systému CERTIS automatizovaně přímo dle pokynů a potřeb bank. Systém bude po zprovoznění nové verze přejmenován na „Systém krátkodobých dluhopisů“ – SKD.

Účetnictví a platební styk ČNB, vedení účtů státního rozpočtu – systém ABO

Na základě historického vývoje, ustanovení zákona o České národní bance a ustanovení zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech ČNB vede a spravuje účty státního rozpočtu. Tato činnost je realizována prostřednictvím systému ABO. Kromě toho jsou v systému ABO účetně vedeny vlastní prostředky ČNB (veškeré její závazky a pohledávky, např. devizové rezervy ČNB, povinné minimální rezervy bank, účty bank a ČNB pro oběh hotovostí).

V rámci zajištění platebního styku pro stát přijímá systém ABO platby daní, provádí sociální platby, důchody, výplaty mezd státních zaměstnanců atd. Systém ABO umožňuje na základě dohod s Národní bankou Slovenska též platby mezi Českou republikou a Slovenskem. Na základě údajů získaných ze systému ABO poskytuje ČNB ministerstvu financí podklady pro účetnictví státu.

Systém ABO zpracovává denně v průměru přes 100 000 položek (ve špičkách přes 300 000 položek) s celkovým průměrným denním obratem přes 1 bil. korun.

V roce 2001 pokračovaly práce na projektu s označením ABO2, jehož cílem je zjednodušení a automatizace stávajících postupů, zvýšení rychlosti zúčtování, zavedení zúčtování v reálném čase a vyšší bezpečnost. Projekt by měl být dokončen v roce 2003.

Spolupráce s mezinárodními institucemi

Česká národní banka sleduje s velkou pozorností též vývoj v oblasti mezinárodního platebního styku. S ohledem na přípravu České republiky ke vstupu do Evropské unie a později do Evropské měnové unie spolupracuje ČNB s Evropskou centrální bankou, která věnuje oblasti platebního styku nemalou pozornost a pravidelně pořádá jednání s kandidátskými zeměmi o svých záměrech a aktuálních problémech. ČNB spolupracuje i s dalšími mezinárodními institucemi, jako je Banka pro mezinárodní platby (BIS) a Mezinárodní měnový fond (MMF).

V rámci této spolupráce se Česká národní banka v roce 2001 účastnila programu hodnocení finančního systému České republiky (FSAP, Financial Sector Assessment Program), který byl koordinován Mezinárodním měnovým fondem. Systém mezibankovního platebního styku CERTIS provozovaný Českou národní bankou byl v rámci FSAP vyhodnocen jako efektivní a spolehlivý systém splňující základní principy pro klíčové platební systémy (principy vydané BIS v lednu 2001 v publikaci „Core Principles for Systemically Important Payment Systems“ a oficiálně uznané zeměmi G10 jako

všeobecný standard). V rámci týmu, který provádí finanční hodnocení (FSAP) též v dalších zemích, působí expert České národní banky pro oblast platebního styku.

Díky moderním technologiím jsou stále aktuálnější otázky spojené se systémy zajišťujícími zúčtování obchodů s cennými papíry. Zástupce České národní banky je členem pracovní skupiny s názvem „Task Force on Securities Settlement Systems“, která byla vytvořena ze společné iniciativy BIS a Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry (IOSCO, International Organisation of Securities Commissions) a která sdružuje experty z 18 států světa. Skupina vydala doporučení, která by tyto systémy měly splňovat. V roce 2001 skupina pracovala na přípravě metodologie hodnocení systémů z hlediska těchto doporučení.

IX. DEVIZOVĚ LICENČNÍ ČINNOST

Návrhem první emise mincí v samostatném Československu byl pověřen Otakar Španiel, a to ještě v době, kdy nebyl jasný název naší nové měny. Autorem některých prvorepublikových bankovek je Max Švabinský, jehož díla byla částí veřejnosti kritizována pro použití aktu na platidlech. Přesto byla jeho tisícikoruna oceněna zvláštní cenou na výstavě v Paříži v roce 1937.

Zákonné pravomoci ve výkonu veřejné správy ve věcech devizových jsou rozděleny mezi Českou národní banku a ministerstvo financí, přičemž ministerstvo financí vykonává působnost vůči státním orgánům, územním samosprávným celkům, rozpočtovým organizacím a státním fondům. Ostatní působnost vůči tuzemským fyzickým a právnickým osobám vykonává Česká národní banka.

Od účinnosti devizového zákona č. 219/1995 Sb. byly ingerence státu do soukromoprávních závazkových vztahů postupně omezovány. Závazkové vztahy s cizím prvkem, kde účastníkem smluvního vztahu byl cizozemec, byly postupně oprošťovány od státní regulace, neboť devizový zákon zmocnil vládu, aby stanovila další případy, kdy se devizové povolení nevyžaduje, a vláda svými postupnými nařízeními omezení devizového zákona zcela odstranila. Institut devizového povolení byl pak zrušen zákonem č. 482/2001 Sb. Ke dni 1.1.2001 tak bylo dosaženo takového právního stavu, že žádný devizový občanskoprávní vztah nezávisí na státním souhlasu, ale je zcela v dispozicích smluvních stran.

Státní regulace je uplatňována už jen v podnikání, pokud jsou předmětem podnikání obchody s devizovými hodnotami nebo poskytování peněžních služeb. V tomto nadále vydává Česká národní banka ve správním řízení devizové licence. V praxi jsou vydávány devizové licence na prodej cizí měny v hotovosti pro nebankovní směnární a licence pro bezhotovostní nákupy a prodeje cizí měny, zprostředkování úhrad do zahraničí a přijímání úhrad ze zahraničí, zprostředkování úhrad z účtu klienta ve prospěch jiných bankovních účtů do zahraničí a přijímání úhrad z jiných bankovních účtů ze zahraničí. Obchody s bezhotovostními nákupy a prodeji byly licencemi povoleny doposud pouze jako promptní.

Za rok 2001 bylo vydáno 80 licencí k prodeji hotovostních devizových prostředků. Tyto licence jsou vydávány pobočkami ČNB. Pro jiné druhy obchodů, převážně bezhotovostní transakce nebo jejich zprostředkování, bylo vydáno 26 devizových licencí. Celkem tedy vydala Česká národní banka 106 devizových podnikatelských oprávnění.

Počet vydávaných devizových licencí oproti předcházejícím létům rovněž poklesl. Důvod spočívá v tom, že jednak je podnikatelský zájem zčásti saturován, jednak povolování některých obchodů s devizovým prvkem bylo přeneseno na Komisi pro cenné papíry, resp. byla odstraněna dvoukolejnost regulace. Od 1.1.2001 podle devizového zákona, změněného nepřímou novelou zákona o cenných papírech č. 591/1992 Sb., nebyly vyžadovány devizové licence k provádění obchodů se zahraničními cennými papíry jakož i k provádění obchodů s cizí měnou a s finančními deriváty, souvisí-li tyto obchody s poskytováním investičních služeb v rozsahu povolení k výkonu činnosti obchodníka s cennými papíry uděleného podle zvláštního zákona.

V České republice bylo ke konci roku 2001 evidováno celkem 2641 směnáren (resp. držitelů koncesí), z nichž 208 mělo současně devizovou licenci na prodej devizových prostředků v hotovosti. Rozložení směnáren je nerovnoměrné, neboť z tohoto počtu bylo 775 jenom v hlavním městě Praze. Za tento rok bylo realizováno 319 ukončených devizových kontrol, a to převážně na činnost směnáren, včetně plnění oznamovací povinnosti směnárnami.

X. POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ
PODLE ZÁKONA Č. 106/1999 SB.,
O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU
K INFORMACÍM

Autorem výtvarných návrhů nové řady bankovek samostatně České republiky je Oldřich Kulhánek, přední český grafik a ilustrátor a držitel celé řady mezinárodních ocenění. Svým specifickým rukopisem ztvárnil na bankovkách portréty historických osobností českých dějin.

PADĚLANÍ BANKOVEK SE TRESTÁ PODLE ZÁKONŮ

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen „zákon“)

Postup ČNB při plnění úkolů vyplývajících ze zákona je vymezen vnitřními pokyny, kterými se stanoví zásady a postup pro vyřizování žádostí o poskytnutí informací.

ČNB poskytuje informace podle zákona žadateli na základě žádosti nebo zveřejněním.

A) Informace poskytnuté v roce 2001 na základě žádosti:

1. Počet podaných žádostí o informace podle zákona:
Jedna. Žádost se týkala poskytnutí informace předáním textu rozhodnutí ČNB o zamítnutí rozkladu podaného proti rozhodnutí ČNB o zavedení nucené správy v Investiční a Poštovní bance, a.s.
2. Počet podaných odvolání proti rozhodnutí:
Jedno.
3. Opis podstatných částí každého rozsudku soudu:
Jeden.
Městský soud v Praze rozhodnutím č.33 Ca 58/2001-25, ze dne 25. října 2001 rozhodl, že rozhodnutí České národní banky ze dne 24. února 2001 vydané podle § 16 odst. 3 zákona č.106/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů a rozhodnutí České národní banky ze dne 24.12.2000 vydané podle § 15 odst. 4 zákona č. 106/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů se zrušují a věc vrací České národní bance k dalšímu řízení.
4. Výsledky řízení o sankcích za nedodržování zákona:
Žádné.
5. Další informace vztahující se k uplatňování tohoto zákona:
 - ČNB poskytuje informace ve smyslu § 2 odst. 2 zákona v případech, pokud rozhoduje o právech, právech chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy. Tuto zákonnou povinnost má ČNB pouze v souvislosti se správními řízeními, která vykonává podle zákona o ČNB, zákona o bankách a devizového zákona. ČNB poskytuje informace o konkrétním správním řízení, je-li toto řízení skončeno pravomocným rozhodnutím po nabytí účinnosti zákona, to je po 1.lednu 2000. Pokud se týče rozsahu informací poskytovaných v souvislosti s konkrétním správním řízením někomu jinému než účastníkovi tohoto řízení, je omezen na informace uvedené ve výroku rozhodnutí.
 - Většina písemných, mailových nebo telefonických žádostí o informace jde za rámec právní úpravy zákona. V roce 2001 zodpověděla ČNB celkem 326 písemných dotazů veřejnosti.

B) Informace poskytované zveřejněním:

ČNB zveřejňuje informace se smyslu § 5 odst. 1 a 2 zákona jednak na informačních tabulích v sídle ústředí a poboček ČNB na místech přístupných v otvírací době veřejnosti a jednak na své internetové stránce <http://www.cnb.cz/>.

KALENDÁRIUM UDÁLOSTÍ 2001

92

1. LEDNA	<p>Účinnosti nabyla novela zákona o ČNB obsahující zejména tato nová ustanovení:</p> <ul style="list-style-type: none">- guvernéra, viceguvernéry a členy bankovní rady ČNB jmenuje prezident na návrh vlády- hlavní cíl ČNB je definován jako zajištění cenové stability (zatímco Ústava definuje jako hlavní cíl měnovou stabilitu)- ČNB po dohodě s vládou stanovuje inflační cíl a režim kurzu české měny k cizím měnám- rozpočet ČNB se dělí na dvě části – investiční a provozní
4. LEDNA	<p>ČNB oznámila, že od r. 2001 začne zveřejňovat poměry hlasů při rozhodování bankovní rady o úrokových sazbách a při hlasování o devizových intervencích, a to v zápise z jednání bankovní rady publikovaném deset dnů po zasedání</p>
26. LEDNA	<p>Poslanecká sněmovna schválila vládní návrh novely Ústavy, která předpokládá, že z Ústavy bude vypuštěn cíl ČNB definovaný péčí o stabilitu měny</p>
14. ÚNORA	<p>Hospodářský výbor Senátu doporučil vrátit Poslanecké sněmovně ústavní novelu, podle níž má být z Ústavy vypuštěn cíl ČNB. Podle něj by měl být v Ústavě cíl ČNB nově definován nikoli jako péče o stabilitu měny, ale pouze jako péče o cenovou stabilitu. Tím by byla Ústava v souladu se zákonem o ČNB</p>
23. ÚNORA	<p>ČNB snížila repo sazbu na 5,0 %, diskontní sazbu na 4,0 % a lombardní sazbu na 6,0 %</p>
26. ÚNORA	<p>ČNB obdržela zprávu Evropské komise, obsahující upřesnění námitek k novele zákona o ČNB, která vstoupila v účinnost 1. ledna 2001</p>
21. BŘEZNA	<p>ČNB vydala první z desetidílné série pamětních zlatých mincí se společným názvem Deset století architektury, jejíž emise proběhne v letech 2001-2005. Mince v nominální hodnotě 2000 Kč je věnována románskému slohu, rotundě sv. Kateřiny ve Znojmě</p>
28. BŘEZNA	<p>Poslanci Evropského parlamentu kritizovali novelu zákona o ČNB a vyzvali k její změně</p>
2. DUBNA	<p>ČNB otevřela na svých internetových stránkách samostatnou sekci věnovanou zavedení hotovostního eura</p>
9. DUBNA	<p>ČNB oznámila, že od roku 2002 přejde na cílování celkové inflace. Pro rok 2002 stanovila cíl mezi 3 – 5 %. Do konce roku 2005 předpokládá klesající trajektorii na úroveň 2 – 4 %. Napříště již banka nebude stanovovat roční cíle</p>

9. DUBNA	Podle rozhodnutí vlády se budou spory vzniklé při provádění platebního styku řešit v ČNB
17. DUBNA	Mise MMF vyjádřila spokojenost s měnovou politikou centrální banky. Zvláště přivítala změnu ve způsobu cílování inflace
18. DUBNA	Vláda jmenovala guvernéra ČNB Zdeňka Tůmu zástupcem ČR v radě guvernérů MMF a zástupcem ministra financí Jiřího Rusnoka v EBRD
25. DUBNA	ČNB začala na internetu zveřejňovat inflační očekávání trhu na základě měsíčních průzkumů mezi domácími a zahraničními analytiky
2. KVĚTNA	Rozpočtový výbor doporučil Poslanecké sněmovně vzít na vědomí zprávu o výsledku hospodaření ČNB za rok 2000
14. KVĚTNA	Na pozvání guvernéra Zdeňka Tůmy navštívil ČNB předseda Poslanecké sněmovny Václav Klaus
30. KVĚTNA	ČNB vydala pamětní stříbrnou minci v hodnotě 200 Kč ke 200. výročí narození Františka Škroupa
5. ČERVNA	Na pozvání guvernéra Zdeňka Tůmy navštívil ČNB předseda vlády Miloš Zeman
13. ČERVNA	Vláda schválila novelu zákona o ČNB, která má odstranit nedostatky kritizované Evropskou unií
20. ČERVNA	Ústavní soud zamítl návrh vlády na zrušení rozhodnutí prezidenta Václava Havla z 29. 11. 2000 jmenovat Zdeňka Tůmu guvernérem a Ludka Niedermayera viceguvernérem ČNB a potvrdil jeho platnost. Vláda napadla prezidentovo rozhodnutí s tím, že ke jmenování guvernéra a viceguvernéra je nutný spolupodpis premiéra nebo jím pověřené osoby
20. ČERVNA	Ústavní soud na návrh prezidenta republiky Václava Havla zrušil některé části zákona o ČNB: jedná se o hlavní cíl banky, kterým je zabezpečení cenové stability, jmenování guvernéra, viceguvernérů a ostatních členů bankovní rady na návrh vlády, dále ustanovení, podle kterého ČNB po dohodě s vládou stanovuje inflační cíl a režim kurzu české měny k cizím měnám, a ustanovení o rozdělení rozpočtu ČNB na dvě části, tj. provozní a investiční
23. ČERVNA	ČNB uspořádala Den otevřených dveří. Banku si prohlédlo zhruba 3500 zájemců
26. ČERVNA	Na pozvání guvernéra Zdeňka Tůmy navštívil ČNB prezident republiky Václav Havel

28. ČERVNA	U příležitosti 75.výročí založení Národní banky Československé ČNB vydala reprezentační publikaci „Měnová politika v české historii“ (autor F.Vencovský). Publikace nebyla určena k prodeji, pro vzdělávací aktivity ji však obdržely odborné knihovny, odborné střední a vysoké školy
30. ČERVNA	Skončila platnost tisícikorunové a pětitisícikorunové bankovky vzoru 1993; bankovky lze další tři roky vyměňovat v komerčních bankách a po 30. 6. 2004 na pobočkách ČNB
12. ČERVENCE	ČNB začala úřadit povinné minimální rezervy čtrnáctidenní repo sazbou
26. ČERVENCE	V platnost vstoupilo rozhodnutí, podle kterého bude ČNB zveřejňovat protokoly z tzv. měnových zasedání bankovní rady. Kompletní text Situační zprávy o měnovém a hospodářském vývoji včetně záznamu diskuse členů bankovní rady bude veřejnosti k dispozici po uplynutí šesti let od jeho projednání
27. ČERVENCE	ČNB zvýšila repo sazbu na 5,25 %, diskontní sazbu na 4,25 % a lombardní sazbu na 6,25 %
3. SRPNA	ČNB zveřejnila na svých internetových stránkách smlouvu a slib odškodnění, poskytnutý ČSOB při loňském prodeji IPB
9. SRPNA	Bankovní rada rozhodla o dalších úpravách metodiky povinných minimálních rezerv v rámci programu postupné harmonizace s pravidly Evropské centrální banky. Všechny odsouhlasené změny vstupují v platnost dnem 24. 1. 2002
16. SRPNA	ČNB po souhlasu Ministerstva financí ČR zveřejnila na internetu smluvní dokumentaci, která se váže k prodeji IPB do rukou ČSOB
5. ZÁŘÍ	ČNB vydala pamětní stříbrnou minci v hodnotě 200 Kč ke 100. výročí založení Českého fotbalového svazu
7. ZÁŘÍ	V účinnost vstoupila novela zákona o bankách, ve které se mj. zvyšuje pojištění vkladů
18. ZÁŘÍ	Na pozvání guvernéra Zdeňka Tůmy navštívil ČNB předseda Senátu Petr Pithart
19. ZÁŘÍ	ČNB vydala pamětní stříbrnou minci v hodnotě 200 Kč ke 100. výročí narození Jaroslava Seiferta
24. ZÁŘÍ	ČNB vydala informační leták k zavedení hotovostního eura

26. ZÁŘÍ	V rámci cyklu Deset století architektury ČNB vydala druhou zlatou minci v nominální hodnotě 2000 Kč. Mince znázorňuje raně gotický klášter ve Vyšším Brodě
12. ŘÍJNA	ČNB a Spolkové ministerstvo financí Rakouska podepsaly dohodu o spolupráci při výkonu bankovního dohledu. Jde o první smluvní dokument, který v oblasti dohledu nad bankami ČNB uzavřela s partnerskou institucí členské země EU
18. ŘÍJNA	Senát do vládního návrhu ústavní novely vrátil část, podle níž je hlavním cílem ČNB péče o cenovou stabilitu. O ústavní novele tak bude znovu jednat Poslanecká sněmovna
2. LISTOPADU	ČNB uspořádala prezentaci vzorů eurobankovek
15. LISTOPADU	ČNB vydala oznámení o změně času a způsobu vyhlášení kurzů devizového trhu s platností od 2. 1. 2002
21. LISTOPADU	ČNB vydala pamětní stříbrnou minci v hodnotě 200 Kč k 250. výročí úmrtí Kiliána Ignáce Dientzenhofera
27. LISTOPADU	Poslanecká sněmovna přijala doporučení Senátu a vrátila do Ústavy tu část vládního návrhu novely ústavy, podle níž je hlavním cílem činnosti ČNB péče o cenovou stabilitu
30. LISTOPADU	ČNB snížila repo sazbu na 4,75 %, diskontní sazbu na 3,75 % a lombardní sazbu na 5,75 %
5. PROSINCE	ČNB vydala pamětní stříbrnou minci v hodnotě 200 Kč k zavedení hotovostního eura
7. PROSINCE	Prezident Václav Havel podepsal novelizaci ústavy, která stanoví, že hlavním cílem činnosti ČNB je péče o cenovou stabilitu
18. PROSINCE	Guvernér ČNB Zdeněk Tůma a premiér Miloš Zeman dohodli společný postup centrální banky a vlády proti rekordně silné koruně
18. PROSINCE	ČNB oznámila, že od 2. ledna zpřístupní veřejnosti Expozici ČNB „Lidé a peníze“, která mapuje historický vývoj peněz a měnových poměrů na českém území od keltského období až do současnosti

vydává:

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

kontakt:

ODBOR KOMUNIKACE

Tel.: 02/2441 3494
Fax: 02/2441 2179

Grafika, sazba, produkce: JEROME, s. r. o.